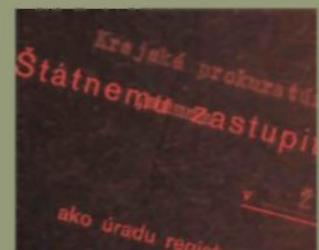
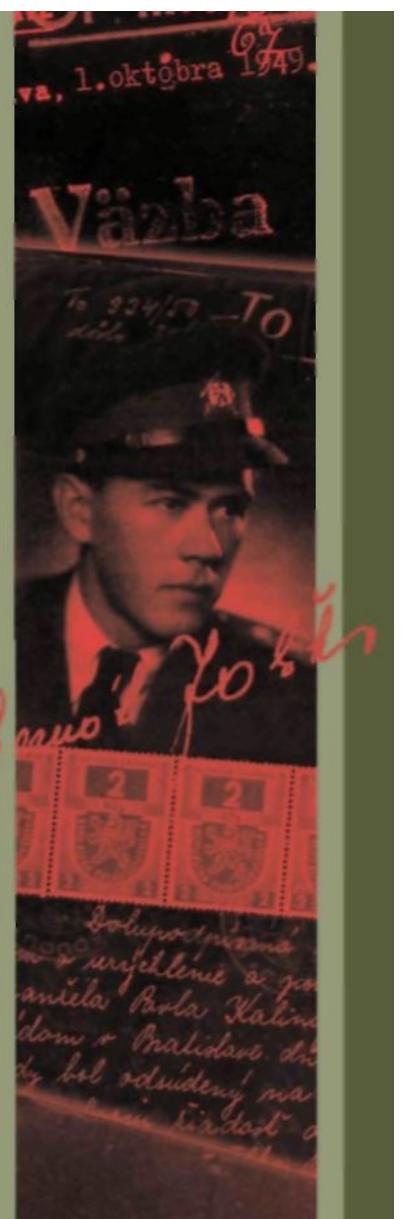

Vladimír Palko ml.

Bernard Jaško a spol.

Odpor proti komunizmu
v Zbore národnej bezpečnosti

Vladimír Palko ml.

Bernard Jaško

a spol.

**Odpor proti komunizmu
v Zbore národnej bezpečnosti**

Edícia MONOGRAFIE

Ústav pamäti národa
Bratislava 2006

Na zadnej strane obálky je vitráž z kostola Sv. Michala Archanjela v Lieseku, na ktorej sú vyobrazení Bernard Jaško a Pavol Kalinaj. Návrh vitráže pripravil rímskokatolícky knaz Štefan Koma pôsobiaci na Rímskokatolíckom farskom úrade v Lieseku, autorom je Maciej Kauczyński. Foto: Jozef Mastrák.

Monografia vyšla v spolupráci s Občianskym združením Hlbiny
a s láskavou podporou Nadácie Jána Korca.

Recenzenti: Prof. PhDr. Róbert Letz, PhD.
PhDr. Pavel Žáček, PhD.

Fotodokumentácia: Štátne archívy, Bratislava
Archív Ústavu pamäti národa, Bratislava
Svedectvo 6/1996

Návrh obálky: Peter Rendek
Sadzba a grafická úprava: Patrik Košický

Jazyková korektúra: PhDr. Zora Vanovičová

© Vladimír Palko ml. 2006
© Ústav pamäti národa 2006

Tlač: Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov

ISBN: 80-969296-4-X

Obsah

Úvod	5
1. Červený prevrat – február 1948	7
2. Pohľad do Zboru národnej bezpečnosti	10
3. Bernard Jaško a Pavol Kalinaj	16
4. Obžaloba podľa zákona na ochranu republiky č. 231/1948 Zb. z.	19
5. Postaviť sa režimu, varovať nevinných.	20
6. Prípravy na útek	22
7. Rekonštrukcia udalostí pred zatknutím skupiny podľa výpovedí na KV ŠtB a podľa rozsudku Štátneho súdu v Bratislave.	28
8. Násilné vypočúvanie Bernarda Jaška a spol.	45
9. Metódy vyšetrovania štátnej bezpečnosti	48
10. Priznanie viny	51
11. Druhá skupina v procese Jaško a spol.	52
12. Tretia skupina „Sokol“	58
13. Znalecký posudok z Povereníctva vnútra	62
14. Súdny proces	64
15. Žiadosti o milosť odsúdených na smrť	69
16. Rozhodnutie Najvyššieho súdu v Prahe	70
17. Proces so Štefanom Svetským	73
18. Odporučenie vykonania trestu smrti	76
19. Žiadosti o milosť rodinných príslušníkov B. Jaška a P. Kalinaja	77
20. Poprava	79
21. Spomienky na brata	80
22. Osudy skupiny po procese	81
23. Činnosť inšpekcie MV v súvislosti s prípadom Jaško a spol.	85
24. Stanislav L. Granec – boj o satisfakciu	88
25. Rehabilitácie po r. 1989 a ocenenia in memoriam	90
Záver	92
Prílohy	94
Zoznam skratiek	107
Menný register	108
Fotopríloha	112

Úvod

Na začiatku roku 1949 komunizmus už niekoľko rokov cieľavedome, organizovane a s veľkým nasadením ovládal Strednú Európu, posledný rok fakticky už aj Československo. V tom čase bol prevelený na d'alekopisnú ústredňu Poverenictva vnútra mladý príslušník Zboru národnej bezpečnosti (ZNB) Bernard Jaško z Černovej, rodiska Andreja Hlinku. Na novom pracovisku sa zoznámil s Pavlom Kalinajom, Pavlom Hajdinom a s ďalšími kolegami, ktorých osudy za krátky čas ovplyvnil, pretože sa stali členmi vyše dvadsaťčlennej, Štátnej bezpečnosťou (ŠtB) vykonštruovanej skupiny, ktorá bola súdená za vyzvedačstvo, velezradu a iné trestné činy. B. Jaško sa s P. Kalinajom a P. Hajdinom dohodol, že s pomocou Štefana Uhrína, prednosta sociálneho oddelenia na Poverenictve dopravy, budú upozorňovať známych kniažov na represívne akcie ŠtB nasmerované proti katolíckej cirkvi. Bolo to rozhodnutie, za ktoré Bernard Jaško a Pavol Kalinaj zaplatili cenu najvyššiu – boli popravení za svoju vieru, zmysel pre čest' a spravodlivosť, a taktiež za svoje presvedčenie, že to, čo robí ich zamestnávateľ, nie je morálne, ani zákonné. Z d'alekopisov prichádzajúcich na Poverenictvo vnútra zo staníc ŠtB sa B. Jaško dozvedal mnohé závažné fakty, ktoré potom referoval Kalinajovi, Hajdinovi a ďalším svojim kolegom. Š. Uhrín potom s najdôležitejšími informáciami od Kalinaja navštívil biskupa Michala Buzalku. Tieto skutočnosti viedli Štátnej bezpečnosti k vykonštruovaniu monsterprocesu, v ktorom padli dva tresty smrti a niekoľko mnohočrých trestov väzenia.

Vyšetrovatelia spojili v prípade Bernard Jaško a spol. tri nezávislé skupiny, ktorých členovia sa medzi sebou nepoznali. Prvá – Bernard Jaško, Pavol Kalinaj, Štefan Uhrín a ostatní príslušníci Zboru národnej bezpečnosti, druhá skupina boli osoby (Adolf Lisitzský, Stanislav L. Granec, Július Gašperík, Ladislav Babjar, Štefan Svetský a Ferdinand Krejčí), ktoré údajne pašovali Jaškom získané d'alekopisy a iné tajné informácie do zahraničia pre americkú vojenskú tajnú službu CIC (Counter Intelligence Corps). Obe skupiny boli spojené len osobou Adolfa Lisitzkého, ktorý bol Uhrínovým kolegom na ministerstve a chodil na služobné cesty do Rakúska. Nepoznal ale nikoho iného z prvej skupiny, tak isto ako ani Uhrín nepoznal nikoho iného z druhej. Tretia skupina sa skladala

z prevádzčov na čele s bývalým príslušníkom ZNB Jozefom Blažekom, ktorí pôsobili na rakúsko-slovenskej hranici. Členov tretej a prvej skupiny spájala osoba Pavla Hajdina, zato z druhej skupiny nepoznali prevádzča nikoho.

V období od roku 1948 do roku 1989 sa pod taktovkou Komunistickej strany Československa (KSČ) a jej represívnych zložiek (najmä Štátnej bezpečnosti) a podriadených inštitúcií (súdov a prokuratúr) konštruovali obvinenia, spriadali siete proti vnútornému a vonkajšiemu nepriateľovi, odsudzovali na dlhorocné tresty odňatia slobody či tresty smrti z politických dôvodov bezúhonní občania ČSR. Od spoločenskej zmeny v roku 1989, ktorá odstránila desaťročia trvajúcu totalitu, už uplynulo viac ako 17 rokov a samostatné Slovensko stále hľadá zapadnuté kúsky svojej vlastnej minulosti. Archívy sú otvorené, pôsobia inštitúcie, ktoré začínajú skúmať dejiny rokov neslobody. Poznáme už veľa pravdy o komunizme, mnoho pravdy tušíme a ešte viac jej nikdy nespoznáme, pretože sa nenávratne vytráca z mysle a pamäti ľudí, ktorých sa priamo dotýkala. Kvôli vyrovnaniu sa s komunistickou minulosťou je potrebné spracovať prinajmenšom osudy hlavných odporcov a obetí tohto zvráteného režimu.

Hlavným nepriateľom komunistickej moci bola cirkev kvôli odmietaniu komunistickej ideológie (pretože komunistická ideológia bola v zásadnom rozpore s jej učením) a spolupráce s touto mocou, a bola aj cieľom jej najväčších útokov. Štátne štruktúry, ovládané od februára 1948 komunistickou stranou, sa pokúšali rôznymi spôsobmi oslabiť vplyv cirkvi. Spočiatku dochádzalo aj k pokusom o dohodu s jej najvyššími predstaviteľmi. Bola to však iba súčasť ich taktiky, pretože komunisti plánovali cirkev nahradíť národnou cirkvou, ktorú by kontrolovali a v dlhodobom časovom horizonte ju chceli úplne zničiť. Mali aj jasnú predstavu o spôsobe, akým to vykonajú, a to pomocou inštitúcií, ktoré sú inak oporou demokratických spoločností – justície a polície (najmä jej štátnebezpečnostnej zložky).

Proces plný vykonštruovaných obvinení, ktorý mal demonštrovať roz hodnutie komunistov použiť najhrubšiu formu represie proti cirkevným predstaviteľom, bol súdny proces s troma slovenskými biskupmi – gréckokatolíkom Pavlom Gojdičom z Prešova a rímskokatolíkmi Jánom Vojtaššákom zo Spišskej Kapituly a Michalom Buzalkom z Bratislavы v roku 1951, v ktorom odsúdili Gojdiča a Buzalku na doživotie a Vojtaššáka na 24 rokov väzenia.¹

Vykonštruovaný proces so skupinou Bernard Jaško a spol., ktorým sa zaoberá táto monografia, bol úzko spätý s osudom biskupa Michala Buzalku, a zároveň bol namierený proti príslušníkom ZNB, ktorí odmietaли nastupujúce praktiky svojich nadriadených, postupne si uvedomovali, v akej štruktúre pracujú a aké sú jej skutočné ciele. ZNB bol pre komunistickú stranu „výkladnou skriňou“, ktorá mala byť vzorom pre celú štátну správu. Bol z hľadiska kontroly a moci inštitúciou, ktorú bolo nevyhnutné ovládnut' čo najskôr a čo najkompletniešie ju obsadiť svojimi ľuďmi, čo sa nakoniec aj podarilo.

1. Červený prevrat – február 1948

Nastoliť stav, v ktorom by komunisti dosiahli neobmedzenú moc, nebolo jednoduché, ale pomery v obnovenej ČSR po príchode Červenej armády, priklonenie sa podstatnej časti exilových politických špičiek k stalinskému ZSSR

¹ Ján Vojtaššák bol odsúdený za údajnú spoluprácu s fašistami a štátnymi predstaviteľmi počas existencie prvej Slovenskej republiky, za udržiavanie stykov so skupinou emigrantov okolo F. Ďurčanského, a „ako vedúci slovenských biskupov bol iniciátorom všetkého, čo podnikala cirkev proti ľudovodemokratickému zriadeniu a naopak bol proti všetkému čo bolo pokrokové. Na základe jeho poburujúcich pastierskych listov došlo na Orave ako aj iných miestach k viacerým incidentom a demonštráciám“.

Michal Buzalka bol odsúdený za šponiaz, „ktorú robil cestou rakúskeho konzulátu v Bratislave ako aj cestou Dr. Uhrína z Poverenictva dopravy. Mimotoho ako hlavný vojenský duchovný vikár tzv. slovenskej armády zúčastnil sa aktívne bojov proti Sovietskemu sväzu“.

Pavla Gojdica odsúdili za rozširovanie „protištátnych pastierskych listov, poburovanie, hlavne však za jeho spoluprácu s benderovskými bandami na Slovensku“.

Rozpor medzi komunistickou ideológiou a cirkevnou náukou bol zrejmý a prejavil sa aj v procese s troma slovenskými biskupmi: „Účelom procesu bolo hlavne oslabiť vplyv a moc cirkevi na Slovensku a odhaliť pred širokými masami pravú tvár cirkevi.“ A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/25, os. spis Michala Buzalku, s. 59, Správa náčelníka 2. odbooru ŠtB o odsúdení biskupov na Slovensku z 1.12.1952.

Jedným z najväčších nepriateľov vlád komunistami riadených štátov bol Vatikán, pretože bol mimo dosahu ich vplyvu. Preto využívali každú príležitosť aspoň ho očierniť a svojich odporcov označiť za vatikánskych agentov: „Okrem horeuvedených trestných činov boli uvedení biskupi ešte obvinení z toho, že na Slovensku za pomocí ostatných biskupov a na základe rozkazu Vatikánu vybudovali tajnú kuriérsku službu, pomocou ktorej dopravovali tajné obežníky pre duchovenstvo, d'alej, že vymenovali rad tajných tzv. biskupov pod názvom regionálnej vikára, ktorých účelom bolo zastupovať biskupa v prípade, že ten ktorý biskup bude zatvorený alebo, že mu bude obmedzená jeho pravomoc. Za tým účelom biskupi si svoje diecezy rozdelili na tzv. vikariaty, kde potom reg. vikári vykonávali svoju pravomoc ako biskup. Tým činom dali biskupi podnet k založeniu tajnej pastorácie na Slovensku ako i prevádzkanie špionáže pre Vatikán.“ Tamtiež, s. 63.

a ich túžba potrestať verejných predstaviteľov prvej Slovenskej republiky uľahčila túto snahu. Aj napriek zjavnej väčšine občanov, ktorí na Slovensku podporovali a volili v májových voľbách v roku 1946 Demokratickú stranu, spájajúcu kresťanské a demokratické sily, existujúci parlamentný systém s oklieštenou politickou pluralitou v podmienkach unitárneho štátu umožnil vďaka víťazstvu komunistov v Čechách a apatii strán Národného frontu vytvorenie pôdy na vyvolanie vládnej krízy a nástup vlády komunistickej strany 25. februára 1948.

Dôvodom rýchleho víťazstva komunistov bolo odstúpenie dvanásťich ministrov pražskej vlády na protest proti praktikám komunistického ministra vnútra Václava Noseka, ktorý odmietol vykonať uznesenie vlády o zrušení rozkazu podplukovníka Dybalu o odvolaní ôsmich nekomunistických obvodných veliteľov z Prahy. Následne o deň neskôr protiprávne odvolal predseda Zboru povereníkov Gustáv Husák po porade s K. Gottwaldom všetkých povereníkov za DS, pretože sa mu zdalo nelogické, aby ostali ďalej vo svojom úrade. KSČ – KSS okamžite začala organizovať manifestácie, štrajky a „*po uliciach patrolovali ozbrojené jednotky Ludových milícii, vytvorené na podnet komunistického vedenia a pohotovostné jednotky Zboru národnej bezpečnosti. Do prezidentskej kancelárie prudili tisícky prokomunistických rezolúcii.*“²

Do značnej miery sa začali napĺňať predstavy radikálneho krídla KSČ o získaní absolútnej moci, ktoré prišiel podporiť aj námestník sovietskeho ministerstva zahraničných vecí V. A. Zorin. Vládne strany vrátane DS neboli schopné zorganizovať žiadnu väčšiu demonštráciu, čo bolo v tejto situácii rozhodujúce. Prezident Beneš s vedomím protiprávnosti tohto činu pod nátlakom komunistov prijal demisiu ministrov a podpísal nové menovacie dekréty podľa Gottwaldovho návrhu. Týmto činom získala KSČ vo vláde väčšinu a svoju príležitosť už z rúk nepustila.

To, čo sa začalo diat' od „vítazného februára“ do roku 1953 vo všetkých zložkách výkonnej a súdnej moci, prekonávalo všetky predstavy Čechov a Slovákov, ktorí zažili po skončení vojny krátke obdobie síce obmedzenej, ale predsa slobody, a pretransformovalo politický systém v Československu na „demokraciu“ podľa predloh sovietskeho Ruska. Jeden zo slovenských his-

---

² LETZ, Róbert: *Slovensko v rokoch 1945 – 48.* Veda, Bratislava 1994, s. 69.

torikov, ktorého hlavnou tému je obdobie neslobody, píše: „*Typickým znakom tohto obdobia sú vykonštruované procesy, inšpirované sovietskym vzorom. Časť významnejších procesov dostala širšiu publicitu a využila sa ako súčasť premyslenej propagandy na manipuláciu verejnej mienky. Procesy mali ukázať ostrážitosť a nekompromisnosť vládnych štruktúr. Ich účinok smeroval novonok proti „nepriateľským kapitalistickým štátom“ a do vnútra proti „zvyškom reakcie“.*“³

Nenávist' komunistického režimu, spočiatku cielene málo viditeľná, ale rozoznatelná, sa obrátila najmä proti katolíckej cirkvi a osobám, ktorí s ňou sympatizovali a pomáhali jej. Kňazi rímskokatolíckej aj gréckokatolíckej cirkvi, ľudia, ktorí verejne podporovali cirkev, tí čo nesúhlásili s prichádzajúcim režimom, ale aj všetci tí, ktorých schopnosti boli trínom v oku nového režimu, stali sa terčom udávania, sledovania a súdenia. Väčšina bola odsúdená na veryšoké tresty po neľudskej vyšetrovacej väzbe vo vykonštruovaných procesoch, ktorých verejný charakter slúžil na odstrašenie veriacich na Slovensku. Komunistická strana sa opierala o zákony, ktorých prijímanie v Národnom zhromaždení už dopredu predpokladalo možnosť ich zneužívania v prípadoch ohrozujúcich jej moc alebo vplyv. Vytváranie ilúzie legálnosti v spojení s represiou bolo efektívou ukážkou manipulačných schopností komunistických zákonodarcov.

Toto zastrašovanie však nezabránilo všetkým odporciam komunizmu v ich odbojovej činnosti. Manipulovanie mäs bolo už vtedy rozsiahle, režim viedol ostrú kampaň proti cirkevi vo všetkých masovokomunikačných prostriedkoch, ktoré mal vtedy k dispozícii, mal svojich agitátorov a donášačov, ktorí „peknými slovami“, sľubmi alebo skrytými či otvorenými vyhrážkami, či kombináciou jedného aj druhého zavádzali verejnosť a menili Slovákov na zastrašenú masu. Keď plané sľuby a vyhľážanie nedosahovali žiadany účinok, ostávala posledná cesta, cesta násilia, ktorú predstavitelia režimu vždy ochotne použili. Tieto metódy ale nepôsobili na každého rovnako. Kresťanská tradícia a morálne princípy boli v ľuďoch zakorenenej príliš hlboko. Preto sa vždy našli jednotlivci, menšie či väčšie skupiny, ktoré boli ochotné poskytovať informácie

---

3 LETZ, Róbert: Prenasledovanie kresťanov na Slovensku. In: Ed. František Mikloško – Peter Smolík – Gabriela Smolíková: *Zločiny komunizmu 1948 – 1989*. Vydavateľstvo M. Vaška, Prešov 2001, zv.1, s. 685.

ohrozeným, schovávať utečenca alebo pomáhať pri organizácii útoku, chrániť kňaza, ktorému hrozilo väzenie, alebo len dodat' obyčajnú, no takú potrebnú morálnu podporu.

Komunistický režim sa spoliehal na slepú poslušnosť štátneho úradníckeho aparátu na povereníctvach, súdoch a v Štátnej bezpečnosti. Preto, keď začali v Štátnej bezpečnosti vychádzať na povrch hlásenia, že sledovaní kňazi sú dopredu informovaní z ich vlastných radoch o pripravovaných represaliách, a že mali vedomosť o tom, že sú sledovaní, rozhodli sa pre riešenie, ktoré malo byť odstrašujúcim príkladom pre všetkých členov ZNB a malo ich odrádzat' od podobnej činnosti. Prípad Jaško a spol. neboli verejnou známy, proces bol utajený, takže neboli ani ukážkou slabosti a nedostatočnej lojality príslušníkov ZNB k režimu, ktorú by mohol využiť „nepriateľ“. Úlohou súdov a prokuratúr bolo rýchle odsúdenie obvinených, podľa možnosti na čo najprísnejšie tresty.

2. Pohľad do Zboru národnej bezpečnosti

Zaujímavý obraz sa naskytne pri pohľade do vnútra Zboru národnej bezpečnosti. Príslušníci tejto ozbrojenej zložky mali byť prvými, ktorí museli prijať komunistickú doktrínu, vstúpiť do komunistickej strany, lebo oni mali byť v druhej linii hned za politickými predstaviteľmi a justičiou, tvorcami a udržiavateľmi ľudovej demokracie ako ich poslušný a výkonný nástroj. Preto po ovládnutí komunistami museli zaujímať vždy jednotný postoj proti cirkvi, „burzoáznym nacionalistom“, proti každému, koho strana v rámci triedneho boja, slepej poslušnosti Moskve, vnútrostranických intríg a niekedy až paranoje označila za „triedneho nepriateľa“ či rozvracača ľudovodemokratického zriaďenia. Kto sa vzbúril proti takýmto praktikám, bol bez milosti odstránený alebo z neho urobili odstrašujúci príklad pre ostatných vo vykonštruovanom procese. Ešte horšia situácia však bola v Štátnej bezpečnosti: „Príslušníci ŠtB sa riadili pokynmi vedenia KSS (predseda Zboru Povereníkov G. Husák priamo vydával inštrukcie zástupcovi prednosti VII. odboru PV V. Sedmikovi) a odmietli plniť rozkazy povereníka vnútra M. Ferjenčíka... Pokyny vedenia KSS sa ku komunis-

tickým pracovníkom bezpečnosti dostávali aj prostredníctvom tzv. akčnej trojky (V. Široký, J. Ďuriš, G. Husák), vytvorenej vedením KSS 23. februára 1948.⁴

Komunisti sa začali presadzovať v bezpečnostnom aparáte od polovice roku 1945. Potrebovali sa ho úplne zmocniť, aby ho mohli zneužívať na svoje ciele. Rozširovanie vplyvu KSČ – KSS sa začalo odmietaním nárokov nekomunistických strán na vedúcich pozíciah v bezpečnosti. Tie chceli, „aby se ve funkci ministra vnitra střídali po každém volebním období zástupci všech stran a aby se uplatňovala zásada, že ministr vnitra a bezpečnostní referenti Zemského národního výboru nesmějí být příslušníky jedné strany. Gottwald pokusy o rozšíření vlivu jiných stran v bezpečnosti kategoricky odmítl s poukazem na to, že vnitro jeho strana nikdy nevydá“.⁵ Tiež odmietol všetky pokusy na oklieštenie právomoci ministra vnútra, ktorým bol od 4. apríla 1945 komunista Václav Nosek. Do funkcie povereníka vnútra priupustili komunisti nestraníka, nominanta DS generála Mikuláša Ferjenčíka, „ktorému viac ako na objektívnom výkone svojho úradu záležalo na jeho povstaleckej povesti a priazni odbojových organizácií“.⁶ Cieľenými zásahmi a provokáciami odstraňovali komunisti vysoko postavených funkcionárov ZNB a snažili sa ich v čo najväčšej mieri nahradíť svojimi ľuďmi. Tí získavalí pre svojich straníckych šéfov informácie o ich politických odporech, funkcionároch, o práci ich straníckych sekretariátov a ich zamestnancoch. Obzvlášť sa v tejto činnosti zameriavalí na politické nekomunistické špičky, o ktorých sa snažili získať kompromitujúce informácie najmä z obdobia 1939 – 1945.

Zbor národnej bezpečnosti sa delil na neuniformovanú a uniformovanú časť a na štyri zložky: poriadkovú, spravodajskú, kriminálnu a štátnebezpečnostnú. Formálny status verejnej a štátnej bezpečnosti v rámci ZNB bol rovnaký, ale dominancia ŠtB vo vnútri bola viac ako zrejmá.

Treba pripomenúť aj legislatívne zmeny, ktorými ZNB prešiel v roku 1948. Kým zákon 149 zo dňa 11. júla 1947 o národnej bezpečnosti v § 1 ods. 1 hovorí, že: „Správnym úradom národní bezpečnosti náleží úkol chránit veřejnou

---

4 PEŠEK, Ján: *Štátma bezpečnosť na Slovensku*, 2. vyd., Veda, Bratislava 1999, s. 28.

5 KAPLAN, Karel: *Nekrvavá revoluce*, 1. vyd., Mladá fronta, Praha 1993, s. 119.

6 LETZ, Róbert: *Slovensko v rokoch 1945 – 48*, s. 63.

bezpečnosť, zejména ústavní zřízení, lidová práva a svobody, zaručené ústavou, akož i bezpečnosť osoby a bezpečnosť veřejného i soukromého majetku, a bdít nad veřejným pořádkem a veřejnou mravností, tak aby každý občan mohl žít v klidu a bez obav“, zákon o národnej bezpečnosti č. 286 z 21. decembra 1948 v prvom paragrade hovorí, že hlavnou úlohou Ministerstva vnútra, a tým aj ZNB je chrániť ľudovodemokratické zriadenie, strážiť štátne hranice, a až na ďalších miestach je bezpečnosť osôb, majetku a udržiavanie verejného poriadku. V riadiacich a dôstojníckych funkciách mohli byť len osoby obzvlášť oddané ľudovodemokratickému zriadeniu. Tento zákon bol jedným z dôležitých pák komunistickej elity, ktorá s jeho pomocou mohla uplatňovať v ZNB svoje mocenské požiadavky. Zákon 149/1947 Zb. z. síce predpokladal zlúčenie štátnej bezpečnostnej a kriminálnej zložky po skončení vyšetrovania trestných činov z rokov 1939 – 1945 a ukončení retríbucií, ale zákon 286/1948 Zb. z. tento predpoklad nepotvrdil: silná pozícia ŠtB bola legislatívne umocnená jej spojením so spravodajskou zložkou.

ZNB patril pod MV do 23. mája 1950, keď sa presunul pod novovzniknuté Ministerstvo národnej bezpečnosti (MNB). Jeho prvým ministrom bol Ladislav Kopřiva, od 23. januára 1952 bol nahradený Karolom Bacílkom, ktorý v tejto funkcií pôsobil do 11. septembra 1953, keď bolo MNB zrušené a ZNB prešiel o pár dní späť pod MV riadené R. Barákom.

2.1. Zbor národnej bezpečnosti a Katolícka akcia

Ked' komunistické vedenie zistilo, že cirkev s ich režimom nebude kolabrovať dobrovoľne a ani ju k tomu neprinútia, rozhodli sa vytvoriť spolok, ktorý by odlákal katolíkov od cirkvi a vyjadril lojalitu komunistickému režimu. Preto 25. apríla 1949 vznikla tzv. „cirkevná šestka“ – operatívna skupina na realizáciu cirkevnej politiky, ktorá sa zodpovedala ÚV KSČ a rozhodla o vytvorení „hnutia katolíkov“ s názvom Katolícka akcia. „*Navonok mala Katolícka akcia vystupovať ako prejav vôle veriacich katolíkov, ktorí súhlasia s politikou vlády. Mala sa zachovať vonkajšia úcta k pápežovi a pravidlám viery. V prípade úspechu by sa ukázalo, že nie biskupi, ale komunistické vedenie dokáže zmobilizovať masy veriacich.*“⁷

---

⁷ LETZ, Róbert: Prenasledovanie kresťanov na Slovensku. In: Ed. František Mikloško – Peter Smolík – Gabriela Smolíková: *Zločiny komunizmu 1948 – 1989*, s. 90.

Predstaviteľmi Katolíckej akcie boli niektorí laickí veriaci a tzv. „pokrokoví knazi“, ktorých štát prostredníctvom sľubov, peňazí a poniektorých z vlastného presvedčenia získal na svoju stranu. Vydali Ohlas Katolíckej akcie, ktorý vyšiel ako osobitná príloha v Katolíckych novinách a začala sa zbierka podpisov pod tento dokument. Veriaci a niektorí knazi, netušiac, že svojím podpisom nahrávajú štátnej moci, sa podpisali pod tento dokument, ktorého hlavným cieľom bolo ukázať cirkevným predstaviteľom, že veriaci súhlasia so štátou ideologiou a získať tým lepšiu pozíciu do ďalšieho boja proti cirkvi. Tá sa však proti takému konaniu ohradila a upozorňovala na príčiny vzniku Katolíckej akcie a na jej schizmatické konanie.⁸ To bol impulz pre zvýšený nátlak na biskupov, ktorým do ich sídel vyslali zmocnencov Povereníctva školstva, a tí biskupov od tej chvíle dôsledne kontrolovali.

---

8 Jedným z opatrení proti „Katolíckej akcii“ bol aj Obežník pre české a slovenské duchovenstvo z biskupských porád zo 7. júna 1949 v Olomouci. Tento dokument, ktorý bol štátnej mocou zakázaný, sa očitol aj vo vyšetrovacom spise biskupa Buzalku, čo nasvedčuje, že ho vyšetrovatelia ŠtB považovali za jeden z hlavných dôkazov proti nemu. List aj napriek všetkým opatreniam bol do farnosti distribuovaný a nebojácnymi knazmi čítaný počas Sv. omši: „A/ Tvorí sa prípravný výbor tzv. Katolíckej akcie. Keby niekto z Vás bol pozvaný, nech si uvedomi, že je to hnute schizmatické a bude stíhané cirkevnými trestami. Upozornite na to ostatných. Zostaňte verní svojmu čiste náboženskému poslaniu! nedajte sa strhnúť donejakej nenáboženskej a najmä politickej činnosti. Zostaňte verní Kristovi! Bedlite nad slobodou Cirkvi a slobodou hľásania práv Kristových, bez ohľadu na to, či sa to komu l'ubí alebo nie. ... „B/ Nezabúdajte nikdy na to, že pápež a biskupi sú Vašou riadnou cirkevnou vrchnostou a že i podľa platných zákonov nikto nesmie zasahovať do ich výkonu a jurisdikcie vo veciach cirkevného a náboženského života. V dôsledku toho žiadny úrad alebo orgán nesmie zasahovať rušivo do tejto cirkevnej autonómie. Dbajte teda len na tie prikazy, ktoré pochádzajú od týchto cirkevných autorít, alebo sú nimi schválené. Neverte tomu, že by sme sa kedy mohli dopustiť niečoho, čo by porušovalo našu prisahu vernosti štátu, složení pri nastúpení nášho úradu podľa platného Modu vivendi. Budte si však vedomi toho, že nedáme nikdy súhlas k tomu, aby Cirkev rimskokatolicka bola od hockoho pod akoukoľvek zámenkou zotročovaná a aby bola obmedzovaná jej náboženská sloboda.“ ... „C/ Pretože sa budú opakovať pokusy dezinformovať naše duchovenstvo a žiadať od neho činy, ktoré sú v rozporu so zásadnými smernicami pod A/ a B/ uvedenými, nariadujeme, aby s odvolaním sa na toto naše rozhodnutie, bolo v každej podobnej veci vyziadané najprv schválenie príslušného biskupského ordinariátu, resp. Konzistória, aby o každom podobnom zásahu bola zhodená stručná zápisnica, so zistením mien intervenujúcich v jednotlivom prípade, a aby o tom bolo zaslané hľásenie príslušnému Ordinárovi. Hľásenie toto neposielajte poštou, ale doručujte

Podpisovanie Ohlasu Katolíckej akcie sa dotklo aj štátnych zamestnancov. Vedenie KSČ si takýmto spôsobom overovalo lojálnosť svojich stranických príslušníkov. Súčasťou podpisovania bola aj inštruktáž, ktorá pôsobila ako ne-priamy nátlak. Väčšina závodov podpisovanie odmietla. „*Podpisy sa získavali aj medzi príslušníkmi ZNB a ŠtB. Bezpečnostná päťka ÚV KSS (Š. Baštovanský, D. Okáli, V. Sedník, O. Valášek a F. Lipka) rozhodla 18. 8. 1949 o postupe proti členom ŠtB a ZNB, ktorí nepodpísali Ohlas Katolíckej akcie. Členovia ŠtB mali byť preradení do verejnej správy vnútornej. V prípade členov ZNB, ... veliteľov postupne odvolávať z veliteľských funkcií a pridelovať do ďalšieho využitia na podradné miesta, ... príslušníkov ZNB, ktorí sa aktívne zapojili do zahrane-nia podpisovej akcie, zaviesť disciplinárne pokračovanie a postupne prepúšťať zo služby.*“⁹

Na druhej strane, pre tých príslušníkov ZNB a ŠtB, ktorí prejavili iniciatívu alebo sa osvedčili v potlačovaní nepokojov vyvolaných proticirkevnými postupmi KSČ, bola pripravená finančná odmena a kariérny postup. Orgány ŠtB a ZNB dostali za úlohu znemožniť čítanie biskupského pastierskeho listu, namiereného proti Katolíckej akcii.¹⁰ Pri týchto úlohách sa príslušníci bezpečnosti dostávali do situácií, keď boli zbití rozhorčenými veriacimi, napr. keď sa pokúšali prerušiť čítanie pastierskeho listu priamo na omši.

Prioritou veliteľov ŠtB bolo čo najrýchlejšie vyriešenie prípadov, takže často dochádzalo ku konfliktom s podriadenými, ktorí mali problém dodržiavať vytýčenú ideologickú líniu. Takto príslušníci bezpečnostných zložiek boli veľ-

---

osobne. D/ Kým nezákoným a protiučasným spôsobom bude znemožňovaná náboženská práca mimo kostola medzi veriacimi, odporúčame Vám, aby ste sa obmedzili na pastoráciu v kostole a aby ste túto vhodným spôsobom zintenzívnili” ... „Zachovávajte všetky tradičné púte; v prípade, že by ste narazili na mimoriadne ľahkosti pri obstarávaní osobitných vlakov a autobusov, vykonajte púť na najbližšie piatnické miesto pešo, tak, ako to robili naši otcovia. Pri povolení osobitných vlakov a autobusov sa obracajte len na príslušné dopravné úrady; zakazujeme, aby ste sa v tomto ohľade obracali na akékolvek iné inštitúcie, ktoré by si chceli privlastňovať právo povoľovať alebo zakazovať púte.“ A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/25, s. 70.

⁹ LETZ, Róbert: Prenasledovanie kresťanov na Slovensku. In: Ed. František Mikloško – Peter Smolík – Gabriela Smolíková: *Zločiny komunizmu 1948 – 1989*, s. 106.

¹⁰ Pozri poznámku č. 8.

mi rýchlo odsunutí na vedľajšiu koľaj. Tiež ich odlišná politická orientácia, ak sa nejakým spôsobom prejavila a nadriadení to zaregistrovali, bola dôvodom na okamžité vyvodenie dôsledkov. Pojem sloboda prejavu sa rýchlo stal minulosťou.

Proces s B. Jaškom a spol. bol súčasne aj reakciou vedenia bezpečnostných zložiek na IX. zjazd KSČ z 9. – 29. mája 1949, ktorého závery boli jednoznačné – v dôsledku zahraničnopolitickej izolácie, pokusov západných spravodajských služieb získať spolupracovníkov vo všetkých štruktúrach štátnej správy, armády a bezpečnostných zložiek, a tiež v dôsledku emigrácie odporcov komunistického režimu, pocitu ohrozenia zo strany cirkvi sa zjazd uzniesol na zostení triedneho boja a zápasu proti vnútornému nepriateľovi. Ten mal charakter potláčania všetkých prejavov nespokojnosti s komunistickým režimom a jeho predstaviteľia sa nezdráhali použiť akýkoľvek prostriedok na zastrašenie svojich odporcov. O to viac to platilo v ZNB a ŠtB, v ktorých bol predpoklad, že budú najposlušnejším nástrojom ovládaným komunistickými štruktúrami. ZNB ale v tej dobe tento predpoklad splňal oveľa menej, ako komunisti vyžadovali, pretože tu ešte pôsobili jednotlivci, ktorí boli iného zmysľania a pokúšali sa tento nastúpený trend zvrátiť.

Bernard Jaško a spol. bol od nástupu komunistického režimu najväčším vykonštruovaným procesom, v ktorom boli súdení príslušníci Zboru národnej bezpečnosti. Prokurátor v ňom obžaloval dvadsiatich dvoch obvinených zo zločinov vyzvedačstva, podvodu, ohrozenia obrany republiky, zneužitia služobnej moci, neoznámenia trestného činu, prípravy úkladov, velezrady, pomoci na zločine neoprávneného opustenia územia republiky a v jednom prípade nedovoleného ozbrojovania.¹¹ Tento proces je svedectvom o dvoch justičných vraždách, ktoré slúžili ako odstrašujúci príklad pre štátne bezpečnostné zložky. S rozsudkami smrti a mnohoročnými trestami neľudského väzenia vynesenými 9. novembra 1949 v prípade skupiny B. Jaško a spol. boli plošne oboznámení všetci príslušníci ZNB a ŠtB a poučný rozkaz, vypracovaný Koordinačným odborom

---

11 Konkrétnie znenie paragrafov a obvinení členov skupiny je v prílohe.

(BK) Poverenictva vnútra, bol predmetom školení osvetových dôstojníkov.¹² Je však najmä svedectvom o odvahе a ľudskosti skupiny okolo príslušníkov ZNB Bernarda Jaška, Pavla Kalinaja a Pavla Hajdina, ktorí napriek tomu, že sa ocitli v situácii, keď mali v rozpore so svojím svedomím slúžiť komunistickému režimu, prekonali svoj strach a cieľavedome získavali informácie, ktoré použili na varovanie prenasledovaných osôb, najmä kňazov, čím sa snažili prekaziť plány Štátnej bezpečnosti.

3. Bernard Jaško a Pavol Kalinaj

Bernard Jaško sa narodil 22. apríla 1923 Jánovi a Anne Jaškovcom v Černovej pri Ružomberku. Otec B. Jaška bol stálym textilným robotníkom v Rybápoli, obrábal malé hospodárstvo, kde choval jednu kravu. Matka Anna, rodená Jánosíková, viedla domácnosť. Mal dve mladšie sestry, Máriu a Albínu, ktoré tiež pracovali v textilke v Rybápoli ako robotníčky.

Absolvoval šest' tried ľudovej školy v Černovej a tri triedy meštianskej školy v Ružomberku. Po ukončení štúdií bol jeden rok nezamestnaný a býval u rodičov. Základnú vojenskú službu ukončil 7. marca 1943 s hodnosťou desiatnika. Do 1. októbra 1943, keď narukoval v Turčianskom Sv. Martine k 11. Spojárskemu práporu, pracoval ako robotník v textilke v Rybápoli. Dňa 29. augusta 1944 sa s celou jednotkou zapojil do Slovenského národného povstania. „*Po čiastočnom likvidovaní Slov. národného povstania utiahol som sa do hôr rodnej obce, kde som vyčkal, skrývajúc sa pred okupantmi, do príchodu ČA, kedy som sa prihlásil do rad čsl. armády.*“¹³ 2. mája 1946 vstúpil do Zboru

---

12 Aby tento proces dosiahol čo najväčší zastrašujúci účinok, rozhodli sa mocenské zložky, ktoré mali záujem vytvoriť v Zbore národnnej bezpečnosti atmosféru strachu a lojality k politike KSČ, zverejniť rozsudky nad príslušníkmi ZNB z procesu Jaško a spol. pre všetkých príslušníkov ZNB. O tomto kroku bolo rozhodnuté na bezpečnostnej porade 5. decembra 1949, za účelom zvýšenia ostrážitosti v bezpečnostnom aparáte. Podľa slov prednosta bratislavského odboru ŠtB: „*Poučný rozkaz o vynesení rozsudku nad Jaškom a Kalinajom nech je predmetom školenia na srazoch príslušníkov SNB a tiež nech je preberaný osvetovými dôstojníkmi. Na znak toho, že každý príslušník SNB a štB. bol s rozkazom oboznámený, tento vlastnoručne podpiše.*“ A UPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/1, os. spis B. Jaška, s. 41.

13 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 366, Žiadosť o milosť B. Jaška prezidentovi ČSR z 8. 8. 1950.

národnej bezpečnosti, kde absolvoval prvý stupeň školy ZNB a 1. decembra 1946 bol pridelený do poriadkovej služby pri Oblastnom veliteľstve ZNB. 1. januára 1948 bol na vlastnú žiadosť prevelený ako lyžiar na stanicu vo Veľkej Lomnici, kde vykonával poriadkovú službu. Z Veľkej Lomnice ho taktiež na vlastnú žiadosť prevelili naspäť do Bratislavu, a tu bol pridelený k II. okresu Oblastného veliteľstva ZNB, kde vykonával poriadkovú službu, ale len dva týždne, pretože ZV ZNB vydalo výzvu, aby sa príslušníci ZNB, ktorí na vojenčine slúžili pri spojovacej službe, prihlásili do nej aj v svojom úrade. Tak sa prihlásil a bol pridelený na ZV ZNB k ďalekopisu. „*2. januára bola dialnopisná ústredňa zo ZVSNB premiestnená na Poverenictvo vnútra, odbor Štb, kedy som bol aj ja (Jaško, pozn. V. P.) služobne premiestnený k vykonávaniu služby u dialnopisnej ústredni na Poverenictve vnútra, odbor Štb. Od tej doby som službu na dialnopise vykonával až do 30. júna 1949, kedy som bol zaistený a odovzdaný do väznice Kvštb. Bratislava.*“¹⁴

Pavol Kalinaj sa narodil 14. júla 1915 v Bijacovciach, okres Levoča, ako jedno z piatich detí v rodine Pavla Kalinaja a jeho manželky Anny, rodenej Kaštákovej. Otec mu zomrel v 1. svetovej vojne. Jeho matka sa po vojne druhý raz vydala. Z tohto manželstva pochádzal jeho nevlastný brat Ján Sekáč. J. Sekáč bojoval počas 2. svetovej vojny tri roky v ZSSR ako dobrovoľník v 1. Česko-slovenskom armádnom zbere, domov sa vrátil s Červenou armádou. V bojoch pri Dukle bol tăžko ranený, následkom čoho prišiel o pravú nohu.

Po vychodení šiestich tried ľudovej školy Pavol Kalinaj pracoval ako pašholok v Kolbachoch, okr. Levoča. V roku 1937 narukoval do Opavy do 15. vojenského pešieho pluku na vojenskú prezenčnú službu, s vyznamenaním absolvoval poddôstojnícku školu a úspešne absolvoval tri triedy meštianskej školy. V tomto období dosiahol hodnosť čatára. Bol dvakrát ranený v bojoch proti nemeckej armáde v roku 1938 pri pohraničných potyčkach a proti maďarskej armáde v roku 1939. Dňa 1. novembra 1939 nastúpil ako četník v Bratislave. Od 15. apríla 1940 pracoval na Hlavnom veliteľstve žandárstva v Bratislave,

---

¹⁴ A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/1, os. spis B. Jaška, s. 9, výpo-vedť B. Jaška na KV ŠtB v Bratislave z 1. 7. 1949.

odkiaľ bol prepustený ako nespoľahlivý 27. januára 1942 z dôvodného podozrenia, že schovával židovských utečencov. Podľa vlastných slov ukrýval P. Kalinaj v rokoch 1941 – 42 „rasove prenásledovaných občanov (Starka, Schlesinger, Bitermana, Gutmanna a iných, ktorých mena som zabudol). Týmto som poskytoval stravu, civil. obleky, občianske legitimácie, slovom všetko čo potrebovali, aby si uchránili život. Tito občania už vtedy organizovali podzemné hnutie a boli to práve títo čo v býv. kine „Liga“ v Bratislave, verejne demonstrovali, keď sa na plátne objavili podobenky Hitlera a iná fašistická propaganda.“¹⁵ V dôsledku týchto aktivít ho prenasledovalo gestapo. Paradoxné je, že bol obvinený z údajného násilného vypočúvania dvoch vyšetrovaných, ktorí po obci Šág rozhadzovali protifašistické letáky, a tiež z kolaborantstva s nacistickým režimom. V tejto veci sa viedol aj súdny spor, kde Okresný ľudový súd v Nitre 6. júna 1947 vydal rozsudok o nevine P. Kalinaja. Z rozsudku: „Na základe výpovede na hlavnom pojednávaní vypočutého svedka Jefina Ambrosimova a úradného potvrdenia MNV v Slatvine, vzal súd za dokázané, že obžalovaný počas národného povstania a v čase po čiastočnom potlačení národného povstania konal spravodajskú službu pre partizánske jednotky a že v mesiaci októbre 1944 previedol partizánsku jednotku vo počte asi 30 osôb, ktorá postupovala z hlavného stanu Čergov na Banskú Bystricu. Na základe potvrdenia Jána Kubíka a Jozefa Palenčára zo dňa 10. decembra 1945, vzal súd za dokázané, že obžalovaný ukryl v januári 1945, keď ušli hnaní Nemcami a na základe potvrdenia Gustáva Walda, obchodníka v Spišskom podhradí, vzal súd za dokázané, že obžalovaný ukryval Alexandra Starka, osobu židovského pôvodu, ktorý v roku 1944 v boji proti Nemcom neskôršie padol.“¹⁶

Pavol Kalinaj sa od 29.8.1944 do 31.1.1945 zúčastnil Slovenského národného povstania. Od 1. februára 1945 bol členom KSS. Oženil sa s Klárou Klubertovou, učiteľkou, s ktorou mal jedno dieťa. Od roku 1946 do svojho zatknutia 30. júna 1949 vykonával kancelársku službu na Miestnom veliteľstve ZNB v Bratislave.

---

¹⁵ ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 353, Žiadosť o milosť P. Kalinaja prezidentovi ČSR z 22. 6. 1950.

¹⁶ A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/2 spis Pavla Kalinaja, s. 12.

4. Obžaloba podľa zákona na ochranu republiky č. 231/1948 Zb. z.

Po obligátnom trestnom oznámení podalo KV ŠtB náčrt obžaloby celej skupiny na schválenie Štátnej prokuratúre. Nasledovalo vypracovanie obžaloby podľa direktív ŠtB. Obžalobu Štátному súdu¹⁷ v Bratislave podal zástupca Štátnej prokuratúry Dr. Anton Rašla 8. októbra 1949.

Všetci obžalovaní v tomto vykonštruovanom procese boli obvinení podľa paragrafov zákona na ochranu ľudovodemokratickej republiky č. 231/1948 Zb. z., schváleného parlamentom 6. októbra 1948. Bol to zákon, ktorý slúžil na väznenie tisícov nevinných a nepohodlných ľudí, ďalšie desiatky skončili na popravisku. Preto si treba pre lepšie pochopenie pripomenúť jeho genézu a poslanie. Dovtedy na Slovensku platil zákon na ochranu republiky č. 320/1940 Sl. z. a v Čechách zákon na ochranu republiky č. 50/1923 Zb. Tie však nevyhovovali plánom komunistov, lebo nedostatočne trestali „zločiny politickej povahy“. Po februári 1948 a nástupe A. Čepičku do funkcie ministra spravodlivosti sa tento rozhadol, že je potrebné vypracovať úplne nový zákon na ochranu republiky a nie novelizovať pôvodný. Tažiskom zákona mali byť body, ktoré boli schválené 12. marca 1948 na porade komisie právnych znalcov z rezortu spravodlivosti a prokuratúry, a to: „1. Má chrániť výsledky „národnej revolúcie“ – národný front a ľudovú správu; 2. Má chrániť odborové hnutie a masové organizácie; 3. Má trestne postihnúť diplomatických zástupcov ČSR, ktorí prejavovali nesúhlas s ľudovodemokratickým režimom...; 4. Má trestne postihnúť príslušníkov brannej moci, ktorí sa dajú do služieb armád iných štátov, ktorých režim je v protiklade s ľudovodemokratickým režimom v ČSR; 5. Má trestne postihnúť propagáciu politických režimov, ktoré nie sú zlučiteľné s ľudovodemokratickým režimom ČSR.“¹⁸

17 Funkciou inštitúcie Štátneho súdu, vyplývajúcou zo zákona, bolo súdiť najzávažnejšie trestné činy proti republike, „tvrdě a nekompromisně chránit republiku a práva pracujícího lidu před jakýmkoliv útoky směřujícími a usilujícími zločinným způsobem o zvrát lidově demokratického zřízení a o návrat kapitalismu; přitom odhalovat zločinné prostředky a protlidové cíle tak, aby se procesy staly názornou školou politické výchovy širokých lidových mas.“ VOREL, J., ŠIMÁNKOVÁ, A. a kolektív: Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech, Díl I., In: *Sešity ÚDV č.8*, 1. vyd. Praha 2003, s. 141.

18 LETZ, Róbert: Justícia – „služka komunistickej moci“. In: PEŠEK, Ján – LETZ, Róbert: *Štruktúry moci na Slovensku 1948 – 1989*, 1. vyd., Vydavateľstvo M. Vaška, Prešov 2004, s. 263 – 264.

Je neodškrieviteľné, že tieto smernice boli prejavom vôle KSČ potrestať kohokoľvek, podľa potreby. Bod č. 4 bol priamou prevenciou pred prípadmi ako Jaško a spol., ktoré komunistické vedenie predvídal a právoplatným rozsudkom podľa zamýšľaného zákona malo vzbudit' zdanie legitimity. B. Jaško sice do žiadnej armády nevstúpil, a pravdepodobne ani vstúpiť neplánoval, ale vyšetrovatelia ŠtB v súlade s naplánovaným výsledkom vyvodili záver, že to bol hlavný dôvod jeho pripravovaného úteku do Rakúska. Touto konštrukciou chceli Jaškovi príťažiť pokusom o ďalší trestný čin. Skutočnosť, že zákon č. 231/1948 Zb. z. vytváral podmienky pre porušovanie základných ľudských práv, nebola pre komunistov podstatná. Ciel' svätil prostriedky a podľa slov spravodajcu návrhu zákona, poslanca Kokeša: „*Odhlasovaním zákona dáme ministrovi vnútra, pánovi ministrovi spravodlivosti a im podriadeným orgánom a sudcom skutočne účinnú zbraň...*“, ktorá bude ako „*Stalinova kaťuša, zbraň na rozbitie, zničenie posledných pozícii nepriateľov našej republiky*“.¹⁹ Osnova zákona bola navyše zostavená v hektickom tempe, takže k nej bolo v neskoršom období podľa potreby pripojených veľa dodatkov. Odhlasovaním tohto zákona, ktorému nepredchádzala žiadna kritika ani diskusia, dosiahla amorálnosť zákonodarnej moci a komunistickej justície svoj tragickej vrchol: mohol sa začať „lov“ na bezbranné a pre režim nepohodlné obete.

5. Postaviť sa režimu, varovať nevinných

Nie je veľmi ľahké pochopiť dôvody, pre ktoré sa Jaško, Kalinaj a Hajdin rozhodli sabotovať akcie Štátnej bezpečnosti. Útoky represívnych zložiek proti cirkvi boli pre nich morálne neprijateľné, o to viac, že sa na nich museli podieľať ako ich súčasť. Skutočnosť, že napomáhajú zločinom proti ľudskosti, ne-spravodlivému väzneniu či neoprávnenému sledovaniu, bola naozaj desivá pre veriacich kresťanov, ktorí len pár rokov predtým bojovali proti nacizmu, ktorý bol v princípe postavený na rovnakých zverstvách ako komunizmus. A to ešte nevedeli, možno len tušili, čo sa deje so zadržanými, k zaisteniu ktorých svojou prácou nemalou mierou prispievali aj oni, vo vyšetrovacích miestnostiach a väzeniach. Neskôr to zažili na vlastnej koži.

---

19 Tamtiež, s. 265.

Celá obžaloba bola postavená na tvrdení, že Pavol Kalinaj nahovoril Bernarda Jaška na krádež d'alekopisov, ktoré prechádzali cez jeho stanicu. Po úteku cez slovensko–rakúske hranice by ich odovzdal nepriateľskej mocnosti (princíp notoriety²⁰), pričom o obsahu týchto d'alekopisov mal Kalinaj prostredníctvom svojho kmotra Štefana Uhrína informovať zástupcov slovenskej cirkvi, najmä biskupa Michala Buzalku. Skoro všetky tieto tvrdenia sú pravdivé. Pavol Kalinaj sa naozaj s Jaškom dohadol na tom, že mu Jaško bude dodávať správy, ktorých znalosť pomôže sledovaným knazom k väčšej opatrnosti. O tom sa rozprával aj so svojím švagrom, knazom Štefanom Klubertom. Pre lepšiu komunikáciu s cirkevnými predstaviteľmi oboznámil Kalinaj so svojím plánom Š. Uhrína, ktorý bol známym biskupom Buzalku. Uhrín dostával správy buď od Kalinaja, alebo priamo od Jaška, ktorého k nemu Kalinaj poslal. Biskup Buzalka nemal vedomosť, odkiaľ má Uhrín tieto informácie. Vo výpovedi biskupa Buzalku z 24. júla 1950 na Krajskom veliteľstve Štátnej bezpečnosti v Prahe sa uvádza: „Dr. Uhrín, zaměstnanec na poverenectvu dopravy v Bratislavě, který mě dvakrát donesl zprávy o opatřeních Stb vůči funkcionářům církve. Konkrétně se jednalo o zprávu o Smokovské konferenci, dále o sledování jistých kněží při jejich kázáních, jakož i o postupu a útocích, které byli prováděny prostřednictvím tisku proti Vatikánu a církevní hierarchii. Dále mi předal zprávu, která se týkala kněze z Vyšnej Šuňavy, ke kterému se chodili radit farnici o tom, zda mají odevzdávat, anebo ne. V této zprávě dostala tamní stanice SNB příkaz k jeho sledování. Dále mě upozornil Dr. Uhrín na to, že i povereník Horák je sledovaný Stb a že by bylo dobré tohto na to upozorniti... Při druhé návštěvě Dr. Uhrína mi tento donesl úřední zprávy o výsledku sledování jednotlivých pobožnosti, které provádělo SNB.“²¹ Celé toto počinanie bolo založené na vôle pomáhať cirkvi a nebyť pasívny voči nastupujúcim represiam KSČ voči cirkvi. Jaškovi sa podarilo zobrať zo stanice 144 d'alekopisov, z ktorých časť dal Š. Uhrínovi a časť schoval u Bernarda Fagu, svojho priateľa a rodáka z Černovej.

20 Princíp notoriety v právnom zmysle je všeobecne známa skutočnosť, ktorú nie je potrebné dokazovať. Tento princíp je v priamom rozpore s prezumpciou neviny, ktorý je uznávaný všetkými štátmi, v ktorých sa spravodlivosť uplatňuje v podmienkach právneho štátu. V tomto prípade išlo o absurdný predpoklad, že každý občan ČSR bez rozdielu, ktorý utiečie do cudziny, sa automaticky spojí s „nepriateľmi ľudovej demokracie“.

²¹ LETZ, Róbert: Biskup Michal Buzalka a politický život. In: Ed. Róbert Letz – Ivan A. Petran-ský: *Biskup Michal Buzalka*. Lúč. Bratislava 2002. s. 107.

Ked' Bernard Jaško pochopil, že odcudzené d'alekopisy sa mu nepodarí utajovať donekonečna a že je možno už prezradený, rozhodol sa na základe dohovoru s Pavlom Kalinajom a Štefanom Uhrínom, že emigruje. Pri tom mu pomáhalo viacero osôb, ktoré boli tiež odhalené.

6. Prípravy na útek

Nie je známe, kto na Jaška a spol. upozornil, alebo ako na seba upútali pozornosť. Existuje niekoľko alternatív, keďže Jaško prepisoval d'alekopisy aj na ubytovni v prítomnosti svojich kolegov zo ZNB, ale je tu aj možnosť, že ho odhalila náhodná kontrola na pracovisku. Nemôžem vylúčiť nijakú z možností odhalenia, pretože o jeho pláne utiečť za hranice vedelo príliš veľa ľudí. Zlyhanie ľudského faktora nemôžem vylúčiť. Dôvodom prezradenia mohla byť túžba po zisku alebo strach z dobre zabezpečenej hranice. Po februári 1948 sa totiž výrazne posilnila jej ochrana kvôli masovým útekom cez štátну hranicu s Rakúskom. Preto sa tiež uskutočnili zmeny, ktoré nariadil nový veliteľ Zemského veliteľstva ZNB pplk. František Lipka. „*Podľa plánu mal vzniknúť osobitný, vojensky organizovaný pohraničný útvar ZNB na posilnenie stráženia hranice. K výrazným personálnym zmenám v útvaroch strážiacich hranicu potreboval nový režim najprv vyškoliť v učilištiach ZNB spoľahlivých pohraničníkov, ...ktorí by v čo najkratšom čase nahradili službukonajúcich príslušníkov Finančnej stráže (FS). Finančná stráž bola postupne od r. 1948 odstraňovaná, pretože mocenské zložky chápali, že pre ich ciel – zastaviť ilegálne prechody cez hranicu – už nie je použiteľná.*“²² 1. januára 1949 teda oficiálne prebrala stráženie hraníc Pohraničná stráž ZNB, ktorá mala na svedomí do roku 1989 viac ako 380 mŕtvych a tisícky zadržaných utečencov. Medzi nimi boli aj prevádzcači. Mnohokrát pri zadržiavaní utečencov a ich prevádzcačov asistovali provokatéri a informátori ŠtB.

---

²² MORBACHER, Lubomír: Ilegálne útesy z Československa v rokoch 1948 – 1989. In: Ed. František Mikloško – Peter Smolík – Gabriela Smolíková: *Zločiny komunizmu 1948 – 1989*, 1. vyd., Vydavateľstvo M. Vaška, Prešov 2001, zv.1, s. 477.

Vo výpovedi sa nachádza aj Jaškove osobné zoznámenie so Štefanom Uhrínom prostredníctvom P. Kalinaja, ktorý podľa Jaška dával Uhrínovi od neho správy a posielal ich cez známeho „obchodníka“ Adolfa Lisitzského do Viedne. O prvej obálke správ Š. Uhrín vyhlásil, že ich jeho kontakt nemohol doručiť, a preto ich na spiatočnej ceste do ČSR roztrhal. Kalinaj od neho žiadal, aby pre neho získal správy o aktivitách proti farárom. Medzi týmito správami boli aj dve originálne správy, prvá o obežníkoch o postoji cirkvi voči štátu z Povereníctva vnútra a druhá, ktorá pojednávala „*o porade cirkevných hodnostárov s vládnymi činiteľmi v Tatrách, pričom k dohode nedošlo, nakol'ko boli tam namontované odpočívacie prístroje, čo cirkevní hodnostári spozorovali*“.²³ Kalinaj sa potom Jaška spýtal, kto tam tie prístroje namontoval, a B. Jaško mu na to povedal, „*že to bol asi por. Kozina, ktorý na izbe spomíнал, že bol v Tatrách a že ho tam prehnali farári*“.²⁴ Toto Jaškovi neskôr potvrdil aj Vojtech Molota, keď sa spolu rozprávali na chodbe ubytovne, že to musel byť Kozina, lebo ten má na Povereníctve vnútra na starosti knázov. Ten mu tiež prezradil, že má asi 20 – 30 fotografií príslušníkov III. odboru Povereníctva vnútra a aj ďalší materiál, ktorý získal z Povereníctva vnútra.

Treba poznamenať, že o Jaškovej činnosti vedelo príliš veľa ľudí, aby to bolo preňho bezpečné. On sám si to nepripúšťal, ale Kalinaj s Hajdinom predpokladali, že môže dôjsť k jeho prezradeniu, preto ho súrili k odchodu do zahraničia. Všetky ďalekopisy mal odniesť so sebou. Jaško neboli tomuto plánu naklonený, nakoniec však pochopil, že inej cesty niet. Chybou bolo, že o svojom úmysle opustiť územie ČSR informoval príliš veľký okruh ľudí. Od štábneho strážmajstra Štefana Stanislava sa dozvedel, že iný kolega, Vojtech Molota sa chystá utieciť do zahraničia. Skontaktoval sa s Molotom a dohodol sa s ním, že tento útek uskutočnia 2. mája 1949. Molota sa však na útek nestihol pripraviť a odložil ho na neurčito. Keď sa to Kalinaj dozvedel, navrhol Jaškovi prechod hraníc v poštovom aute, čo zasa odmietol Jaško ako príliš riskantné. Jaško sám

---

23 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB, S ŠtB Bratislava, 205/1, os. spis Bernarda Jaška, s. 20, Dodatok k zápisnícu zo dňa 19. 7. 1949.

24 Tamtiež, s. 21.

nechcel utieť a vrátil kufre s materiálmi určenými pre CIC Kalinajovi. Keď o tri dni stretol zase Kalinaja, ten mu povedal, že musí čo najskôr odísť a argumentoval pritom potrebou doručenia Jaškom získaných materiálov. Jaško to odmietol urobiť, pretože nepoznal cestu. P. Kalinaj mu povedal, že zariadi, aby sa dostał cez hranice. Asi v polovici mája B. Jaško zachytil správu, „že občania posielajú dopisy na americké velvyslanectvo v Prahe, aby boli u nás prevedené nové voľby a že tieto dopisy sa u nás na pošte zabavujú“.²⁵ Odovzdal ju Kalinajovi, ktorý ju odovzdal Š. Uhrínovi. Ten vyhlásil, že prostredníctvom známeho profesora sa pokúsi túto správu referovať na konzuláte USA v Bratislave. To sa však nepodarilo, pretože profesora ku konzulovi nepustili.

V tom istom čase si Jaška zavolal Pavol Kalinaj do kancelárie a pýtal sa ho, čo tu ešte robí, že už mal byť dávno za hranicami, na čo mu Jaško opäť odpovedal, že sám nikam nejde. „Kalinaj mi stále zdôrazňoval, že to nemá cenu aby som tu zostával a abych radšej odišiel do zahraničia. Ja som zase odpovedal, že sám nepojdем. Nakol'ko mal Kalinaj strach, že ma môžu tu chytiť a jeho prezradíť, tak sa mi vyhrážal, že v prípade, že bych ho prezradil tak ma zastrelí.“²⁶

Ďalší variant útoku si Jaško vymyslel sám. Navštívil v službe svojho známeho Juraja Harbuláka, ktorý slúžil v plavebnom oddelení v Bratislave, a zistoval si uňho, či by ho nemohol prepraviť on v čo najbližšom čase. Harbulák o tomto stretnutí vypovedal takto: „Asi dňa 2. 3. júna 1949 prišiel na plavebnú hliadku SNB v Petržalke, spominaný strážm. SNB Jaško, ktorý hned po prichode nadviazal rozhovor so mnou a s mojim kolegom strážm. SNB Muranicom, s ktorým sa osobne poznal. Počas tohto rozhovoru strážm. Jaško spomíнал, že je náruživým rybárom a pýtal sa nás v ktorých miestach Dunaja je najviac rýb. Tento náš rozhovor trval asi pol hodiny, načo sa strážm. Jaško odobral zo spomínamej stanice SNB preč s tým, že si ide kúpiť cigarety, ale po tomto sa už na stanicu nevrátil ... Asi dňa 5. júna idúc so služby čakal na mňa asi o 10:00 hod. dopoludnia strážm. SNB Jaško. Hned po stretnutí ma pozval do kaviarne “Aukaffé“ v Petržalke na pivo. Keď sme vošli do miestnosti prisadili sme si k jednému stolu na čo strážm. Jaško rozkázal dve pivá a dva pol dcl. slivovice. Pri popijaní sa mi Jaško sdôveril, že mieni odísť ilegálne za hranice ČSR a to

²⁵ Tamtiež, s. 23.

²⁶ Tamtiež.

do Rakúska k Američanom. Ďalej sa ma pýtal či za hranice nemienim odišť aj ja. Odpovedal som mu, že momentálne za hranice odišť nemôžem, nakoľko sa mienim oženiť a mám tesne pred svatbou. Tento mi odpovedal, že je bývalý Gardista a že do cudziny chce odniesť nejaké dôležité správy... Po tomto rozhovore Jaško navrhol, že by sme sa mohli zísť ešte tohože dňa vo večerných hodinách na inom mieste, nakoľko v kaviarni je nebezpečné rozprávať o podobných veciach. Dohodli sme sa, že sa večer o 19:30 hod. stretнемe v parku v Petržálke, kde o veci budeme nerušene rozprávať ďalej... Podľa dohovorenia som sa stretol vo večerných hodinách so strážm. SNB Jaškom, v spomínanom parku v Petržálke, odkial sme odskočili do blízkeho hostinca na dva dcl. vína. Po ceste počas rozhovoru sa mňa Jaško opýtal ako by sa dostal ilegálne do zahraničia a požiadal mňa, či by som mu pri prechode hraníc nemohol pomôcť. Odpovedal som mu, že pri ilegálnom prechode cez hranice mojej pomoci mu nieje zapotreby a poznamenal som mu, že mu ukážem taký úsek hraníc cez ktorý môže bezpečne prejsť. Jáško s mojim návrhom súhlasil, načo sme sa odobrali asi na 600-700 metrov k úseku Pečenského lesa, kde som mu ukázal smer kadiaľ sa dá cez hranice takmer bezpečne prejsť.“²⁷

O päť dní došlo k náhodnému stretnutiu Jaška a Harbuláka a Jaško zistoval, či Harbulák nevie o niekom, kto by s ním utiekol. Na druhý deň Harbulák priviedol za Jaškom svojho známeho Jána Kmetá, vysokoškolského študenta, a odcestoval na deväťdňovú dovolenkú. Jaško a Kmet' si dohodli termín stretnutia na druhý deň. Keď sa vrátil z dovolenky, čakal naňho Kmet' na železničnej stanici, kde mu povedal, „že sa mal s Jaškom stretnúť na druhý deň po mojom (Harbulákovom, pozn. V. P.) odchode na dovolenú a to v Bratislave, na Trnavskej ceste, kde však vôbec neišiel, preto, že si rozmyslel, že do zahraničia nepôjde. Požiadal mňa aby som jeho rozhodnutie tlumočil aj strážm. SNB Jaškovi, keď sa s týmto stretnem.“²⁸

Dňa 22. júna 1949 doobeda sa opäť neplánované stretli B. Jaško s J. Harbulákom pri budove Národnej banky. Harbulák povedal Jaškovi o Kmetovom rozhodnutí neemigrovať do zahraničia. Jaško vtedy požiadal Harbuláka, aby

---

27 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/11, os. spis Juraja Harbuláka, s.

7 – 9, zápisnica o výpovedi na KV ŠtB v BA z 13. 7. 1949, s. 2 – 4.

28 Tamtiež, s. 10.

ho previezol do Rakúska „*a to tak, že ked’ budem* (J. Harbulák, pozn. V. P.) *v riadnej službe, sadol by si do môjho člna a po Dunaji by sme odišli spoločne na Rakúskú stranu*“.²⁹ Harbulák to odmietol, pretože bol k nim prevelený nový veliteľ npor. Mojžiš, ktorý jasne nariadol, že sa v člne nemôžu prevážať žiadni civili.

Jaškovi sa načrtávalo ešte niekoľko možností na prechod hraníc, ale jedna po druhej stroskotávali. V júni 1949 sa mu naskytla možnosť prechodu cez kamaráta Pavla Brtoša z Černovej, ktorý mu sprostredkoval stretnutie s dvojma údajnými prevádzcačmi v Petržalke. Celé stretnutie Jaška s Ing. Jozefom Hiravým a Brtošom sa vyvýjalo nasledovne: „*Medzi rečou Brtoš povedal, že istý Štefan Dušička z Černovej, ktorý bol aktívnym vojakom v Bratislave, utiekol v polovici mesiaca mája 1949 ilegálne do zahraničia...* Brtoš hovoril, že *Dušičku previezol cez hranice istý muž, ktorého meno neviem, avšak Brtoš ho dobre pozná, nakoľko k nemu častejšie chodieval. Medzi touto rečou Hýravý sa s nami rozlúčil a odišiel električkovou domov smerom na Karlovu Ves. Ja spoločne s Brtošom sme vošli do hostinca na rohu Hviezdoslavovho a Rybného námestia, kde sme si rozkázali po pive.*“³⁰ Pri rozhovore sa Jaško Brtoša opýtal, prečo už neutiekol do cudziny. Brtoš odpovedal, že utečie, len čo mu na Úrade válečných poškodencov, kde pracoval, vyplatia odmenu 10000 Kčs, aby mal v zahraničí nejaké finančné prostriedky na prvotné hmotné zabezpečenie. Na ceste domov sa dohodli, že sa Jaško ráno zastaví uňho v úrade a dohodnú sa, čo ďalej. O deviatej ráno Jaško za Brtošom prišiel a dohovorili si ďalšie stretnutie o piatej v propeleri, odkiaľ prejdú do Petržalky, kde sa stretnú s prevádzcačmi. „*Po príchode do Petržalky Brtoš mňa (Jaška, pozn. V. P.) poslal do jedného hostinca a on odišiel pre jeho kamaráta, s ktorým onedlho prišiel za mnou do spomenutého hostinca. Muž, s ktorým Brtoš prišiel za mnou do hostinca bol asi 27 ročný, strednej postavy vychudlej s fúzkami.*“³¹ Po desiatich minútach sa k nim pripojil druhý prevádzcač. Kvôli množstvu ľudí v hostinci vyšli do blízkeho parku a tam jeden z prevádzcačov stanobil čas ďalšej schôdzky o 18:30

---

²⁹ Tamtiež, s. 10.

³⁰ A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/1, os. spis Bernarda Jaška, s. 27, dodatok k zápisnici o výpovedi B. Jaška z 1. 7. 1949, s. 9.

³¹ Tamtiež.

na druhý deň, s tým, že Jaško príde sám a pôjdu sa spolu pozrieť smerom na Kopčany, kadiaľ by sa dalo prejsť. Prevádzca vravel, že už tam do Rakúska prechádzal a cestu pozná dobre, tak keď sa Jaško s Brtošom pripravia, nebude problém ich previesť. Jaško sa teda na žiadnom konkrétnom dátume prechodu nedohodol. Na druhý deň prišiel s touto alternatívou za Molotom, ktorý ho ale opäť odhovoril. Molota neskôr na ŠtB vypovedal, že nechcel odísť, pretože mal zdravotné problémy a chystal sa ženit. Jaško neboli schopní presvedčiť Molotu, ani odísť sám len s Brtošom. Táto nerohodnosť sa mu stala neskôr osudnou. Osem dní po stretnutí v Petržalke sa Jaško opäť zastavil u Brtoša v úrade, aby zistil, či už utiekol, alebo nie. Brtoša tam našiel a na otázku, kedy chce odísť, mu odpovedal, že dátum ešte nemajú presne dohodnutý. Jaško mu potom oznámil, že on s ním nepojde, že počká na toho druhého (na Molotu). Odvtedy sa B. Jaško s P. Brtošom nevidel.

Po tomto ďalšom odložení úteku sa B. Jaško rozhadol, že všetky správy, ktoré mu Kalinaj vrátil, aby ich mohol preniest, musí odložiť na bezpečnom mieste. Vybral si rodinu svojho príbuzného Bernarda Fagu, u ktorého ukryl ďalekopisy zalepené v obálke a vo vreckovke. Fagovu manželku inštruoval, že ak sa do týždňa pre obálku nevráti, má ju spaliť. V Jaškovej výpovedi je uvedené, že Fagovci nevedeli o obsahu zalepenej obálky.

Nakoniec si Jaškov prechod hraníc zobral na starosť Pavol Hajdin. Jeho známy Jozef Macek³² bol pašerák a prevádzca, a práve mu končil výkon trestu. Hajdin s ním 27. júna 1949 dohodol všetky podrobnosti prechodu, ktorý sa mal uskutočniť 1. júla 1949. Macek s Jaškom sa mali stretnúť za školskou záhradou v Moravskom Sv. Jáne, a potom preplávať Moravu v gumovom člne alebo ju v prípade nízkeho stavu prebrodiť. K tomu už nedošlo, Jaško bol deň pred tým zadržaný v ubytovni ZNB. Tam sa ešte pokúsil o útek, keď pod zámienkou, že sa potrebuje napíť, „*ked' mu bol podaný sklenený politrový pohár s vodou,*

---

32 Jozef Macek sa narodil 6. marca 1909 v Borskom Sv. Petri, pôvodne sa živil ako stavebný a lesný robotník, popri tom sa však už v časoch prvej ČSR venoval pašeráctvu a od roku 1948 začal prevádzkať ľudí cez rieku Moravu do Rakúska. V dokumentoch I. správy ZNB je informácia k osobě J. Maceka, o počte ním prevedených osôb do roku 1949 (priблиžne 200 ľudí). Macek sa 13. mája 1955 vzdal Pohraničnej stráži po prechode rakúsko-československej hranice, pretože chcel využiť prezidentskú amnestiu. Bol však zatknutý a 25. októbra 1955 odsúdený na 20 rokov väzenia. Zomrel v r. 1964 na rakovinu žalúdku.

hodil pohár do vyslúchajúceho orgána, chtiac ho zasiahnuť do hlavy“³³ vybehol na chodbu a vylomil dvere, „ktoré spájajú chodbu naproti kancelárie č. 207 s vchodom do ubytovacích miestností príslušníkov SNB“³⁴ Tento vchod viedol z druhého poschodia na zadné schodište. Privolanou posilou bol opäť zadržaný.

7. Rekonštrukcia udalostí pred zatknutím skupiny podľa výpovedí na KV ŠtB a podľa rozsudku Štátneho súdu v Bratislave

7.1. Jaškove získavanie d'alekopisov

„Obžalovaný Pavol Kalinaj a Dr. Štefan Uhrín už od februára 1949 v dôsledku vzrástajúcich sporov medzi cirkvou a štátom sa dohovorili o tom, že budú upozorňovať cirkevných funkcionárov na všetky opatrenia zo strany štátnych orgánov, ktorými sa malo čeliť protiľudovej politike cirkevného kléru...“³⁵

Hlavnou časťou obvinenia proti Bernardovi Jaškovi bol jeho zámer odniesť d'alekopisy do Rakúska a odovzdať ich americkej CIC. Podľa Jaškovej výpovede, v časti o zoznámení sa a komunikácii s Pavlom Hajdinom, pristal na Hajdinov návrh, „aby som (Jaško, pozn. V. P.) zobrajal nejaké správy, ktoré sú na dialnopise Poverenictva vnútra a že za pomoci týchto správ sa budem mať možnosť dostať celkom pohodlne do Ameriky“³⁶ Tiež ho nahováral, aby bral iba dôležité a tajné správy z BA odboru, čo Jaško podľa výpovede aj urobil. Dňa 26. júna 1949 počas nočnej služby na d'alekopisnej ústredni uskutočnil Jaško predposledné získavanie správ a vytlačil si koncepty d'alekopisných správ o:

- rozkaze pre všetky cestné kontroly hlásiť polohy cudzích diplomatických vozidiel v obvode, legitimovať celú posádku takýchto áut aj so smerom ďalšej cesty a telefonicky to ohlásť na KVŠtB,

33 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205, s. 7, Trestné oznámenie na B. Jaška a spol. z 25. 7. 1949.

34 Tamtiež, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/1, os. spis Bernarda Jaška, s. 18 , výpoved B. Jaška z 1. 7. 1949 na KV ŠtB v Bratislave, s.10.

35 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s.262, Rozsudok Štátneho súdu v Bratislave z 9. novembra 1949.

36 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/1, os. spis Bernarda Jaška, s. 11, výpoved B. Jaška z 1.7.1949 na KV ŠtB v Bratislave.

- hlásení pre MV o zadržaní podozrivých vozidiel a v nich cestujúcich osôb,
- hlásení o napadnutí a insultácii príslušníka ZNB pred kostolom v obci Rabča a jeho následnom prevoze do nemocnice,
- hlásení KV ŠtB v Košiciach o ubytovaní amerického vicekonzula Greya Whitea,
- správe situačného hlásenia KVŠtB v Banskej Bystrici, „že v Hodruši bol čítaný pastiersky list a v Tatrách nebolo prevedené rokovanie medzi cirkvou a štátom, čo sa vyšetruje“.³⁷

Viediac, že je všetko pripravené na útek, rozhodol sa Jaško, že po poobednajšej službe 30. júna zoberie z d'alekopisnej ústredne toľko správ od útvaru 402/A,³⁸ kol'ko sa mu zmestí do aktovky.

V noci z 29. na 30. júna 1949 uskutočnil B. Jaško posledný zber d'alekopisných správ tak, že zapojil d'alekopis, aby jednu správu písali dva stroje a nemusel odpisovať všetko ručne. Získal správy o nepokojoch v Tvrdošovciach, kde dav zmlátil miestneho tajomníka KSS; o rozohnaní 700 členného davu v Leviciach, ktorý strážil svojho farára, pričom došlo k zraneniam v radoch asistenčnej jednotky, lebo veriaci do nich hádzali kamene; o doručení brožúr a letákov súvisiacich s katolíckou akciou; hlásenie o zapojení sa košického kraja do Katolíckej akcie a hlásenie o cestovaní amerického vyslanca a jeho manželky z Budapešti do Prešova a do Vysokých Tatier. Potom si urobil odpis zo spravodajského hlásenia KV ŠtB Žilina o robotníkoch závodov Tesla, Tatranka a tovární v okolí Ružomberka, aj iné. Z jedného d'alekopisu „vyťažil“ adresu CIC vo Viedni.

Ráno, keď sa vracal domov, stretol P. Hajdina, ktorý ho inštruoval, že má prísť večer vlakom 23:30 do Moravského Sv. Jána, kde ho počká, a potom zariadí prechod.

7.2. Činnosť vrchného strážmajstra Pavla Hajdina a Jozefa Blažeka

Bližšie informácie o príprave Jaškovho úteku sa dozvedáme vo výpovedi Pavla Hajdina na KV ŠtB v Bratislave z 1. júla 1949. Uviedol, že B. Jaško sa uňho informoval, či by mu nemohol sprostredkovať prechod do zahraničia,

---

³⁷ Tamtiež, s. 14.

³⁸ Krytie číslo pre Poverenictvo vnútra Bratislava, skupina A.

ked'že vedel, že býva v pohraničí. Hajdin mu povedal, že pozná jedného pašéraka, Jozefa Macka z Borského Sv. Mikuláša, ktorý by ho mohol prepraviť cez hranice, ale v tom čase bol vo väzení. Spomenul mu aj svojho bývalého kolegu Jozefa Blažeka, ktorý by mohol tiež vedieť o nejakej možnosti prechodu. S J. Blažekom sa neskôr aj sám stretol a sprostredkoval mu Jaškovu prosbu. Blažek mu povedal, že pozná jedného rybára, ktorý by mohol Jaška previeť za 400 šilingov. Bernard Jaško však požadovanú sumu nemal. Cez Jozefa Blažeka ale prepravil do Rakúska správu s troma menami československých agentov, ktorí boli poslaní do Rakúska a s troma menami agentov slovenského pôvodu, pracujúcich pre emigráciu, o príchode ktorých mala ŠtB vedomosť a následne ich zadržala. Jozef Blažek o tomto prenose informácií vypovedal nasledovne: „*Ako som už vpredu uviedol ... prišiel ku mne do môjho dvora Jozef Tuček a povedal mi, že je u neho istý agent, ktorý pracuje pre americkú spravodajskú službu a to-muto že by som mohol odovzdať mená zamestnancov VII. odboru Poverenictva vnútra. Po tomto odišiel som spolu s Jozefom Tučekom do jeho bytu, kde nás už čakal spomínaný agent.*“ U Tučeka sa stretol s agentom, ktorému odovzdal papier so spomínanými menami „*za tým účelom, aby tieto odovzdal v Rakúsku cudzej sprav. službe pri čom som však agentovi povedal, že šest' mien, ktoré mi dal Pavel Hajdin aby odovzdal správe utečeneckého tábora v Salzburgu*“.³⁹ Potom sa s agentom rozprávali o situácii v Rakúsku a Blažek mu spomenul, že Jaško by chcel emigrovať aj s d'alekopismi z Poverenictva vnútra. Agent sa ponúkol, že by mohol Jaška okamžite previesť autom na rakúsku stranu. Blažek, ked'že Jaška osobne nepoznal, šiel za Pavlom Hajdinem, kde mu predostrel tento plán prechodu. „*Vrch. strážm. Hajdin však s týmto nesúhlasil a hovoril, že Jaško by prípadne mohol mať službu alebo by ho mohli bezpečnostné orgány poznať pri príchode autom na Pasovej kontrole Berg.*“⁴⁰

Preto išiel P. Hajdin navštíviť do väzenia J. Macka, ktorému tam priniesol jedlo od známeho mäsiara Buzeka a vybavil mu aj návštevu jeho manželky. V polovici mája 1949 sa P. Hajdin dozvedel o prepustení J. Macka. „*Dňa 27. júna 1949 t. j. v pondelok som sa ja (Hajdin, pozn. V. P.) stretol v Moravskom*

---

39 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/7, os. spis Jozefa Blažeka, s. 9, zápisnica z 11. 7. 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

40 Tamtiež, s. 10.

Jáne u mesiara Buzeka aj s Jozefom Macekom, kde sa ushodla na tom, že Macek dňa 1. júla 1949 vo večerných hodinách prepraví cez rieku Moravu na nejakom gumennom člne strážm. SNB Jaška. Jaško mi povedal len tolko, že má dobrý materiál a ten chce preniesť do zahraničia. Na ktorú dobu sa mal prechodiť uskutočniť som toto referoval Jaškovi asi za dva dni na telefónnej ústredni.“⁴¹

Pavol Hajdin v zápisnici uvádza, že už od r. 1938 odpočúval na telefónnej ústredni rozhovory, ktoré si poznamenával na papier a rozprával sa o ich obsahu s kolegom J. Blažekom, ktorého to zaujímalo, aj s ďalšími kolegami Jánom Dugovičom a Lukácom Fabiánom. Raz odpočúľ aj rozhovor svojho nadriadeného kpt. Žalmana o plánovanom rozklade DS v Malackách, čo označil okresnému predsedovi Dr. Gašparovi. „Mimo uvedeného rozhovoru odpočúval som všetky dôležité rozhovory v poslednom čase ktoré sa týkali farárov a čítania pastierskeho listu a robenia bezpečnostných opatrení, ktoré boli, resp. mali byť spravené na zamedzenie vyprovokovaných akýchkolvek incidentov. Rozhovory som si poznamenával na lístky ktoré som mienil odovzdať môjmu bratovi v Mariánke, aby tento mohol informovať kniezstvo o opatreniach ktoré sú v súvislosti s pastierskym listom robené so strany bezpečnostných orgánov.“⁴² V tejto veci bol 21. júla 1949 vypočutý Florián Hajdin, brat P. Hajdina, ktorý bol kuchárom v Mariánke pri ráde Tešiteľov ako civilná osoba. Vo výpovedi uviedol len to, že sa s bratom stretáva veľmi zriedka a že sa ich rozhovory týkali výlučne rodinných záležitostí.

V druhej výpovedi na KV ŠtB z 11. júla 1949 Pavol Hajdin bližšie opísal svoj rozhovor s J. Mackom, počas ktorého naplánovali Mackove stretnutie s Bernardom Jaškom 1. júla 1949. Mali sa stretnúť za školskou záhradou približne o 22. hodine a v prípade, že by bol stav rieky Moravy nízky, nepoužili by pripravený čln, ale by rieku prebrodili.

Jaško mal tiež údajne vstúpiť v Rakúsku do armády, ale v jeho výpovedi na KV ŠtB nie je žiadna zmienka, že by tak chcel urobiť. Nemožno vylúčiť, že mal v pláne informovať rakúske a americké úrady vo Viedni o útlaku a terore, ktorý sa šíril našou krajinou, a určite by to bol urobil, keby mal príležitosť. Bol

---

41 Tamtiež, 205/5, os. spis Pavla Hajdina, s. 11, zápisnica z 1. 7. 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

42 Tamtiež, s. 12, 13.

by si tým iste uľahčil pobyt v Rakúsku a prípadný odchod do USA. Do Spojených štátov chcel ísť preto, lebo mal v Detroite rodinu, krstného otca Matúša Sidora. Kontakty v Rakúsku mal slúbené od Hajdina.

7.3. Výpovede Jaška, Kalinaja a Uhrína pred súdnym senátom

Protichodné boli svedectvá Jaška a Kalinaja pred súdom. Ani po brutálnom vypočúvaní a väzbe neboli vyšetrovatelia schopní zlomiť Pavla Kalinaja. Aj keď bol fyzicky úplne na dne, Kalinaj poprel akúkoľvek svoju vinu. Potvrdil, že sa poznal so Štefanom Uhrínom, aj že spolu diskutovali o politických otázkach, ale len o takých, ktoré boli voľne prístupné v tlači. Odmiel tvrdenia, že by vedel o nejakých d'alekopisoch, ktoré by Jaško ukradol z pracoviska, alebo o jeho plánovanom útek do zahraničia. Tiež negoval obvinenia z prezrádzania štátneho tajomstva. „*O spojení Dr. Štefana Uhrína a Bernarda Jašku vraj nevedel ničoho a taktiež nevedel nič, čo tito medzi sebou majú. Popieral, že by Jašku do cudziny k odchodu navádzal a tiež popieral aj to, že by bol mal vedomosť, že sa Jaško chystá do cudziny odísť.*“⁴³ Proti P. Kalinajovi použili aj svedectvo dekana – farára Augustína Pozdecha. Vo výpovedi v spise Or III 302/49 uvádza, že bol upozornený Pavlom Kalinajom na to, že ho sleduje štátna bezpečnosť. Aj Pavol Hajdin vyšetrovateľom potvrdil, že Kalinajovi dal informáciu o Pozdechovi.

V odpise výpovede P. Kalinaja na KV ŠtB je však uvedené, že dostával od Jaška d'alekopisné správy, ktoré odovzdával Š. Uhrínovi, a ten mu potom povedal, že niektoré tieto správy osobne odovzdal biskupovi Michalovi Bužalkovi na schôdzke Spolku sv. Vojtechu. Potom zase „*dostal od strážm. Jašku dostal jeden kotúč d'alekopisnej zprávy, ktorý obsahoval, že sa má zabrať malý seminár saleziánov v Trnave a druhá správa mala byť, aby príslušníci štb. nekontrolovali a nehatili farárov, ktorí idú do Prahy na Ohlas. Tieto zprávy som odovzdal svojmu švagrovi Štefanovi Klubertovi.... čo v tejto veci zariadil Klubert, neviem a ani mi nepovedal.*“⁴⁴

43 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 263, Rozsudok Štátneho súdu v Bratislave z 9. novembra 1949.

44 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/2, os. spis P. Kalinaja, s. 24, výpoved P. Kalinaja z 1. júla 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

Dňa 5. októbra 1949 prednosta V. oddelenia Povereníctva vnútra odboru ŠtB poslal na krajské veliteľstvo ŠtB list vo veci opäťovného vypočutia P. Kalinaja. „*Z príkazu s. pplk. Sedmiaka nech je Kalinaj znova vypočutý, napokolko údaje obsažené v jeho zápisnici nezdajú sa byť pravdivé. Taktiež výpoved' menovaného ohľadne intervencii u biskupa Vojtaššáka za jeho švagra Kluberta je jeho výmysel, aby takto sviedol vyšetrovacie orgány na nepravú cestu... Návšteva Kalinaja u biskupa Vojtaššáka, zaiste súvisela s protištátou činnosťou.*“⁴⁵ Pavla Kalinaja totiž vypočúvali v tejto veci už 1. septembra 1949, zápisnica sa však nezachovala, len d'alekopis KV ŠtB v Bratislave z 23. septembra 1949 na Povereníctvo vnútra, kde je potvrdené jej odoslanie pod číslom 22.703/05-1949.

Dňa 14. októbra 1949 teda dodatočne vypočúvali Pavla Kalinaja, ktorý 15. mája 1948 intervenoval osobne u biskupa Jána Vojtaššáka, aby jeho švager Štefan Klubert mohol vykonávať knazskú funkciu v bratislavskej Štátnej nemocnici a zrušil jeho suspendovanie. Príslušníci ŠtB preverovali, „*za akým účelom bol u Vojtaššáka na Velikonočné sviatky v roku 1949 (správne 1948, 15. mája 1948 podľa vlastných slov Kalinaj absolvoval poslednú návštevu u biskupa Vojtaššáka, pozn. V. P.), počasné aké informácie poskytol Vojtaššákovi, čo mu doručil, kým bol k nemu poslaný a akú debatu spolu viedli počas jeho návštevy*“.⁴⁶

Štefan Uhrín vo výpovedi pred súdnym senátom priznal, že bol dohovorený s Pavlom Kalinajom, že budú upozorňovať známych farárov, keď ŠtB proti nim niečo bude chystať. S Kalinajom sa stretával často, a ten k nemu poslal B. Jašku, ktorý ho požiadal, aby doručil do Viedne obálku, ktorú mal so sebou. Túto obálku prevzal, ale ju neodoskal, aj keď Jaška informoval, že obálku odoskal po Adolfovi Lisitzkom. „*Jaškovi to povedal len z dôvodov, aby sa ho zbavil.*“⁴⁷ Druhú obálku a tretiu, ktorú priniesol od Jaška Kalinaj, odoslať odmietol, ale ich u seba uschoval. Neskôr si ich Jaško vyzdvihol, okrem tej prvej, o ktorej si myslel, že je už vo Viedni. Š. Uhrín vypovedal, že nevedel, aký je

---

45 Tamtiež, s. 29, Správa pre KV ŠtB z 5. októbra 1949 č. 4709/05-1949.

46 Tamtiež, s. 32, príkaz prednóstu V. odd. KV ŠtB v BA k dodatočnému vypočutiu P. Kalinaja zo dňa 31.8.1949.

47 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 263, Rozsudok Štátneho súdu z 9. novembra 1949.

obsah obálok. Tú prvého obálku našli bezpečnostné orgány pri domovej prehliadke u Uhrína v pivnici pod uhlím. „*Poprel, že by sa bol s Jaškom a Kalinajom dohodol na zbieraní správ a taktiež poprel, že by mal vedomosť o tom, či takáto dohoda medzi Kalinajom a Jaškom bola.*“⁴⁸ Vypovedal, že netušil o chystanom Jaškovom odchode do zahraničia „*a poprel okolnosť, že by Jaškovi bol odovzdał správu s technickými údajmi o železničnej doprave v ČSR...*“⁴⁹ Táto Uhrínova výpoved' mala podobné znaky ako Kalinajova – nepriznať nič, čo by mohlo ohrozíť kňazov alebo niekoho zo spoluobvinených. Jeho výpoved' na KV ŠtB v Bratislave sa však takmer úplne zhoduje s výpovedou Jaška, spomína všetky ich stretnutia a každú údajnú návštavu Jaška uňho v kancelárii na Povereníctve dopravy, ako aj návštavy Kalinaja, ktorý mu tiež prinášal správy od Jaška. Za smerodajnejšie nemôžeme brať ani jeho odvolanie proti rozsudku z 9. novembra 1949: „*Z prevedeného dokazovania a najmä z výpovede súčastnených osôb jasne vysvitá, že medzi mnou a Pavlom Kalinajom k žiadnej dohode na získavanie tajných a dôležitých správ nedošlo. Taktiež neprisľúbil som Jaškovi odoslanie zpráv do cudziny. Zo spisov vysvitá, že som Jašku raz oklamal, keď som mu povedal, že list /tak mi ho totiž Jaško dával/ som odoskal po Dr. Lisitzkom. To však pravda nebola, lebo Dr. Lisitzskému som nič neodovzdával a nikdy som mu nič nedal... Nie je takisto pravda ani to, že som od Jaška a Kalinaja prebieral zprávy za účelom odosielania týchto do cudziny. S Kalinajom som sa nijako zvlášť nestýkal a Jaško bol so mnou dohromady 3 krát. Obálky, ktoré mi odovzdával na úschovu a ktoré si mal vziať, boli nájdené u mňa a to je najlepší dôkaz, že tieto neodišly a neboli vôbec určené do cudziny.*“⁵⁰ Š. Uhrín, vediac, že ide o všetko, skúšal bagatelizovať svoj vzťah ku Kalinajovi a pokúsil sa poprieť všetko, čo bolo aspoň trochu rozporuplné. Nevedel však, že justičnej mašinérii na rozporoch nezáleží a že jeho snaha získať miernejší trest bude potrestaná.

---

⁴⁸ Tamtiež.

⁴⁹ Tamtiež.

⁵⁰ ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 272, Odvolanie Š. Uhrína proti rozsudku z 9. 11. 1949

7.4. Činnosť Š. Uhrína podľa výpovede na KV ŠtB, návštevy u biskupa M. Buzalku

Pri tretej návštive informoval Š. Uhrín B. Jašku, že by A. Lisitzský potreboval nejakú adresu, na ktorú by obálka s d'alekopismi prišla po tom, ako ju hodí na poštu v Rakúsku. „*Na toto vytiahol Jaško z vrecka nejaký listok, na ktorom mal adresu pokiaľ sa pamätám (Š. Uhrín, pozn. V. P.) Franc, alebo Karl Neuman, farár, Viedeň.*“⁵¹

Jaško u Uhrína urgoval prevezenie d'alekopisov, najmä nákresy máp s bezpečnostnými rádiostanicami a správy s menami agentov západnej spravodajskej služby, ktorí mali byť pri svojom príchode na územie ČSR zatknutí, lebo boli dopredu odhalení. Podľa Uhrínovho svedectva vo výpovedi na KV ŠtB Lisitzký obálku s d'alekopismi previezol, ale Uhrínovi po návrate povedal, že už viac správ prevážať nebude, pretože je to riskantné. Avšak v novej zápisniči o vypočúvaní Štefana Uhrína zo 16. júla 1949 je uvedené: „*V skutočnosti som však žiadne zprávy do Rakúska neposlal a po Dr. Lisitzkom som poslal súkromný list istému vysokoškolákovi Andrejovi Skybovi do Viedne, ktorý mu napísala jeho matka a ja som na stroji napísal adresu na obálku. Jašku som oklamal, že som zprávy poslal do Rakúska preto, aby som Jašku upokojil že to o čo mňa žiada som splnil.*“⁵²

V druhej polovici marca 1949 prišiel B. Jaško za ním štvrtýkrát a odovzdal mu asi päť nových správ. Keď mu dal Jaško informáciu, že má aj správy o represiach proti cirkevným predstaviteľom, a že by bolo dobré niekoho kontaktovať, povedal mu Uhrín, že pozná biskupa Michala Buzalku, s ktorým by sa mohol o týchto veciach porozprávať. Keď sa neskôr stretol Š. Uhrín s P. Kalinajom, konzultoval s ním túto možnosť a Kalinaj to schválil.

Začiatkom apríla 1949 sa Š. Uhrín rozhodol, že navštíví biskupa Buzalku uňho doma na Kapitulskej ulici. Biskupa poznal osobne, lebo bol predsedom Spolku sv. Cyrila a Metoda a Š. Uhrín bol jeho členom. Biskup Buzalka najprv Uhrína nespoznal, ale keď sa mu predstavil, spomenul si naňho. Po úvodných zdvorilostných frázach Š. Uhrín povedal, že „*by mal pre neho nejaké zprávy týkajúce sa cirkevných vecí, pričom som mu spomenul* (Uhrín, pozn. V. P.), že

---

51 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/3, os. spis Štefana Uhrína, s. 12, výpoved Š. Uhrína z 3. 7. 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

52 Tamtiež, s. 33, výpoved Š. Uhrína z 16. 7. 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

ako veriaci katolík považujem to za svoju povinnosť mu ich oznámiť, napokolko sa týkajú záujmov cirkvi“.⁵³ Biskup Buzalka ho následne vypočul a prečítal si d'alekopisy, ktoré mal Š. Uhrín so sebou. Uhrín mu povedal, že by bolo dobré, aby boli sledovaní kňazi informovaní, na čo biskup Buzalka odvetil, že je to v kompetencii diecézneho biskupa Ambróza Lazíka, ale že sa pokúsi zariadiť, aby sa dotknuté osoby o sledovanie dozvedeli. Na to mu Š. Uhrín dal správu týkajúcu sa odpočívania v Starom Smokovci počas schôdzky cirkevných predstaviteľov⁵⁴ (M. Buzalka sa tohto stretnutia nezúčastnil). Biskup Buzalka vravel, že on už je o tom vyrozumený⁵⁵ a že už prebieha vyšetrovanie, ktoré má objasniť, kto tam tie zariadenia dal. Štefan Uhrín mu povedal, že vyšetrovanie prebieha len naoko, a že od B. Jaška vie, že tam to zariadenie nainštalovali členovia Štátnej bezpečnosti s vedomím vládnych predstaviteľov. Ked' sa M. Buzalka čudoval, ako mohli byť tieto prístroje nainštalované, Š. Uhrín mu vysvetlil, že mal aj také správy od Jaška, že ŠtB má plány a nákresy všetkých cirkevných budov na Slovensku a že im nerobí problém čokoľvek a kamkoľvek nainštalovať. Dal mu tiež d'alekopisnú správu, ktorá obsahovala príkaz inštrukcie

53 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/3, os. spis Štefana Uhrína, s. 13, výpoveď Š. Uhrína z 3. 7. 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

54 Táto biskupská konferencia (22. – 23. marec) sa mala zaoberať stíhaním kňazov za protištátnu činnosť, finančnými záležitosťami, a tiež vážnou situáciou v gréckokatolíckej cirkvi, ktorá trpela nedostatkom kňazov kvôli ich masívnemu zatykaniu. „*Od tohto stretnutia sa očakával d'alší postup v rokovani so štátom.*“ Po objavení odpočívacích prístrojov bola konferencia prerušená a arcibiskup Josef Beran v mene biskupov „*adresoval stážnosť A. Zápotockému a ministriovi vnútra Noskovi 25. marca 1949. V Nosek v odpovedi adresovanej arcibiskupovi Beranovi 1. apríla 1949, vylučoval akúkoľvek účasť MV na tomto incidente a podľa jeho informácií išlo o odpočívacie zariadenie švajčiarskej výroby a vzhľadom k doterajšej vyspelosti čs. slaboprúdového priemyslu je to skutočnosť pozoruhodná. Z inštalácie obvinil veľké tlačové agentúry, ktoré mali eminentný záujem na tejto konferencii. Vo svojej odpovedi sa zmienil nepriamo aj o tom, že zariadenie bolo namontované na príkaz Vatikánu. Na zamedzenie podobných vecí odporúčal, aby arcibiskup Beran pouvažoval a podľa potreby požiadal MV o spoluprácu pri zabezpečení porady a bezpečnosti osôb, ako aj svojej osobnej bezpečnosti.*“ KMEŤ, Norbert: *Postavenie cirkvi na Slovensku 1945 - 1951*, 1. vyd., Veda, Bratislava 2000, s. 75.

55 Vyšetrovateľom biskup povedal: „*O porade biskupov v Tatrách dozvedel som sa od p. vik. apoštolského administratora Lazíka, s ktorým som o tejto záležitosti debatoval, pri jakej príležitosti, pri náhodilom stretnutí. Pán administrator mi povedal, že bol na porade v Tatrách, kde boli účastní biskupi, pri ktorej príležitosti zistili nejaké drôtky na ohrevajúcich telesach a preto porady boli prerušené, poneváč išlo v danom prípade o odposlúchacie zariadenie.*“ A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/25, os. spis Michala Buzalku, s. 6, Výpoveď M. Buzalku zo 4. 7. 1949.

pre ŠtB, aby bola sledovaná celá pastoračná činnosť kňazov, a zisťovalo sa, či počas nej nevyvíjajú protištátну činnosť. Túto správu si biskup Buzalka po prečítaní nechal. M. Buzalka v ďalšom rozhvore vyslovil domienku, že aj v Československu príde k podobnému procesu s vysokými cirkevnými predstaviteľmi ako v Maďarsku s kardinálom Mindszentyom.⁵⁶ Okrem záležitostí súvisiacich s ŠtB preberali aj politické otázky a berlínsku blokádu, Uhrína výpoved' však o tom neposkytuje žiadne podrobnosti, trochu bližšie sa však dozvedáme z výpovede M. Buzalku na KV ŠtB: „*Po tomto, začal náš rozhovor o cirkevných pomeroch, stavbe kostola, pri čom som tiež uviedol, že Dr. Beran je v ČSR prímašom ako v Maďarsku Dr. Mindszenty, ku ktorému som pokial' ide o moju osobu nemal zvlášť v obľube pre jeho strohosť a pripúšťam, že som uviedol, že ked' by sa pomery medzi cirkvou a štátom priostrili, že by Dr. Beran mohol mať z toho aj proces.* (Tu prichádza k malému rozporu vo výpovediach Uhrína a Buzalku, Uhrín datoval diskusiu o arcibiskupovi Josefovovi Beranovi až do druhého stretnutia s biskupom Buzalkom. Pozn. V. P.) *Táto návšteva Dr. Uhrína trvala asi 30 min., pri odchode Dr. Uhrína som sa mu zo zdvorilosti podľakoval, možno som ho tiež upozornil, aby bol opatrný, čo si však na značný časový odstup nepamätajam. Priamo som mu nehovoril, aby prišiel so zprávami, ale som mu len naznačil, že jeho návšteva mi nie je proti vôle. Poznamenávam, že celá táto návšteva bola pre mňa krajne nepríjemná, nakoľko v tých časoch som mohol predpokladať, že ide aj o provokatera.*“⁵⁷

V druhej polovici apríla navštívil Š. Uhrína v jeho kancelárii Adolf Lisický, ktorý sa práve vrátil z Rakúska a priniesol na papieriku s rozmermi 5x5 cm 15 – 20 rôznych otázok, ktoré sa týkali organizácie SNR, Zboru povereníkov, otázky o technických dátach rôznych hospodárskych a vojenských inštitúcií.

56 Biskup Jozef Mindszenty sa narodil 4. marca 1892. V rokoch 1944 – 45 bol väznený proneameckou bábkovou vládou. Po skončení II. svetovej vojny bol 16. septembra 1945 menovaný pápežom Piom XII. ostríhomským arcibiskupom a prímasom Maďarska. Po dlhej komunistickej diskreditačnej kampani bol 26. decembra 1948 po návšteve USA zatknutý tajou políciou, obvinený z velezrady a odsúdený na doživotie. Na slobodu sa dostal po povstani 23. októbra 1956. Po sovietskej invázii bol však Mindszenty prinútenej uchýliť sa na americkú ambasádu, kde ostal celých 15 rokov. Až v roku 1971 prijal možnosť opustiť územie Maďarska. Zomrel vo Viedni 6. mája 1975. Zdroj: internet.

57 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/25, os. spis Michala Buzalku, s. 36, výpoved' M. Buzalku z 22. 2. 1950 na KV ŠtB v Bratislave.

Lisitzský naznačil, že tieto úlohy má od Ing. Vladimíra Granca, bývalého tamomníka povereníka Pavla Blaha, ktorý utiekol za hranice. Tiež tam bola otázka o stave železničnej dopravy a Štefan Uhrín vo výpovedi uvádza, že hned ako Adolf Lisitzký odišiel, vypracoval mu výťah technických údajov, ktoré „*napsal na malý lístok perom a bolo tam uvedené toto: počet osobných vozňov, počet nákladných vozňov, počet rušňov, počet zamestnancov a dĺžka trati celej ČSD v ČSR... Tieto správy a počet uvedených dát som (Š. Uhrín, pozn. V. P.) vypísal z výročnej zprávy ČSD za rok 1946, ktorá vyšla ako úradná publikácia pre služobnú potrebu na Ministerstve dopravy v Prahe.*“⁵⁸ Túto vypracovanú správu potom v modrej obálke nechal u A. Lisitzského na stole v jeho kancelárii. Na druhý deň mu Lisitzký ukázal špeciálne upravený holiaci strojček s dutým držadlom, v ktorom prenášal správy cez hranice.

Asi v polovici mája 1949 navštívil Štefan Uhrín druhýkrát biskupa Michala Buzalku. Ten ho prijal a spýtal sa ho, či má preňho nejaké správy. Uhrín mu odovzdal správy od Jaška, informoval ho o výsadku parašutistov, ktorí boli vysadení nad Slovenskom, na čo biskup zareagoval, že už pochopil, prečo bola v tom čase v trnavskom a bratislavskom seminári vykonávaná nočná prehliadka, počas ktorej boli legitimovaní všetci seminaristi. Š. Uhrín ho potom informoval o sledovaní povereníka Horáka za jeho protištátne výroky v kruhu jeho priateľov (donášal naňho jeden z kruhu jeho najbližších známych Ing. Fábry), a presvedčil ho, aby ho informoval, aj keď mu M. Buzalka najprv oponoval, že povereník Horák sa svojou činnosťou od cirkvi odklonil, a preto nievie, čo by s tým mal on robiť. V zápisnici o výpovedi M. Buzalku na pražskom KV ŠtB z 24.7.1950 je uvedené: „Já, (M. Buzalka, pozn. V. P.) jsem zařídil prostřednictvím jistého Fidluše Michala Dr. Th., kněze, bývalého spolukaplana Horáka, aby jej tento v předmětné věci varoval. Tyto zprávy jsem rovněž hlásil Dr. Lázkovi, protože se jednalo o opatřeních vůči kněží.“⁵⁹ Ako ďalšiu správu odovzdal biskupovi Buzalkovi ďalekopis rozoberajúci postoj Vatikánu k ľudovým demokraciam a postoj ku kapitalizmu. Ďalej ho informoval, „že v Ružomberku istý Slezák organizuje skupinu ľudí, ktorí majú názov „Bieli partizáni“ a ma-

58 Tamtiež, 205/3, os. spis Štefana Uhrína, s. 16, výpoved Š. Uhrína z 3. 7. 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

59 AMV Praha, a. j. 323 – 15 -13, KV ŠtB Praha, Zápisnica o výpovedi s Michalom Buzalkom z 24. 7. 1950, s. 20.

jú za úkol v blízkej budúcnosti prevádztať sabotáže a iné teroristické akcie na území Slovenska. Podľa tejto zprávy bol Slezák zapojený tiež na františkánov v Žiline...“⁶⁰ Preto Uhrín požiadal biskupa Buzalku, či by ho nemohol varovať, na čo ten povedal, že to skúsi, ale nebude to ľahké. V ďalšom rozhovore biskup povedal, že hrozí zaťknutie arcibiskupovi Beranovi a bezpečnosť z neho chce urobiť odstrašujúci príklad.

Podľa trestného oznámenia Štefan Uhrín referoval biskupovi aj o tom, že „farár z Vyšnej Čuňavy je sledovaný“, a „že rim. kat. farár Vojtaš bol zaistený“.⁶¹

V nasledujúcim období sa Štefan Uhrín stretával častejšie s Pavlom Kalinajom a len jedenkrát s B. Jaškom. S Kalinajom diskutovali o politických otázkach, a ten ho informoval o lokálnych bezpečnostných opatreniach z dielne ZNB a o správe s rozkazom, že sa nemajú zatýkať takí kňazi, ktorí sú u veriacich obzvlášť oblúbení alebo majú na nich veľký vplyv. V Bratislave prichádzal do úvahy dekan Augustín Pozdech,⁶² správca blumentálskej farnosti, a špirituál seminára Izidor Holovič. Priniesol mu ešte správy s menami kňazov z rôznych miest Slovenska, o ktorých mala bezpečnosť informácie, že by súhlasili s Katolíckou akciou alebo by podpisali ohlas. Podľa výpovede Š. Uhrína chcel P. Kalinaj odovzdať túto správu osobne biskupovi J. Vojtašákovi.

Dňa 25. júna 1949 po príchode zo štrnásťdenného politického kurzu sa Š. Uhrín stretol s Pavlom Kalinajom, ktorý mu povedal, že na chystanej púti v Trnave má byť namontovaný odpočúvací aparát pod oltárom. Štefan Uhrín, keďže nepoznal žiadneho z jezuitov, ktorí púť organizovali, šiel od Kalinaja do kláštora k redemptoristom, kde mal známych. Od tých sa dozvedel, že púť bude na verejnom priestranstve, takže odpočúvanie nebolo aktuálne.

60 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/3, os. spis Štefana Uhrína, s. 19, výpoved Š. Uhrína z 3. 7. 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

61 Tamtiež, 205, s. 11, Trestné oznámenie na B. Jaška a spol.

62 A. Pozdech pôsobil aj ako hlavný redaktor Katolíckych novín, po odmietnutí uverejnenia *Ohlasu katolíckej akcie* bol tejto funkcie komunistami zbavený a na jeho miesto bol dosadený Ladislav Škoda. Pozdecha nakoniec orgány ŠtB zadržali, „obvinili z vlastizrady, odovzdali Štátnej prokuratúre v Bratislave a siid mu určil trest 12 rokov odňatia slobody“. Po prepustení v roku 1957 sa snažil získať späť blumentálsku farnosť, ale komunistická úradná mašinéria to nepri- pustila. Zomrel v Pezinku v r. 1960. PAŠTEKA, Július a kol.: *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*, 1. vydanie, Bratislava 2000, s. 558.

Dňa 28. júna 1949 prišiel ku Kalinajovcom domov aj s manželkou na spoľočenskú návštevu, kde bola prítomná širšia spoločnosť a Kalinajov švagor Štefan Klubert. To bolo posledný raz, čo videl Kalinaja na slobode.

Štefan Uhrín bol 7. júla 1949 na KV ŠtB vypočutý aj vo veci duchovných cvičení, ktorých sa zúčastnil koncom januára 1947, ktoré viedol jezuita páter Janda. Treba povedať, že vyšetrovatelia, ktorí sa pýtali na tieto duchovné cvičenia a chceli ich neskôr použiť proti Uhrínovi, konali v rozpore s elementárnymi právnymi princípmi. V roku 1947 totiž napriek zložitej politickej situácii existovala možnosť slobodnej diskusie, ktorá za komunizmu možná nebola, dokonca bežne vznikali situácie, že ľudí ako Štefan Uhrín vypočúvali kvôli rozhovorom, ktoré absolvovali pred nástupom komunistického režimu a chápali sa ako pritiažujúca okolnosť. Uhrín musel uviesť mená osôb, ktoré sa cvičením zúčastnili. Vo výpovedi uvádza, že v posledný večer cvičenia „navštívil kláštor šéf – správca katolíckej tlačovej kancelárie v Bratislave Dr. Botek i so svojimi ďalšími asi troma spolupracovníkmi, ... a všetkým účastníkom tohto cvičenia prednesol kratšiu prednášku v ktorej naznačil súčasnú situáciu katalicizmu, čím vlastne chcel poukázať na to, že aká situácia sa pre katalicizmus ukazuje v dôsledku šírenia sa komunizmu. ... predsa z toho jasne vysvitalo, že vlastne ideológia komunizmu je úplný protiklad katolíckej náuky a ako taká je považovaná za úhlavného nepriateľa katolíckej ideológie“.⁶³ Vo výpovedi sa tiež uvádza, že Š. Uhrín pri spovedi u pátra Jandu prisahal, že nezradí vec katalicizmu a že ho bude rozširovať všetkými silami. Ďalej musel uviesť mená všetkých kňazov, s ktorými sa stýkal, alebo s ktorými bol v kontakte istý Dr. Lackovič, tiež zamestnanec Poverenictva dopravy. Uhrína na Lackoviča upozornil vo februári 1949 kňaz, asi štyridsaťročný, v kňazskom civile, ktorý za ním prišiel do úradu, predstavil sa ako Šrank a tvrdil, že prichádza od biskupa Lazíka (z breviára vytiahol latinsky písaný lístok s vlastnoručným podpisom biskupa Ambróza Lazíka), ktorý Uhrína žiada o spoluprácu. Mal sa spojiť s Lackovičom a odovzdávať mu správy týkajúce sa katalíkov, ktoré v rámci svojej pôsobnosti získal, a dôležitejšie správy posielat na adresu Franz Neuman,

---

⁶³ A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/3, os. spis Štefana Uhrína, s. 25, výpoved Š. Uhrína zo 7. júla 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

farár, Viedeň II. Kegelgasse 1b. Štefan Uhrín sa o pár dní na to s Lackovičom stretol: „*Ked’ sme sa stretli naznačil som mu, že ma navštívil istý kňaz z trnavskej diecéze, ktorý ho dobre pozná a ktorý vie aj o tom, že chodí k jezuitom. Na toto mi odpovedal, že nevie, pretože on pozná hodne kňazov z trnavskej diecézy a mnoho kňazov, že sa naňho obracia v rôznych záležitostach.*“⁶⁴ Ale ďalej sa vo výpovedi neuvádza, či Lackovičovi nejaké správy dal, len to, že na adresu farára Neumana poslal štyri d'alekopisy od Jaška po A. Lisitzkom. Obsah a forma tejto výpovede sú diskutabilné, prvá časť o duchovných cvičeniach bola formulovaná typickým štýlom vyšetrovateľa, ktorý musí vkladať do úst vyšetrovanca také výrazy, aby uspokojil svoje vedenie. Nedá sa totiž predpokladať, že by rečnícka úroveň erudovaného doktora práv a katolíka bola na tejto úbohej úrovni, a navyše plná vyšetrovateľských ideologických fráz. A kontakt s pátronom Šrankom a kolegom Lackovičom trochu priponíma provokáciu Štátnej bezpečnosti (v prípade provokácie mohlo ísť o zber kompromitujúcich materiálov proti biskupovi Lazíkovi, kvôli prípadnému procesu s ním), pretože v prvej výpovedi z 3. júla 1949 predsa Š. Uhrín vypovedal, že viedenskú adresu Franza Neumana mal od Bernarda Jaška (pozri poznámku č. 51). Hypotéza o provokácii sa však kvôli značnému časovému odstupu nedá hodnoverne overiť, pretože jediná osoba, ktorá je stotožniteľná s pátronom Šrankom, ktorý navštívil Uhrína, misionár Spoločnosti Božieho Slova Karol Šrank, už zomrel. Na misiu do Novej Guiney odišiel v júli 1949, teda päť mesiacov od údajného stretnutia s Uhrínom, mal vtedy 42 rokov. Š. Uhrín ho vo výpovedi opisuje: „*bol vyšej postavy, asi 40 ročný, gaštanových vlasov, podlhovastej tváre s vyrázkami...*“⁶⁵ Druhá hypotéza o Karolovi Šrankovi v úlohe vyslanca biskupa A. Lazíka je o niečo pravdepodobnejšia, ale natíska sa otázka, kto upozornil biskupa Lazíka na Š. Uhrína. M. Buzalka sice priznal, že Lazíka informoval o záležitostiach kňazov, ktoré mu priniesol Uhrín, ale prvá návšteva Uhrína u Buzalku sa uskutočnila niekedy na prelome marca a apríla 1949. Páter Šrank za ním však prišiel už vo februári 1949. Ďalšia nezodpovedaná otázka znie, odkiaľ získal B. Jaško adresu Franza Neumana? Faktom ale zostáva, že vôbec nepoznáme činnosť P. Kalinaja a Š. Uhrína spred apríla 1949, ani v akom roz-

---

64 Tamtiež, s. 27.

65 Tamtiež, s. 26.

sahu obaja informovali kňazov pred príchodom B. Jaška k obsluhe d'alekopisu. Aj kvôli nezrovnalostiam v Uhrínových výpovediach sa nemožno momentálne väčšmi priklopiť ani k jednej z hypotéz.

V súvislosti so Štefanom Uhrínom boli vypočutí aj jeho spolupracovníci a kolegovia z Poverenictva dopravy. Takto proti nemu svedčil aj Anton Petrovič. Poznal ho ešte z doby prvej SR, ale nie dôverne. Podľa jeho vedomostí Uhrín počúval londýnsky, parížsky a vatikánsky rozhlas. „*Podľa týchto zpráv, ako aj zo zpráv, ktoré sa podľa neho dozvedel z dôverného prameňa, vysvetloval nám čo sa kde stalo... hovoril o nepokojoch v súvislosti s katolíckou akciou v Kysuckom N. Meste a v Čadci, kde orgánovia bezpečnostnej služby, resp. člen nejakej závodnej, chceli zatkniť rim. kat. farára, pri čom došlo k zavraždeniu člena závodnej rady... Ako poznám Dr. Uhrína, je tento ľudáckeho smýšľania a nesúhlasi s ľudovodemokratickým štátnym zriadením. Po stránke náboženskej Dr. Uhrína poznám ako bygotného katolíka.*“⁶⁶

V Uhrínovom prípade mal súd dôkazy a jeho výpoved' pred súdnym senátom o tom, ako sa snažil odradiť B. Jaška od žiadostí odosielania obálok do Rakúska, ktorú hovoril na hlavnom pojednávaní, stála na slabých základoch. Súd u Štefana Uhrína bral do úvahy aj príťažujúce okolnosti, a to, „že už v r. 1947 sa zúčastnil duchovných cvičení v Bratislave vedených ostro v duchu protištátnom, ... a že bol konečne Jaškom a Kalinajom požiadaný o sprostredkovanie styku s konzulátom istej západnej veľmoci v Bratislave“.⁶⁷

7.5. Štefan Klubert, Vojtech Molota, Lukáč Fabián

Štefan Klubert podľa zápisnice z 12. júla 1949 dostával od svojho švagra Pavla Kalinaja dôverné informácie, ktoré mu dával čítať z d'alekopisov od Bernarda Jaška. Takto sa dozvedel o odpočúvaní na konferencii v Starom Smokovci a sledovaní povereníka Horáka. Podľa jeho výpovede: „*V mesiaci apríli 1949 asi týždeň po Veľkej noci, prišiel som vo večerných hodinách do bytu švagra Kalinaja ... kedy sme viedli rozhovor o rodinných veciach a medzi týmito mi Kalinaj podal jednu dialnopismú zprávu, aby som si ju prečítal. Ako*

66 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/3, os. spis Štefana Uhrína, s. 55, výťah zo zápisnice Dr. Antona Petroviča.

67 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. b) B. Jaško a spol., s. 385, Rozsudok Najvyššieho súdu z 25. mája 1950.

sa pamätám obsah tohto dialnopisu bol ten, že vikár Pobožný na birmovke, v ktorom mieste však bola si nepamätám, povedal, aby kňazi na schôdzkach rokovali po latinsky. “⁶⁸

Vojtech Molota o plánovaní spoločného útoku s B. Jaškom uviedol, že začiatkom mája 1949 za ním B. Jaško prišiel na izbu a spýtal sa ho, či nechce utiecť do zahraničia, lebo sa dozvedel o takomto jeho úmysle od jedného z jeho kolegov (Štefana Stanislava). Molota vo výpovedi na KV ŠtB z 2. júla 1949 svedčil, že povedal Jaškovi, že nechce odísť, pretože má reumatické kolená a chystá sa ženiť. Napriek tomu za ním Jaško chodil a pýtal sa ho, či si to nerozmyslel. „*Pri jednom rozhovore, ked' prišiel za mnou Jaško, zavolal mňa na záchod a mi hovoril, aby som sa v krátkej dobe rozhadol, že najlepším východiskom bude utiecť. Toto odôvodňoval z neznesiteľnými pomermi, čo sa v ČSR robí a to z toho dôvodu, že mal možnosť zachytiť všetky zprávy na dialnopisnej stanici Povereníctva vnútra. Pri tejto príležitosti som Jaškovi slúbil, že do zahraničia odídem.*“⁶⁹ Stanovili si termín na 2. mája 1949, ale Molota si na chystaný deň odchodu vzal dovolenku a odišiel na tri dni za rodinou. V júni 1949 za ním Jaško dvakrát prišiel a pýtal sa ho, či s ním pôjde do Rakúska. Pri druhom stretnutí mu Jaško vyčítal, že ho ľahol za nos a nechcel s ním utiecť. Pritom sa Jaško zmienil, že aj tak je rozhodnutý čo v najkratšom čase odísť. Fotografie, ktoré Molota Jaškovi slúbil, mu neodovzdal. „*Poznamenávam (Molota, pozn. V. P.), že pri jednej príležitosti, na ktorej schôdzke sa už nepamätám, Jaško mi ukazoval jednu dialnopisnú zprávu, ktorú som aj prečítať. V zpráve sa jednalo o býv. povereníka Fraštackého, ktorý sa zdržoval v tomto čase vo Švajčiarsku a mal odísť do Viedne, kde sa mal stretnúť so Sidorom.*“⁷⁰ Bernard Jaško Molotovi túto správu nechal a ten ju neskôr spálil. Neskoršie stretol Pavla Kalinaja, ktorý mu tiež vyčítal, že neodíšiel s Jaškom do Rakúska. Vojtech Molota mu povedal, že si to rozmyslel a že už nikam neplánuje ísť. „*Na to Kalinaj povedal, že „Vy ste obydvajú sralovia.“ kedže sme sa chystali a neodíšli.*“⁷¹

68 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/15, os. spis Štefana Kluberta, s. 9, zápisnica o výpovedi Š. Kluberta z 12. júla 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

69 Tamtiež, 205/6, os. spis Vojtecha Molotu, s. 4, zápisnica o výpovedi V. Molotu na KV ŠtB v Bratislave z 2. 7. 1949.

70 Tamtiež, s. 7.

71 Tamtiež, s. 8.

Vo fonde Štátneho súdu sa zachovala časť korešpondencie V. Molotu. Po procese bol internovaný v tábore nútených prác v Novákoch. Odtiaľ písal na Štátny súd v Bratislave, aby ešte raz preskúmal jeho prípad a vyniesol iný rozsudok. Stážoval sa aj na vyšetrovateľov ŠtB. „*Ako som už uviedol pri hlavnom pojednávaní, že zápisnica, ktorá bola mnou podpísaná a ktorá bola mi / : obsah ./ (obsahom, pozn. V. P.) neznáma, je pravdou, nakolko mi prečítaná nebola. Túto som podpísal bez akýchkoľvek donucujúcich prostriedkov, avšak v stave takmer nepričetnom, duševnom zrútení, keďže som bol v liečbe a bol som si vedomý, že som sa nedopustil žiadneho trestného činu.*“⁷²

S Lukáčom Fabiánom sa B. Jaško zoznámil v máji 1948 na rádiostanici, kde Fabián pracoval. Tam spolu debatovali aj o správach, ktoré chodili Jaškovi na dalekopisnú stanicu z KV ŠtB v krajských mestách a z ich pobočiek. Asi 10. mája 1949 mu Jaško povedal o jeho úmysle utiecť do zahraničia a či by mu v tom nemohol L. Fabián nejako pomôcť. Ten kontaktoval P. Hajdina, ktorý mu povedal, že skúsi niekoho zohnať. L. Fabián potom o Hajdinovej ponuke informoval Jaška. Dňa 28. júna 1949 mu potom telefonoval nejaký pán Švec z Dobrovoľného hasičského zboru na Radlinského ulici a povedal mu, že sa má hned zastaviť pre balík od P. Hajdina. Keď tam Fabián prišiel, Švec mu povedal, že Hajdin mu neposlal žiadnený balík, „*ale že mi len odkazuje* (Fabiánovi, pozn. V. P.), „*že môžem ísť mimo zajtrajskú t. j. 29. júna 1949 v hociktorý deň, že je všetko pripravené.*“⁷³ Fabián Švecovi povedal, že sa za tri hodiny vráti s odpoveďou. Potom išiel za Jaškom a ten stanovil odchod na 1. júla 1949. Fabián potom išiel za Švecom a povedal mu, ako sa Jaško rozhadol, a vysvetlil ho tým z omylu, že to Jaško má byť prevedený za hranice, nie on.

Lukáč Fabián bol s Bernardom Jaškom v pracovnom kontakte od mája 1948. V novembri 1948 mu Jaško dal informáciu o pripravovanom, bližšie nespecifikovanom zatýkaní. Fabián sa potom niekedy v marci 1949 o tejto informácii zmienil Pavlovi Hajdinovi.

---

72 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 290, List Vojtechu Molotu Štátному súdu v Bratislave z 18. 1. 1950.

73 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/8, os. spis Lukáča Fabiána, s. 6, zápisnica o výpovedi L. Fabiána na KV ŠtB v Bratislave z 13. 7. 1949.

O Jaškovom odchode sa L. Fabián rozprával aj s Jánom Dugovičom, ktorý bol jeho kolegom na rádiostanici, a s P. Kalinajom, ktorý mu povedal aj obsah jednej správy o plánovanom umiestnení pohotovostného oddielu ZNB k saleziánom, pričom podotkol, že ich už varoval.

8. Násilné vypočúvanie Bernarda Jaška a spol.

Nanajvýš neprijemné skúsenosti z vyšetrovania mali Bernard Jaško, Pavol Kalinaj, Adolf Lisitzský, Jozef Blažek a Stanislav L. Granec.

P. Kalinaj bol 5. júla 1949, päť dní po zatknutí, prevezený z KV ŠtB Bratislava do Vojenskej nemocnice v Bratislave. Podľa lekárskeho nálezu z väzenskej prehliadky mal zlomené rebrá, bol liečený aj na obojstranný zápal ľadvín a zápal plúc. Príčiny zlomenín lekárska správa neuvádza, je však veľmi pravdepodobné, že išlo o následky zranení, ktoré utrpel počas vyšetrovacej väzby. Do väzby Štátneho súdu bol odovzdaný 22. októbra 1949 a bol liečený vo väzenskom oddelení Štátnej nemocnice v Bratislave. Iná správa z vnútorného oddelenia Vojenskej nemocnice z 11. októbra 1949 hovorí, že zdravotný stav P. Kalinaja „vyžaduje ďalšej odbornej nervovej liečby, keďže však vojenská nemocnica nedisponuje ani patričným potrebným zariadením, ani odborným nervovým lekárom“,⁷⁴ bolo odporúčané premiestnenie do špecializovanej vojenskej nemocnice v Ružomberku. Dňa 11. októbra prednostovi 5. odd. odboru ŠtB prišiel ďalekopis, ktorý obsahoval konštatovanie primára vojenskej nemocnice Dr. Cachovana, že pacient Pavol Kalinaj je už čiastočne uzdravený, a navrhol ho poslat na liečenie do vojenskej nemocnice v Ružomberku, kde by si mal liečiť nervovú chorobu a hrdlo, pretože má veľké problémy s dýchaním. Dĺžka liečenia bola odhadnutá na jeden rok. Preto krajský veliteľ ŠtB žiadal, aby sa rozhodlo o tom, či Kalinaj pôjde do Ružomberka, alebo pôjde nedoliečený do väznice Krajského súdu v Bratislave. Dňa 22. októbra 1949 bol P. Kalinaj odovzdaný na nemocničné oddelenie väznice.⁷⁵ Posledná lekárska správa

⁷⁴ Tamtiež, 205/2, os. spis Pavla Kalinaja, s. 20.

⁷⁵ Tamtiež, s. 58, list KV ŠtB č. 17590/05-1949 z 22. 10. 1949 Štátnej prokuratúre.

va väzenského lekára v Leopoldove z 27. júna 1950, vyhodnocujúca zdravotný stav väzña, už napriek všetkým prekonaným zraneniam a chorobám uznala P. Kalinaja schopného výkonu trestu. Bol zaradený ako pomocník v knižnici.

Zo správy Štátnej prokuratúry v Bratislave pre Štátну prokuratúru v Prahe vieme, že B. Jaško bol už 4. júla 1949, t. j. tri dni po zatknutí a vypočúvaní na KV ŠtB poslaný do Štátnej nemocnice na liečenie zlomenín oboch dolných končatín, ktoré utrpel po tom, „*ako počas výsluchu vyskočil von oknom*“⁷⁶ z kancelárie č. 233 na druhom poschodí. V trestnom oznámení sa spomínajú aj „*rôzne zranenia na hlave a taktiež zranenia vnútorné*“.⁷⁷ Z údajov, ktoré sú uvedené v oficiálnom zápise môžeme iba hádať, či vyskočil pri pokuse o útek, aby unikol mučeniu, alebo sa pokúsil skoncovat so životom. Poslednou alternatívou, ako vysvetliť túto nešťastnú udalosť je možnosť, že išlo o súčasť výsluchu a z okna bol vyhodený zámerne. Jeho sestra Mária vniesla do tejto dilemy viac svetla: „*...skúsil skočiť z tretieho poschodia... no ale spadnul, že sa zachránil, tak bol ešte viacej mučený, si môžete domysliť, že to neprešlo tak ľahko*“.⁷⁸

Okrem zlomenín utrpel zranenia na hlave a bližšie nekonkretizované vnútorné zranenie.

Dňa 26. júla bol Bernard Jaško poslaný do Štátnej nemocnice v Bratislave na kliniku pre nervové a duševné choroby, kde bol liečený na diagnózu „Reaktívna depresia“. Na žiadost KV ŠtB v Bratislave o posudok stavu Jaškovej duševnej spôsobilosti prednosta kliniky odpovedal, že posudok je možné vyhotoviť „*iba po oboznámení s materiálom* (vyšetrovacím spisom, pozn. V. P.) *a podľa toho aj po doplnení osobného vyšetrovania*“.⁷⁹

Z neskoršej výpovede A. Lisitzského, ale aj S. L. Granca, keď sa po prepustení z väzby pokúšali o obnovenie trestného konania, vieme, že Dr. Lisitzský bol tiež podrobnený neľudskému zaobchádzaniu a fyzickému i psychickému týraniu. Bol mučený a bitý obuškami, mal dotrhaný chrbát, čo potvrdili aj MUDr.

⁷⁶ SÚA Praha, f.: Státní prokuratura, PSt III, 413/49.

⁷⁷ A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205, s. 7, Trestné oznámenie na B. Jaška a spol. z 25. 7. 1949.

⁷⁸ Tamtiež, f. Oral history, audiovizuálny záznam osobnej výpovede Márie Laučekovej z 8. 12. 2004.

⁷⁹ Tamtiež, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, os. spis Bernarda Jaška, s. 7, 8.

Dušan Líbik a MUDr. Ferdinand Hledík, ktorí A. Lisitzského vo väzení ošetrovali. Paradoxne, ani oni dvaja tam neboli dobrovoľne, ale ako väzni. Lisitzského tiež raz v noci príslušníci ŠtB vyviezli autom do kameňolomu, vodili ho tam so zaviazanými očami, „*bolo na ňom vynucované priznanie nadiktované s upozornením, že orgány majú povolenie ho tam odstreliť, pri čom vystrelili mu nad hlavu a kamene mu padali na hlavu. S odôvodnením, že „teraz som netrafil“: že na druhý deň sa zastrenie odkladá – opakovali tieto týrania viackrát...*“⁸⁰ V tých chvíľach mu podpísanie jednej vymyslenej zápisnice určite pripadalo ako vykúpenie.

S. L. Granec tiež vypovedal o svojom vypočúvaní – trvalo dva dni. Pri vlastnom výsluchu sedel na stoličke chrbotom k dverám a nesmel sa obrátiť, do miestnosti okrem zapisovateľa a vyšetrovateľa prišlo a odišlo viac ľudí. Keď nechcel podpísť zápisnicu, zapisovateľ sa mu vyhrážal, že budú postupovať iným spôsobom ako dovtedy. V noci v cele počul zúfalé výkriky „Zabijajú ma!“ a pod., a k celkovej atmosfére strachu prispievali náписy na stenách cely, písané krvou. Keď nechcel podpísť druhú zápisnicu, jeden z prichádzajúcich neznámych eštebákov ho chytil pod krk a triasol ním. Zapisovateľ (neskôr Granecom identifikovaný ako Pavol Misál) sa mu vyhrážal, že ak zápisnicu (tretiu) nepodpíše, „*a budú musieť ešte raz takto písať zápisnicu, tak tu zdochnem ako pes*“.⁸¹

Jozef Blažek neboli vo svojej výpovedi až taký obšírny. Povedal len, že zápisnicu z 11. júla 1949, ktorú nikdy nečítal, podpísal „*proto, že bolo na mne páchané fyzické násilie, a sice orgánmi, ktorí boli prítomní pri mojom výsluchu. Ich mená nepoznám. Počas výsluchu títo orgánovia ma sackali, bili a keď ma vyzuli z topánok, obuškami ma bili po chodidlách. Preto som zápisnicu vtedy t. j. 11. 7. 1949 podpísal*“.⁸²

---

80 ŠA Bratislava, f. Štátne súd, Or III 269/49 šk. b) B. Jaško a spol., s. 167, Návrh S. L. Granca na obnovu trestného konania z 1.5.1966, svedectvo o rozhovore s A. Lisitzským.

81 Tamtiež, s. 205, Zápisnica zo zasadnutia krajského súdu v Bratislave vo veci obnovy trestného konania odsúdeného S. L. Granca.

82 Tamtiež, s. 143, Zápisnica o výpovedi J. Blažeka na Krajskej prokuratúre v Bratislave z 13. 2. 1965.

9. Metódy vyšetrovania Štátnej bezpečnosti

Dnes je už z mnohých odborných historických publikácií známe, že sa príslušníci ŠtB dopúšťali na vypočúvaných brutálneho násilia, keď sa podľa inštrukcií a pokynov nadriadených snažili dosiahnuť priznania v drívnej väčšine k vykonštruovaným obvineniam. Oficiálne bolo, samozrejme, používanie násilných vyšetrovacích metód zakázané, ale neoficiálne to fungovalo podobne ako v stredovekej mučiarni aj napriek občasným kontrolám, ktoré však nemali žiadnu možnosť takéto praktiky zamedzit: „...v správe skupiny pracovníkov Ministerstva vnútra, ktorá prišla do Bratislavu v máji 1950 (v dobe konštituovania MNB), sa ako jeden z príkladov nedostatočnej práce orgánov ŠtB na Slovensku uvádzalo: Výslechy jsou prováděny pod nátlakem, používá se bití. Výsledek je ten, že vyšetrovanci podepisí výpovědi, které se nezakládají na pravdě. Na základě těchto falešných výpovědí jsou zatýkáni další lidé a stejnou metodou nuceni k potvrzení výpovědi.“⁸³

Tieto referáty však nemali nijaký dosah na členov bezpečnosti do roku 1953, odkedy sa začali serióznejšie vyšetrovať aj prípady násilia pri výsluchoch, ubitia vyšetrovaných na smrť atď. Potom už takéto prípady vznikali aj cielene, vytipovaní a nepohodlní príslušníci ŠtB boli vyhlásení za vnútorného nepriateľa štátu, ešte poslúžili aj ako odstrašujúci príklad a alibi pred verejnosťou.

Vyšetrovatelia boli pod permanentným tlakom svojich nadriadených, „Používaní násilí se nepřímo doporučovalo na poradách a také školeních vyšetřovatelů. Stávalo se dokonce hodnotícím kriteriem jejich práce. Vyšetřovatelé, kteří nedosahovali požadovaných doznamí svých obětí a nepoužívali násilí nebo je používali s nedostatečnou razancí, byli považováni za neschopné a měkké.“⁸⁴

Metódy vyšetrovateľov pri výsluchoch, ako aj opatrenia vo väzbe, boli drastické. Ich úlohou bolo „spracovať“ väzňa tak, aby neskôr na súde svoju výpoved'ou presne zapadal do šablóny vytvorenej protokolmi a obžalobou. Platilo pravidlo, že najlepším a rozhodujúcim dôkazom viny je priznanie, ktoré

83 PEŠEK, Ján: *Štátna bezpečnosť na Slovensku*, 2. vyd., Veda, Bratislava 1999, s. 63.

84 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnosť*, 1. vyd., Doplněk, Brno 1999, s. 142.

zároveň bolo najvyšším dôkazom proti ostatným členom skupiny. Bol na nich vyvíjaný nátlak fyzický aj psychický – dlhé výsluchy boli psychicky veľmi vyčerpávajúce, vyšetrovatelia sa striedali a nedali vyšetrovanému vydýchnuť. Príchod do vyšetrovacej miestnosti sa začínať sňatím šatky z očí, v tom lepšom prípade. Zastretie zraku slúžilo na dezorientáciu a zvýšenie pocitu bezmocnosti. Výsluch sa začínať bežným spísaním životopisu, ktorý slúžil ako odrazový mostík pre vyšetrovateľa na konštruovanie obvinení. Čím viac nejasných či kontroverzných miest vyšetrovateľ v živote vypočúvaného našiel, tým mal väčšiu možnosť konštruovať, a aj príležitosť vyšetrovancovi znepríjemniť život. Ak mal pri výsluchu väzeň možnosť sedieť, mal šťastie. V rámci sprísneného režimu nariadovali vyšetrovatelia buď státie, alebo nepretržitú chôdzu, čo malo za následky ukrutné bolesti nôh, zapálené chodidlá, čo vyšetrovatelia neskôr využívali iným spôsobom. Pri dlhom státi (viac ako 24 hodín) sa u vyšetrovancov vytvorí na nohách opuch, „*vzniklý extravazací tekutiny z krevných cév. Kûže na nohách se napne a je velmi bolestivá. Poruší se krevní oběh, srdeční tep se zrychluje a dochází ke kolapsu. Naruší se funkce ledvin a nevytváří se moč, přičemž všechn trpí strašnou žízní a pije vodu, která se však nevylučuje, ale pouze zvětšuje na nohou otoky*“.⁸⁵ Keď tento stav trvá niekoľko dní, u vyšetrovanca dochádza k stavom dezorientácie, úzkosti a zrakových halucinácií. V rámci ďalšieho „spracovávania“ vyšetrovaného zbavili topánok aj ponožiek a udierali ho po nohách gumeným obuškom alebo gumenou hadicou, ktoré nezanechávali na tele žiadne stopy. Všetko prebiehalo za nadávok vyšetrovateľov, ktorí sa mállokedy správali k svojim obetiam slušne. Najhoršia bola únava. Po niekoľkohodinovom permanentnom výsluchu a odmietania vymyslených konštrukcií boli vyšetrovanci úplne vyčerpaní. Spánok na studenej dlážke v cele bol pre nich doslova vyslobodením. Po desiatich minútach spánku ich však cielene zobudili a pokračovalo sa ďalej. Alebo zadržaných každú chvíľu budili (museli sa hlásiť číslom prechádzajúcemu dozorcovi) a vytvárali stresové situácie, ktoré ich mali zlomiť.

Jednou z mnohých účinných metód, ktoré viedli k dezorientácii a zmenám štruktúry osobnosti, bolo podávanie drog. Dezorientácia v človeku ostávala aj

---

85 PONDĚLÍČEK, Ivo: Jak zabít lidskou osobnosť. In: KRATOCHVIL, Antonín: *Žaluje I.*, 1. vyd., Dolmen, Praha 1990, s. 57.

po pominutí účinku drogy a k tomuto stavu prispievalo aj „*systematické užívání lží, slibů a falešných prohlášení, jež mu prednášeli jeho vyšetřovatelé. Po výslechu, při němž bylo užito fyzické násilí, bylo třeba řečeno: Příště budeš bit ještě víc! Ale proti očekávání ten příšti výslech proběhl v duchu mírného přesvědčování. Naproti tomu, když se řeklo: Tak vidíte, máte to za sebou, příště jen podepsat protokol a všechno je v pořádku, měl vyšetřovaný správně očekávat noční výslech a s ním i nezbytné fyzické týrání*“.⁸⁶

Po násilí prichádzala na rad ďalšia forma psychického nátlaku, a to „*vyhrožování perzekuci rodinných příslušníků, příbuzných a známých. Zejména působil na vyšetřované strach z uvěznění manželky, matky či dětí. Většina těch, kteří byli vystaveni takovému tlaku, se rozhodla alespoň částečně přistoupit na vymáhané doznaní*“.⁸⁷

Ďalšou formou nátlaku bola izolácia vyšetrovanca od akéhokoľvek kontaktu s ľuďmi. Človek je vytrhnutý z normálneho prostredia, a keďže je tvor spoločenský, absencia prirodzených kontaktov a komunikácie v ňom vyvoláva rôzne symptómy, ktoré vyúsťujú do väzobnej psychózy či šialenstva.

Všetky doteraz spomenuté formy nátlaku mali za úlohu vyvolať stres, strach, bolest, dezorientáciu a celkové fyzické aj psychické vyčerpanie vyšetrovanca. Ak však odolá, vyšetrovatelia majú ešte poslednú príležitosť, ako dokonca ne-násilne dosiahnuť svoj cieľ, a to „*priateľským postojom vyšetrovateľa*“ – väzeň sa chce dostať z izolácie za každú cenu, je na konci svojich síl, čo je najlepšou pôdou pre dôsledne naplánovaný úskok. Vyšetrovateľ vyhlásil, že „*tuhle záležitosť už chce mit z krku. Vúbec ho prý nebavilo usvědčovat vyšetřovaného z jeho "zločinu". Málokdy je väzeň tak tvrdošíjný, aby odmítl náhle nabízené cigarety, dobré jídlo, zlepšení režimu na cele. Pro vězněného je naopak toto náhlé "přátelství" a uvolnění nátlaku a donucovacích prostředků téměř neodolatelným lákadlem. V podmírkách zcela společenské konverzace hovoří väzeň se svým "referentem" o rodině, dětech, manželce, rodičích, líčí mu své city a ideály – přičemž mu zároveň poskytuje další informace, jichž v rámci velmi široce chápáných "zákonů" mohlo být užito k dalším obviněním*“.⁸⁸

---

86 Tamtiež.

87 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 146.

88 PONDĚLÍČEK, Ivo: Jak zabít lidskou osobnost. In: KRATOCHVIL, Antonín: *Žalouji I.*, s. 58.

10. Priznanie viny

Bernarda Jašku vyšetrovateľia svojimi neľudskými metódami zlomili. Pred Štátnym súdom vypovedal proti Pavlovi Kalinajovi presne podľa zápisnice, že ho naviedol, „aby mu dával dôležité správy, o ktorých sa dozvie pri svojom služobnom zadeleme. Pri tejto príležitosti ho upozorňoval na to, že v krátkej dobe dôjde k zmene režimu a že v tomto prípade môže prísť o miesto a o existenciu ak tieto správy nebude podávať“.⁸⁹ Potvrdil Kalinajove spojenie so Štefanom Uhrínom a tiež, že na začiatku mal zbierať správy len na účel upozorňovania, keď niekomu hrozilo nebezpečenstvo zo strany bezpečnostných orgánov. Ne-skôr sa však podľa jeho slov situácia zmenila a Kalinaj „ho nutil k odchodu do zahraničia, pričom mu Kalinaj hovoril, že v zahraničí má odovzdať správy, ktoré sú pre cudzinu dôležité, tam má vstúpiť do armády a prezradiť zahraničným orgánom s kým tu na Slovensku pracoval“.⁹⁰ Kalinaj ho tiež poslal za Uhrínom do úradu a ten mu dal lístok s technickými údajmi a pomermi v ČSD. Tento lístok bol predložený ako dôkazový materiál na hlavnom pojednávaní a podľa expertov bol písaný rukou Štefana Uhrína. Uhrín nevedel pred súdom vysvetliť, prečo lístok vyhotobil a ako sa potom k Jaškovi dostal. B. Jaško vypovedal, že sám svoj odchod vôbec nepripravoval, že ho Kalinaj postavil pred hotovú vec, keď za ním poslal Hajdina so správou, aby sa dostavil 2. júla 1949 do Zohoru, kde jeho prechod uskutočnila rybári. Ďalej tvrdil, že Hajdinovi opísal jeden z d'alekopisov, Kalinajovi dal jednu obálku s d'alekopismi, ale Š. Uhrínovi žiadne d'alekopisy osobne neodovzdal. „Ostatné d'alekopisy neodovzdával nikomu, ani ich nikomu neukazoval a odkladal si ich z toho dôvodu, aby ich po svojom odchode do zahraničia mohol odovzdať orgánom cudzej moci.“⁹¹ Hajdin ale vypovedal, že to bol Jaško, kto za ním prišiel a požiadal ho o sprostredkovanie prechodu cez hranice a naopak, s P. Kalinajom o tomto nikdy nehovoril. Súd rozhodol, že bude akceptovať Jaškovu výpoved.

Na všetky slová vyriecknuté pred súdnym tribunálom sa treba pozerať veľmi kriticky. Vynútené svedectvá, poloprávdy v zápisniach a naučené výpovede

⁸⁹ ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 264, Rozsudok Štátneho súdu v Bratislave z 9. novembra 1949

⁹⁰ Tamtiež.

⁹¹ Tamtiež.

boli bežnou praxou, reálnu možnosť obhajoby obvinení nemali. Prax bola taká, že čím laxnejší bol obhajca, tým viac sa jeho kredit zvyšoval, niektorí obhajcovia dokonca neváhali svojim klientom navrhnuť priznanie pred súdom, napriek ich zjavnej nevine. Preto bolo obdivuhodné, ako sa Pavol Kalinaj dokázal pred súdom obhajovať a zapierať obvinenia napriek svojmu nezáviedeniahodnému zdravotnému stavu. Bol to však naozaj ojedinelý prípad. Všetci obvinení mali v čerstvej pamäti vypočúvanie, nátlak vyšetrovateľov, neľudské podmienky väzby, a domysleli si reakciu vyšetrovateľov, keby sa odklonili od naučenej výpovede.

11. Druhá skupina v procese Jaško a spol.

11.1. Vladimír Granec, Adolf Lisitzský – „agenti západu“

Druhá skupina odsúdených okolo Adolfa Lisitzského mala jedného spoľočného menovateľa – Vladimíra Granca, tajomníka bývalého povereníka pošt Pavla Blahu, ktorý emigroval do Švajčiarska v máji 1948, a tam podľa ŠtB vstúpil do služieb americkej CIC (Counter Intelligence Corps – vojenská tajná služba).

V zápisnici o výpovedi na KV ŠtB zo 14. júla 1949 popisoval Adolf Lisitzský svoje zoznámenie s Vladimírom Grancom v roku 1946, s ktorého otcom, Stanislavom L. Grancom, sa poznal z úradného styku. Spolu s Ferdinandom Krejčím, zamestnancom Dunajplavby, sa občas pri príležitosti poľovačky stretili v Leopoldove, kde mal Granec v prenájme staničnú reštauráciu. Krejčí bol dôverným priateľom V. Granca a A. Lisitzský sa neskôr s Grancom spriatelielil do tej miery, že keď sa v novembri 1946 ženil, Vladimír Granec mu išiel za svedka.

Lisitzský tiež spomíнал rozhovor s V. Grancom asi mesiac pred februárovými udalosťami v r. 1948, keď sa Granec rozhodol odísť z ČSR, a to buď legálou cestou, alebo v prípade nádze aj nelegálou. Pár dní pred futbalovým zápasom ČSR – Maďarsko, ktorý sa hral v Budapešti, povedal Lisitzskému, že má pravý cestovný pas, s ktorým vycestuje na tento zápas. Videl v tom vhodnú príležitosť, ako sa dostať do Švajčiarska, kde už býval jeho brat, ktorý by sa tam oňho postaral. Lisitzský potom odviezol Granca do Budapešti autom. Tam

mal v pláne ísť na švajčiarsky konzulát a vybaviť si vstupné vízum. V budúcnosti sa mali kontaktovať cez pracovníka rakúskeho ministerstva dopravy Otta Bindera, referenta Rakúsko–československej prípojovej služby, ktorého adresu Lisitzký Grancovi dal. *Vedomosť* o Grancovom odchode mala súčasťne Darina Šolcová z Leopoldova, jeho dôverný priateľ Ferdinand Krejčí, a takisto jeho strýko z Kútov, u ktorého si nechal odložené dva kufre s osobnými vecami. Tieto kufre Lisitzký odnesol V. Grancovi do Salzburgu v októbri 1948 počas služobnej cesty do Viedne. Členom tímu, ktorý išiel do Viedne na služobnú cestu, bol aj Anton Petrovič.

A. Lisitzký tiež opisoval realizáciu výmeny československých korún za americké doláre pre synov S. L. Granca prostredníctvom Štefana Svetského a Ladislava Babjara. Kurz bol 450 Kčs za 1 USD. Stanislav L. Granec poslal synom do Švajčiarska 350 dolárov v celkovej hodnote 157 500 Kčs.

Prenos správ od Š. Uhrína Lisitzký opísal tak, že pri jednej zo svojich cest spolu s Binderom hodili obálku do poštovej schránky. Pamätať sa, že list bol adresovaný na meno Neumann.

Adolf Lisitzký priznal, že mu v marci 1949 Štefan Svetský doniesol štyri listy od Vladimíra Granca zo Švajčiarska, ktoré priniesol v špeciálne upravenom holiacom prístroji. V liste ho V. Granec žiadal, aby preňho vypracoval správu o železnici a doručil ostatné listy ostatným adresátom – S. L. Grancovi, J. Gašperíkovi, Ferdinandovi Krejčímu a zamestnancovi SNR Lapárovi. Správa pre J. Gašperíka obsahovala pomery československej emigrácie, vytvorenie československej rady, „*neshody medzi členmi DS a českými národnými socialistami, ako aj postoj členov strany slobody, ktorý je vraj zdržanlivý...* V ďalšom žiadal, aby som mu oznámil odpoved' na dané otázky, a sice: veci vojenské, veci v parlamente a SNR sa prejednávajúce o KSČ, o pripravách IX. sjazdu, pomer medzi Slovákmi a Čechmi a o otázkach o pomere štátu k cirkvi“.⁹² Lisitzký sa pýtal Svetského, čo robí V. Granec vo Švajčiarsku, na čo mu ten odpovedal, že pracuje s Ing. Blahom a emigráciou. V liste pre Lapára boli otázky o pomeroch v SNR. Správy potom doručil všetkým okrem listu, ktorý bol adresovaný Lapárovi. Ten zničil a pre Granca žiadnu správu nevypracoval.

---

92 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/4, os. spis Adolfa Lisitzkého, s. 19, výpoved' A. Lisitzkého zo 14. júla 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

Anton Petrovič vypovedal aj v súvislosti s Adolfom Lisitzským, a to najmä o prenesení osobných vecí V. Granca Lisitzským do zahraničia počas služobnej cesty do Viedne v októbri 1948. A. Petrovič sa tejto cesty zúčastnil tiež, ale podľa vlastných slov „*Dr. Lisitzský i Dr. Ambráz vedel, že vo Viedni po stránke služobnej nemám čo robiť, avšak napriek tomu mi cestu do Viedne Dr. Ambráz umožnil*“.⁹³ A. Petrovič mal totiž vo Viedni rodinu, ktorú chcel navštíviť a prieneť jej nejaké veci, ktoré vraj vo Viedni neboli dostať. Cestovali vlakom a „*po ceste vo vlaku som spozoroval na Dr. Lisitzskom kabát, o ktorom som vedel, že je tento Graneca a taktiež videl som, že Dr. Lisitzský nesie si vo vlaku do Viedne dva veľké kufre, ktoré boli na služobnú cestu prítažké, kedže vo Viedni sme sa mali zdržať len krátky čas... Ked' som sa ja spýtal Lisitzského na Graneca, tento mi odpovedal, že mu nesie šaty*“.⁹⁴ Cestou späť im A. Lisitzský rozprával, že dostał vízum do Švajčiarska, ale keďže nedostał vízum na vstup do americkej okupačnej zóny, nemohol vycestovať do Švajčiarska za V. Grancom. Kufre preto dal Ottovi Binderovi, ktorý Granca poznal a odniesol mu ich.

11.2. S. L. Granec – otec „špióna“

Stanislav Ladislav Granec, otec V. Granca, potvrdil, že ho Lisitzský oboznámil s obsahom listov zo Švajčiarska počas návštevy v jeho kancelárii na Poverenictve dopravy. Vtedy ho A. Lisitzský požiadal, aby spolu s ním išiel odniesť list Gašperíkovi. Asi v polovici apríla 1949 spolu s Lisitzským vyhľadali Júliusa Gašperíka v jeho úrade a on ich odviezol autom k nemu domov. Tam mu odovzdali správu. „*Kedže táto bola ľahko čitateľná požiadal ma, aby som ju prečítal ja (Lisitzský, pozn. V. P.). Po prečítaní zprávy povedal, že on Vladimírovi Grancovi nikdy neslúbil, že mu bude zprávy podávať a ani v tomto prípade nie je ochotný tak učiniť, najmä preto, že je sledovaný a nechce mať s takovto vecou nič spoločného. Na to si zprávu ponechal a roztrhal ju ešte pred nami.*“⁹⁵

Dňa 22. apríla 1949 u Babjara v Trenčíne odovzdal Lisitzský Štefanovi Svetskému správu o železnici od Š. Uhrína pre Vladimíra Granca. Svetský si správu

---

93 Tamtiež, s. 27, výťah zo zápisnice A. Petroviča, s.1.

94 Tamtiež.

95 Tamtiež, s. 20, výpoved A. Lisitzského zo 14. júla 1949 na KV ŠtB v Bratislave.

niekoľkokrát prečítať a vrátil ju A. Lisitzkému s tým, že si obsah zapamätal. Pri ďalšom rozhovore povedal Svetský A. Lisitzkému, že V. Granec podlieha nejakému vyššiemu vojenskému hodnostárovi, ktorý tiež odišiel z ČSR.

Ferdinand Krejčí na hlavnom pojednávaní pred Štátnym súdom tiež potvrdil, že mu Adolf Lisitzký priniesol list od jeho známeho Vladimíra Granca, v ktorom ho tento žiadal o vypracovanie správy o Dunajplavbe, čo on hned odmietol a odhovoril aj Lisitzkého.

U Adolfa Lisitzkého súd prišiel k záveru, že ten musel už po prevzatí listov od Svetského nadobudnúť presvedčenie, „*že ho pisatel' navádzal k výzvednej činnosti v prospech cudzej moci. Listy podľa úpravy doručil adresátom, v čom vidí súd splnenú zákonné skutkovú podstatu zločinu vyzvedačstva...*“⁹⁶ U Ferdinanda Krejčího súd aj napriek absolútnej prevahe poľahčujúcich okolností vyrieckol rozsudok „vinný“ a trest pol roka odňatia slobody.

Výpoved' Stanislava L. Granca pokračuje odkryvaním vzťahov medzi jeho rodinou a rodinou Ing. Pavla Blaha, bývalého povereníka pôšt. P. Blaho bol birmovným otcom oboch Grancových synov, Stanislava a Vladimíra. Staršieho Vladimíra si počas jeho štúdia na vysokej obchodnej škole vybral za osobného tajomníka. S. L. Granec mal však podmienku, že mu táto práca nemôže brániť dokončiť štúdium. Posledný raz videl S. L. Granec svojho syna Vladimíra 22. mája 1948. Prišiel v noci autom do Leopoldova, zbalil si veci s tým, že ide do Budapešti na futbalový zápas Československo – Maďarsko. Ani Stanislav L. Granec, ani jeho matka sa s ním veľa nerozprávali, lebo boli naňho nahnevaní, že ich zobudil. „*Z futbalového zápasu sa proste nevrátil. Asi 27. mája 1948 prišiel ku mne (ku S. L. Grancovi, pozn. V. P.) do kuchyne prednosti stanice z Leopoldova Vojtech Henc a hovoril, že počul, že povereník Ing. Pavol Blaho aj s tajomníkom ušli. Táto zpráva nás veľmi zarazila a hned som cestoval vlakom do Bratislavu k rodine povereníkovej, kde som zistil, že skutočne povereníka ani tajomníka niet doma.*“⁹⁷ Ked' sa vrátil do Leopoldova, nahlásil synovo nenavrátenie domov na miestnej žandárskej stanici.

---

96 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 268, Rozsudok z 9. novembra 1949.

97 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/16, os. spis Stanislava L. Granca, s. 8, zápisnica z výpovede S. L. Granca na KV ŠtB v Bratislave z 5. 7. 1949.

Asi v marci 1949 S. L. Granca navštívil A. Lisitzský, ktorý dostał od V. Granca list, v ktorom ho prosil, aby odovzdal iný list Ing. Júliusovi Gašperíkovi, podpredsedovi JSSR. Keďže Lisitzký Gašperíka nepoznal, požiadal S. L. Granca, aby ho navštívil s ním. Pri tej príležitosti dal S. L. Granec Lisitzskému peňažnú hotovosť 170 000 Kčs, ktoré mal doručiť jeho synom do Švajčiarska, a tiež odkázať synovi Vladimírovi, že je to posledná finančná pomoc, ktorú od neho dostanú, pretože viac peňazí už nemá.

Ferdinand Krejčí sa s Adolfovom Lisitzským poznal od roku 1939 z teniso-vých zápasov. Podľa jeho výpovede na KV ŠtB v Bratislave z 19. júla 1949, koncom apríla 1949 mu Lisitský počas návštevy odovzdal lístok od Vladimíra Granca, ktorého poznal od r. 1940. Lístok obsahoval najprv všedné veci, napr. aby mu poslal sveter, ktorý mu ušila pani Krejčiová. Ďalej lístok obsahoval žiadosť, aby mu posielal informácie politického a hospodárskeho charakteru, resp. „*všetky zprávy, ktoré by mohly jeho zaujímať*“. V správe od V. Granca bol tiež návod na odoslanie týchto informácií. Mal mu posielat noviny „*a v týchto aby som špendlíkom popodpichoval jednotlivé písma a on si potom z tohto postaví slová a potom celú zprávu. V inom prípade, aby som zasa pod pásku v ktorej budú noviny prilepil celkom tenký lístok s obsahom zprávy a tento potom znova podlepil páskou*“.⁹⁸ Adolf Lisitzký mu vravel, že je to detinský nápad, ktorý môže byť rýchlo prezradený, a hovoril, že existujú aj bezpečnejšie spôsoby ako poslat písomnosti do zahraničia, napríklad pomocou služobnej vlakovej pošty, a že keby chcel niečo poslať, tak že to má dať jemu a on sa už postará, aby to bolo doručené na príslušné miesto. A že má prichystať svetre, že on ich doručí. Zastavil sa pre ne o dva týždne a spomínał Krejčímu pri tej príležitosti neúspešnú návštevu u J. Gašperíka. F. Krejčí potom ešte vypovedal, že so Stanislavom L. Grancom sa pozná asi od roku 1941, a v decembri 1948 a vo februári 1949 mu „*vybavoval povolenie o zasланie učebnic pre jeho synov do Švajčiarska*“.⁹⁹

---

⁹⁸ Tamtiež, 205/18, os. spis Ferdinanda Krejčího, s. 6, výpovied F. Krejčího na KV ŠtB v Bratislave z 19. 7. 1949.

⁹⁹ Tamtiež.

11.3. Návšteva u Júliusa Gašperíka

Týždeň po návšteve A. Lisitzkého uskutočnili S. L. Granec s Lisitzským návštevu u Júliusa Gašperíka, ktorému odovzdali list uňho doma. „*V byte Gašperíka sme vošli do jednej izby, kde bol tiež prítomný syn Gašperíka... V byte som zaviedol rozhovor na to, že Dr. Lisitzký má od môjho syna list v ktorom tento žiada, aby mu Gašperík podal nejaké zprávy. Na to začal hovoriť Dr. Lisitzký, na podrobnosti si nepamätam a vytiahol z vrecka lístok, ktorý podal Gašperíkovi a spoločne ho prečítali polohlasne. Z čítania lístku som vyrozumel, že môj syn Vladimír žiada Gašperíka o podanie zpráv, týkajúcich sa hospodárskych pomerov na Slovensku, o 5 RP, o pomere Slovenska k českým zemiam, pomery v SNR, o nálade obyvateľstva, o pomere k SSSR...“¹⁰⁰ Toto Gašperík odmietol urobiť s odôvodnením, že už je sledovaný a je to preňho nebezpečné. Potom S. L. Granec odišiel domov a do svojho zatknutia sa s A. Lisitzským nevidel.*

Dňa 14. júla 1949 bola na KV ŠtB v Bratislave spísaná zápisnica o výpovedi Júliusa Gašperíka. J. Gašperík bol politicky činnou osobou. Študoval na evanjelickom lýceu v Kežmarku a na Vysokej škole poľnohospodárskej v Brne. Vládou ČSR bol menovaný do funkcie generálneho tajomníka roľníckej samosprávy, neskôr pracoval na Ministerstve hospodárstva. V roku 1941 bol zatknutý pre ilegálnu činnosť a úklady proti SR. Ako blízky spolupracovník Vavra Šrobára organizoval podzemné Národné výbory. „*Pred pádom Banskej bystrice som odletel na rozkaz 23. októbra 1944 s predstaviteľmi SNR z Troch dubov na Ukrajinu, odkiaľ som išiel za frontou s delegáciou až do Chustu. Po oslobodení až do Košíc. Za svoju revolučnú činnosť som bol vyznamenaný Vojenským krížom za zásluhy z roku 1939, Rádom SNP I. triedy a Vojenskou medailou I. stupňa. Stal som sa členom SNR a v Košiciach som bol ustanovený za zástupcu Povereníka hospodárstva.“¹⁰¹ Neskôr vystúpil z DS a zúčastnil sa založenia Strany slobody, za ktorú bol aj poslancom v SNR, ako aj členom predsedníctva tejto strany. Za Stranu slobody zastával až do svojho zatknutia funkciu podpredsedu JSSR a člena predstavenstva „Ústrednej rady zemědělcov*

---

100 Tamtiež, 205/16, os. spis Stanislava L. Granca, s. 9, zápisnica z výpovede S. L. Granca na KV ŠtB v Bratislave z 5. 7. 1949.

101 Tamtiež, 205/19, os. spis Júliusa Gašperíka, s. 4, výpoved J. Gašperíka na KV ŠtB v Bratislave z 14. 7. 1949.

v ČSR“. Návštevu A. Lisitzského a S. L. Granca opisuje podobne ako vyššie menovaní, až na pár odchýlok. Tvrdir, že on lístok spolu s Lisitzským nečítal a že ho ani nenechal dočítať, vytrhol mu lístok z ruky a pred nimi ho spálil. Hovoril, že netvrdil, že je sledovaný, ale keďže býva v susedstve predsedu Zboru povereníkov G. Husáka, stávalo sa, že ho nová stráž identifikovala a hliadky zvykli osoby vchádzajúce do okolitych domov fotografovať. Po spálení lístku ich poslal preč, pričom ich varoval, aby už s takýmito otázkami za ním nechodovali.

12. Tretia skupina „Sokol“

Do schémy vykonštruovanej ŠtB najmenej zapadá tretia skupina odsúdených, do ktorej patrí Ladislav Sokol, Jozef Tuček a Jozef Rydzí. L. Sokol bol majiteľom a prevádzkovateľom hostinca v Moravskom Sv. Jáne. Jozef Tuček, pekár z toho istého mesta a jeho starý známy, mal kontakt na prevádzča Šupčíka, rakúskeho rybára, s pomocou ktorého uskutočňoval prechody rôznych osôb cez rieku Moravu do Rakúska. Samotný Sokol sprostredkoval cez Tučeka v septembri 1948 prechod svojho vzdialeného príbuzného Emila Kováča a v apríli 1949 prechod bývalého vrchného strážmajstra SNB Jozefa Betáka. Beták Tučeka poznal, lebo podľa Sokolovej výpovede: „*Po prichode Betáka došiel tiež ku mne (do Sokolovho hostinca, pozn. V. P.) Tuček, kde sa začali s Betákom radiť o prechode do Rakúska, nakol'ko Beták došiel ku mne s tým, že odjide do Rakúska. Beták s Tučekom sa dohodli, že o pár dní ho Tuček prevedie k rieke Morave, kde ho bude čakať rybár Šupčík z Rakúskej pohraničnej obci a na lodke ho prevezme na Rakúsku stranu. Jozef Beták zdržal sa vtedy asi 3-4 dni u mňa. Počas jeho pobytu u mňa mi povedal, že radšej pôjde do Rakúsko – americkej zóny, ako má zostať v ČSR a pracovať v nútených táboroch. Toto vysvetľoval tak, že v ČSR nemôže pracovať po jeho prepustení od SNB tam, kde on by si našiel zamestnanie, ale musí ísť na prácu tam, kde ho určia.*“¹⁰²

Dňa 28. júna 1949, viac ako rok po Kováčovom odchode, sa s ním Sokol stretol na železničnej stanici v Moravskom Sv. Jáne. „*Pri tejto príležitosti som*

---

¹⁰² Tamtiež, 205/20, os. spis Ladislava Sokola, s. 6, Zápisnica o výpovedi L. Sokola na KV ŠtB v BA z 30. 6. 1949, s. 1-2.

sa ho pýtal (Sokol Kováča, pozn. V. P.), že čo tu robí, keďže pred rokom ilegálne odišiel do Rakúska. Kováč mi na to povedal, že bol v Senici navštiviť manželku a že cestuje do Bratislavu, odkial sa vráti v nočných hodinách do Rakúska. Akým spôsobom do Rakúska pôjde mi nepovedal. Keď som sa Kováča pýtal načo došiel nato mi odpovedal, že prišiel sa pozrieť na jeho manželku a dieťa a že má nejaké veci vybavovať v Bratislave. Konkretne aké veci mal vybavovať Kováč v Bratislave mi nepovedal a ani neviem aký bol jeho hlavný účel pricestovania z Rakúska do ČSR... Medzi tým sa Kováč zmienil, že ako prišiel do Viedne bol na americkom úrade CIC, odkial potom odišiel do Salzburgu. Taktiež sa mi zmienil o tom, že vo Viedni sa stretol s Betákom, ktorého tiež zaviedol na americký úrad CIC vo Viedni, odkial bol Beták tiež odoslaný do Salzburgu.“¹⁰³ Po tomto 20 minútovom rozhovore E. Kováč odcestoval vlakom do Bratislavu.

Tretím prevedeným bol Richard Alexander Dykast, majiteľ parfumérie z Bratislavu. K Sokolovi ho priviezol jeho synovec Kurt Dobša žijúci vo Viedni a požiadal ho o prevedenie Dykasta za odmenu 50 000,- Kčs, pretože to nebolo možné legálnym spôsobom. Viedenskú adresu Dobša dal Sokol aj Betákovi. Podľa výpovede bol Dobša so Sokolom dohodnutý, že všetkých utečencov, ktorých mu Sokol pošle, odprevadí na ústredie CIC vo Viedni. V odvolaní proti rozsudku z 9. novembra 1949 však Sokol píše: „*Poznamenávam, ako som to uviedol na hlavnom pojednávaní, že nikdy som o CIC nehovoril s mojím synovcom Ing. Dobšom a v žiadnom smere som sa s ním nedohodol o odchode ľudí do zahraničia a podobne.*“¹⁰⁴

Dykast koncom apríla 1949 telefonoval so Sokolom, aby prišiel na druhý deň do kaviarne Carlton. Sokol sa tam dostavil a doholol sa s Dykastom, že nasledujúci deň sa môže uskutočniť jeho prechod. Potom sa vrátil do Moravského Sv. Jána, kde hned vyrozumel Tučeka o dohovore s Dykastom. Ďalej Sokol vypovedal: „*Na druhý deň pricestoval vlakom Dykast, opravujem pricestoval autom, pravdepodobne taxikom. Menovaný nedoviezol so sebou žiadnu väčšiu batožinu, okrem cestovného kufrika. Hned po svojom príchode Dykast vyplatił mi v šenku 50.000.- Kčs. Asi hodinu na to prišiel do hostinka Tuček, ktorému som predstavil Dykasta a v obálke podal som mu 50.000.- Kčs, ktoré som bol*

---

103 Tamtiež, s. 17.

104 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 320, Odvolanie Ladislava Sokola proti rozsudku Štátneho súdu z 9. 11. 1949.

od Dykasta obdržal. Nakol'ko v ten deň bolo veľmi špatné – daždive počasie Tuček navrhhol, aby sa prechod do Rakúska túto noc neuskutočnil, lebo že je noc veľmi tmavá. Zároveň má Tuček žiadal, aby som ak mi je možné Dykasta nechal u mňa prenocovať a na druhý deň že prechod do zahraničia sa uskutoční. Ja som s Tučekovým návrhom súhlasil a Dykast u mňa prenocoval. Behom večera sme s Dykastom debatovali a prezradil mi o sebe toľko, že mal v Bratislave parfumeriu, ktorú mu znárodhnili. Hovoril tiež, že predtým mal v Prahe parfumeriu a v Olomouci, že bol zamestnaný v niejakej továrne na voňavky. Po príchode do Viedne chcel si tam otvoriť výrobnu a predajnu voňaviek. Tiež mi povedal, že hned po svojom príchode do Viedne navštívi môjho synovca Ing. Dobšu, ktorý mu už predtým prisľúbil pomoc pri zariadovaní živnosti vo Viedni. Po ňom som poslal synovcovi ústny pozdrav.“¹⁰⁵

Prevedenie Richarda Dykasta prebehlo nakoniec podľa plánu. Ešte počas stretnutia v kaviarni Carlton ho zoznámil s bývalým obchodníkom s textilom, istým Kernom. Kern chcel tiež odísť do zahraničia, stretol sa so Sokolom aj druhýkrát, ale na tretie stretnutie 28. júna 1949 sa nedostavil a o dva dni Sokola zatkli. 30. jún bol mimochodom dátum, ktorý si s Kernom určili ako dátum prechodu. ŠtB po vypočutí Ladislava Sokola začala po Kernovi pátrat, ale bezvýsledne. Výkonný orgán s krycím označením 122/R pátral po 170 cm vysokom, asi 35 ročnom mužovi s okrúhlou tvárou a svetlogaštanovými vlasmi: „*Na tunajšom prihlásovacom úrade v Bratislave, na meno Kern, vyskytuje sa viac osôb. Z týchto osôb pripadalo v úvahu podľa veku asi 10. Tieto osoby som všetky osobne prešetril. Tie, ktoré sa nachádzajú v Bratislave, podľa popisu sa neshodujú a niektoré s týchto osôb sú vystaňované v Palestíne. Tiež šetrením v Carltone z výpovedi čiašníkov nič konkrétneho som sa nedozvedel, nakol'ko na meno Kern, žiadnu osobu nepoznajú. Podľa tohto šetrenia ide o osobu, ktorá prichádzala do Carltonu na smluvenú schôdzku a táto prichádzala pravdepodobne z vidieka.*“¹⁰⁶

Zo správy KV ŠtB pre 5. odd. bratislavského odboru PV z 13. júla 1949 vyplýva, že prípad „Sokol“ bol vyšetrovaný oddelene od Jaška a spol., čo do-

---

105 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/20, os. spis Ladislava Sokola, s. 6, Zápisnica o výpovedi L. Sokola na KV ŠtB v BA z 30. 6. 1949, s. 2.

106 Tamtiež, s. 24, Hlásenie z 15. 7. 1949.

kazuje nezmyselnosť spojenia týchto dvoch prípadov. Vypočutí boli Ladislav Sokol, Jozef Tuček, Ján Tomek, Pavol Hajdin, Jozef Blažek, Vojtech Molota, Dr. Ján Žáčko a Anton Petrovič. Vyšetrovateľ ŠtB hlásil, že nedošlo k novým zisteniam v prípade „Sokol“, okrem nového priznania J. Tučeka, „*ktorý udal, že mal spojenie s bývalým poručíkom SNB Jozefom Ridzým, zaradeným na Pohraničnom útvare vo Sv. Jáne, ktorý Tučeka žiadal, aby sprostredkoval ilegálne prepravenie do Rakúska primára žilinskej štátnej nemocnice Dr. Jána Fraštackého*“ (v skutočnosti išlo o primára Štátnej nemocnice v Nitre MUDr. Štefana Fraštackého – pozn. V. P.). *Bývalý poručík Ridzý odovzdal Tučekovi od primára Fraštackého jeden dopis, ktorý Tuček prostredníctvom nejakého Šupčíka z Rakúska poslal Fraštackého príbuzným do Viedne a tou samou cestou prevzal Tuček dopis pre primára Fraštackého a odovzdal ho býv. poručíkovi Ridzému*.¹⁰⁷ Štefan Fraštacký však nakoniec prevedený neboli, nitrianske KV ŠtB napriek tomu zatklo Rydzého v noci z 12. na 13. júla 1949.

Jozef Rydzí bol dňa 20. augusta 1948 preložený z Trnavy do Moravského Sv. Jána na miesto veliteľa pohraničného útvaru. V Sokolovej krčme sa zoznámil aj s J. Tučkom. V decembri 1948 dostal od Štátnej bezpečnosti rozkaz, aby spísal mená všetkých „štátnobezpečnostne nespoľahlivých“ osôb, ktoré by mali byť z pohraničia vystáhované. Do tohto zoznamu uviedol aj mená J. Tučeka a J. Tomeka, o ktorých mu vrchný strážmajster J. Beták povedal, že sa živia pašovaním a prevádzaním ľudí do zahraničia. Napriek týmto vedomostiam od Betáka však neprikročil k žiadnym ďalším opatreniam proti nim.

MUDr. Štefan Fraštacký, bratranec bývalého podpredsedu Zboru povereníkov Rudolfa Fraštackého, oslovil Rydzého kvôli úteku do Rakúska asi v polovici decembra 1948. Chcel od neho, aby ho previedol aj s manželkou a dcérou. Rydzí najprv požiadal Tučka, aby prepašoval do Viedne list Fraštackého pre istú paní Schipelovú. Týždeň na to J. Tuček priniesol odpoved: „*Vážený pán primár máte všetko zariadené. všetko čo som mohla som zariadila a ak by ste mali nejaké batožiny tieto nechajte na heslo u paní Ors. Vaša Sch.*“¹⁰⁸ Rydzí vo svojej výpovedi vyslovil domnenku, že paní Ors. mohla byť p. Országhová, manželka bývalého povereníka R. Fraštackého.

---

107 Tamtiež, s. 21, Zápisnica o výpovedi L. Sokola na KV ŠtB v BA z 30. 6. 1949, s. 1.

108 Tamtiež, 205/22, os. spis Jozefa Rydzého, s. 11, Zápisnica o výpovedi J. Rydzého na KV ŠtB v BA z 13. 7. 1949, s. 5.

O ďalšom vývine udalostí vzhl'adom na prechod Š. Fraštackého sa môžeme dočítať v trestnom oznámení na Bernarda Jaška a spol., pod ktorým je podpísaný krajský veliteľ ŠtB Jozef Ilčík: „*Dňa 27. decembra 1949 pricestoval Dr. Fraštacký osobne do Mor. Sv. Jána, stretol sa tu s Rydzim v hostinci u Sokola, na čo Rydži ihneď nechal zavolať Tučeka, aby Fraštacký a Tuček osobne sa spolu dohovorili. Tu bol dojednaný Fraštackého odchod za pomocí Tučeka, za čo mal Tuček dostať odmenu 50.000.- Kčs. Ako je už známe k realizovaniu tejto myšlienky nedošlo pre Fraštackého nemoc. Keď Dr. Fraštacký v januári 1949 onemocnel, jeho manželka oznamila toto Rydzemu s tým, že do zahraničia išť nemôže.*“¹⁰⁹

Ale ani po niekoľkých mesiacoch sa Štefan Fraštacký Jozefovi Rydzemu neozval. Toho medzitým prepustili zo ZNB: „*Po mojom prepustení asi v apríli 1949 som sa s MUDr. Fraštackým stretol v Belúši, kde som sa ho opýtal prečo nenapísal a neurčil jeho dátum odchodu do zahraničia. Odpovedal mi, že s celej veci dostal strach na základe čoho sa rozhadol, že do zahraničia nepôjde.*“¹¹⁰

13. Znalecký posudok z Povereníctva vnútra

Jedným z dôkazov na hlavnom pojednávaní proti Jaškovi a spol. bol znalecký posudok, ktorý vypracoval znalec Povereníctva vnútra nadporučík Pavol Misál (jeho podpis je na dokumente čitateľný). Uvádza, že Vladimír Granec bol v službách americkej CIC, pohybuje sa medzi Švajčiarskom a okupačnými zónami Nemecka a získava spravodajský materiál, najmä od československých študentov, ktorých získava na túto činnosť.

Misálova správa uvádza, že B. Jaško za šest mesiacov odcudzil 144 ďalekopisov, ktoré sa našli (103 ďalekopisov sa našlo u B. Fagu), a ďalších 62, ktoré sa nepodarilo nájsť. „*Kde 62 diaľnopisov bolo dodané nepodarilo sa zistiť, je však zrejmé a bezpečne zistené, že tieto na uvedené poverenictvo prišly a že*

---

109 Tamtiež, 205, s. 32, Trestné oznámenie na B. Jaška a spol. z 25. 7. 1949.

110 Tamtiež, 205/22, os. spis Jozefa Rydzého, s. 12, Zápisnica o výpovedi J. Rydzého na KV ŠtB v BA z 13. 7. 1949, s. 6.

boli odcudzené.“¹¹¹ U Štefana Uhrína sa našlo 32 d'alekopisov a na spoločnej ubytovni Miestneho veliteľstva ZNB ďalších 13.¹¹² B. Jaško zhotovil aj 18 vlastnoručných odpisov depeší, odpis tajnej zápisnice z porady o telekomunikačných spojoch, tajný výnos Povereníctva vnútra o organizácii jedného útvaru SNB, jeho úlohách a vyzbrojení, dve mapky ČSR s podrobou d'alekopisnou a rádiostaničnou sieťou ŠtB. Ďalekopisy mali podľa vyhodnotenia tajný a dôverný charakter, 65 d'alekopisov sa týkalo obzvlášť dôležitých štátnych tajomstiev rázu politického, vojenského a hospodárskeho, a spravodajskej činnosti ŠtB. Na odpise zápisnice z porady o telekomunikačných spojoch uviedol účel porady a mená dôstojníkov, ktorí sa jej zúčastnili. „Vzhľadom k tomu, že ide o poradu, ktorej účel a vyplývajúce opatrenia týkajú sa bezpečnosti a obrany republiky, treba toto považovať za zvlášť dôležité štátne tajomstvo.“¹¹³

U Bernarda Fagu sa ešte našiel zoznam zamestnancov Povereníctva vnútra a ich telefónne čísla, ktoré P. Misál označil ako prísne tajné. 70% týchto mien bolo údajne písaných Jaškovou rukou. „Nakol'ko činnosť jednotlivých orgánov a ich zadelenie je tajné, treba konštatovať, že keď by sa bol soznam dostal do rúk cudzej nepriateľskej moci mohla byť bezpečnosť ako aj činnosť uvedených osôb v značnej miere ohrozená, čo sa v podstate aj stalo, keďže ich Jaško prezradil nepovolaným osobám a tieto to daly ďalej.“ A pretože „stržm. Jaško pri svojom zaradení bol zvlášť poučený o zachovávaní služobného tajomstva“ a bol „tiež svojim predstaveným poučený o jeho následkoch, t. j. že aké trestné následky mu plynú z prezradenia“,¹¹⁴ nebolo by na mieste použitie zmierňujúcich ustanovení, pretože B. Jaško podstupoval riziko, ktoré mu bolo dobre známe.

Informácie o železniciach v ČSR (dĺžka železníc, stav zamestnancov, stav osobných a nákladných vozňov), ktoré boli na papieriku, zhotovenom Štefanom Uhrínom, boli vyhodnotené ako „štátne tajomstvo zvlášť dôležité“,¹¹⁵ ktorého

111 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 62, Znalecký posudok z 9. novembra 1949.

112 Počet d'alekopisov, ktoré Jaško schovával u známych (Faga 103, Uhrín 32 a ubytovňa ZNB 13), je dohromady 148, nadporučík Misál však vyrátal, že Jaško ich odcudzil len 144. Závažnejšia je však skutočnosť, že znalecký posudok bez akýchkoľvek dôkazov uznanáva B. Jaška vinného z odcudzenia ďalších 62 d'alekopisov.

113 Tamtiež, s. 63.

114 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 63, Znalecký posudok PV z 9. novembra 1949.

115 Tamtiež.

prezradenie by ohrozilo bezpečnosť republiky. Tieto údaje boli presné a prístup k nim bol obmedzený na povereníka dopravy, prezidiálneho šéfa a príslušného prednosta oddelenia.

14. Súdny proces

Vlastný súdny proces prebehol 4. – 7. novembra 1949 v Justičnom paláci v Bratislave. O vine či nevine obžalovaných rozhodoval senát Štátneho súdu v Bratislave v tomto zložení:

predseda senátu:	pplk. Dr. Ladislav Breuer ¹¹⁶
členovia senátu:	mjr. Dr. Peter Mázik, sudca z povolania Dr. Štefan Breier, sudca z povolania Škpt. Ondrej Michna, Štefan Borš, sudca z ľudu,

zapisovateľ: Dr. Jozef Banáš

Prísediacim zástupcom Štátnej prokuratúry bol Dr. Vojtech Hetényi.

Zoznam advokátov, zastupujúcich svojich klientov počas procesu pred senátom Štátneho súdu v Bratislave a v období až do skončenia procesu rozsudkom Najvyššieho súdu v Prahe:

Adolfa Lisitzského, Stanislava L. Granca, Ferdinanda Krejčího, Jána Dugoviča a Ing. Jozefa Hiravého zastupoval advokát Dr. Vojtech Telek.

Štefana Kluberta zastupoval advokát Dr. Štefan Kráľ.

Stanislava L. Granca zastupoval advokát Dr. Štefan Kráľ, neskôr Dr. Vojtech Telek.

Vojtecha Molotu, Pavla Hajdina, Štefana Stanislava a Juraja Harbuláka zastupoval advokát Dr. Ján Slabej.

Bernarda Jaška zastupoval advokát Dr. Ján Slabej, neskôr Dr. Štefan Kráľ v zastúpení Dr. Alexandra Šimkoviča a Dr. Bartoš.

---

¹¹⁶ Podplukovník justičnej služby Dr. Ladislav Breuer bol súdom pri mnohých prvostupňových súdoch, napríklad aj v prípade Albert Púčik a spol. V októbri 1952 spáchal samovraždu zastrelením.

Júliusa Gašperíka zastupoval advokát Dr. Alexander Šimkovič.

Štefana Uhrína, Bernarda Fagu, Jozefa Rydzého a Lukáča Fabiána zastupoval advokát Dr. Vojtěch Rampašek.

Pavla Kalinaja zastupoval advokát Dr. Marek Čulen.

14.1. Rozsudok Štátneho súdu v Bratislave

Senát Štátneho súdu vyniesol rozsudok 9. novembra 1949. Odsúdil Bernarda Jašku jednohlasne na trest smrti povrazom a konfiškáciu celého majetku, u Pavla Kalinaja sa súd jednohlasne uzniesol na vine a trest smrti povrazom prešiel v pomere 3:2 v neprospech Kalinaja. Obidvaja boli tiež prepustení, degradovaní, vylúčení z vojska a zbavení čestných odznakov a vyznamenaní. U ostatných dvanásťich odsúdených boli tresty aj vina odhlasované jednohlasne, na pobyt v trestnici v nasledovnom trvaní:

Dr. Štefan Uhrín – 18 rokov trestnice, konfiškácia jednej tretiny majetku

Pavol Hajdin – 20 rokov t'ažkého žalára, prepustenie zo štátnej služby, degradácia, strata čestných odznakov a vyznamenaní, vylúčenie z vojska, konfiškácia polovice majetku

Dr. Adolf Lisitzský – 8 rokov trestnice, konfiškácia polovice majetku

Jozef Blažek – 12 rokov trestnice, konfiškácia polovice majetku

Lukáč Fabián – 7 r. t'ažkého žalára, konfiškácia celého majetku, degradácia atď.

Ján Dugovič – 5 rokov t'ažkého žalára, konfiškácia polovice majetku, prepustenie, degradácia atď.

Ján Harbulák – 2 a pol roka t'ažkého žalára, prepustenie, vylúčenie z vojska atď.

Ján Muranica – 2 roky t'ažkého žalára, degradácia atď.

Stanislav Ladislav Granec – 4 roky trestnice, konfiškácia polovice majetku

Ferdinand Krejčí – 6 mesiacov väzenia

Ladislav Sokol – 6 rokov trestnice, konfiškácia celého majetku

Jozef Tuček – 8 rokov trestnice, konfiškácia celého majetku

Pri vymeriavaní trestov obžalovaným „poľahčoval“ rodinný stav a zachovalosť a ak sa priznali, aj l'útost' nad svojimi činmi (realita však bola úplne iná, direktívne riadené súdnictvo muselo poslúchať inštrukcie „zhora“, l'útost',

neľútost'). Prifažujúce okolnosti boli podľa oficiálnej rétoriky: členstvo v ZNB, kvôli povinnosti strážiť bezpečnosť republiky, zneužitie dôvery svojich predstavených a okolnosť, že bezpečnosť republiky bola v tom čase „vo zvýšenej mieri ohrozená“.

Všetkým odsúdencom boli odobraté čestné občianske práva na dobu 5 – 10 rokov a strata volebného práva na 3 roky.

Pavol Kalinaj bol osloboodený spod bodu obžaloby č. 1, Jaško spod bodu č. 3, Š. Uhrín spod bodu 1 ods. 3, Adolf Lisitzký spod bodu 1 a 2 ods. 3.¹¹⁷

V. Molota, Š. Stanislav, B. Faga, J. Hiravý, Š. Klubert, L. Babjar, J. Gašperík, J. Rydzí a Štefan Svetský boli spod všetkých bodov obžaloby osloboodení. L. Babjara však 8. decembra odsúdila Komisia pri Krajskom národnom výbore v Bratislave na dva roky do tábora nútených prác v Hronci, okres Brezno nad Hronom, na základe jeho machinácií s valutami a jeho vedomostí o Svetského „protištátnej činnosti“ podľa zákona č. 247/48 Zb.

Senát v tom istom zložení so zástupcom štátnej prokuratúry Dr. Vojtechom Hetényim v ten istý deň na neverejnom zasadnutí rozhodoval o odporučení odsúdených Kalinaja a Jaška na milosť a o adekvátnom treste, ak by im bola milosť udelená. Súdny senát sa „jednohlasne uznesol obidvoch odsúdených doporučiť k milosti“¹¹⁸ a pre Jaška náhradný trest doživotnej trestnice a pre Kalinaja trest 25 rokov trestnice. Dôvody tohto odporučenia obhajovali tým, že „odsúdení k spáchaniu trestného činu boli zvedení svojím náboženským presvedčením. Z výsledkov vyšetrovania a prevedeného dokazovania jasne vyplýva, že činnosť obžalovaných mala svoje korene v ich hlbokom náboženskom presvedčení“.¹¹⁹ Tiež boli „dezorientovaní protiľudovým postupom vysokého cirkevného kléru a boli takto zvedení na cestu k zločinu. Pričom súd uvážil aj okolnosti, že odsúdenými hromadené zprávy agentom cudzích mocností odovezdané neboli, takže republike škoda spôsobená nebola“.¹²⁰

---

¹¹⁷ Znenie obžaloby pozri v prílohe.

¹¹⁸ ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 75, Zápisnica z 9. 11. 1949.

¹¹⁹ Tamtiež.

¹²⁰ Tamtiež.

14.2. Odvolania odsúdených a zástupcu Štátnej prokuratúry

Všetci odsúdení sa v zákonnej lehote prostredníctvom svojich právnych zástupcov odvolali proti rozsudku. Tak isto sa však odvolal aj zástupca Štátnej prokuratúry v Bratislave O. Ujhelyi, ktorý žiadal vyššie tresty pre odsúdených, zhabanie celého majetku Š. Uhrínovi, A. Lisitzkému, P. Hajdinovi, J. Blažekovi, J. Dugovičovi a S. L. Grancovi a zrušiť osloboďujúce rozsudky v prípadoch V. Molotu, Š. Stanislava, B. Fagu, J. Rydzého a Š. Svetského. Najmä však žiadal zvýšenie trestu pre Adolfa Lisitzkého, hlavnú postavu, ktorá mala dodávať informácie cez V. Granca Michalovi Zibrínovi pracujúcemu pre CIC, a aj u J. Blažeka, F. Krejčího, L. Sokola a J. Tučeka, u ktorých bola konkurencia viacerých trestných činov a ziskuchtitost'. Odvolanie bolo doručené Najvyššiemu súdu v Prahe 20. marca 1950.

Prokurátor poukazoval na nedostatočné zhodnotenie dôkazových materiálov, najmä zápisnic z KV ŠtB. Molotovu obranu potvrdil B. Jaško svojou výpovedou, argumentom prokurátora však bolo tvrdenie, že Jaško doznával pred súdom len úplne dokázané veci, proti iným svedčil, len keď mu to mohlo prospieť, a ostatným obžalovaným dosvedčal všetko, čo povedali, najmä keď to nešlo na jeho účet. Molotove tvrdenia, že priznanie z neho vyšetrovatelia dostali násilím, označil prokurátor ako vyhováranie.

Argumentom prokurátora proti B. Fagovi bola jeho vedomosť, že Jaško si nemôže nosiť domov ďalekopisy tajného charakteru, a keďže ich Jaško schovával uňho, musel vedieť, že ich chce použiť na páchanie kriminality.

U Stanislava L. Granca žiadal prokurátor prekvalifikovanie trestného činu napomáhania pri zločine vyzvedačstva na zločin vyzvedačstva, pretože bez neho by Adolf Lisitzký nikdy nemohol odovzdať list Júliusovi Gašperíkovi.

Oslobodenie Jozefa Rydzého prokurátor okomentoval ako nedostatočné zhodnotenie prevedených dôkazov. „*Zistené bolo, že tento obžalovaný jednal s Tučekom ohľadne prevedenia svojho švagra Dr. Fraštackého cez hranice do Viedne. Je úplne naivná tá obrana obžalovaného, že takto pokračoval jedine preto, lebo chcel mať dôkazy proti Tučekovi. Dôstojník SNB nebude v takomto prípade s páchatelom soznamovať svojho švagra jedine preto, aby takýmto spôsobom potom páchatela usvedčil. Naopak, takto je dokázane, že obžalovaný Rydzí sa obrátil na Tučeka jedine preto, lebo o činnosti tohto vedel, túto však*

proti predpisom nikde nehlásil a proti Tučekovi nezakročil preto, lebo ho chcel pre svoje ciele použiť.“¹²¹

14.3. Zadržanie Štefana Svetského

Štefana Svetského zadržala bezpečnosť až po príchode zo Švajčiarska 15. októbra 1949. Ukončil tam štúdium na hotelovej akadémii. Podľa obžaloby priniesol na územie ČSR správy od V. Granca pre A. Lisitzského a spol. v holiacom strojčeku. Štátny súd v Bratislave 9. septembra 1949 rozhodol o jeho nevine. Proti tomuto rozsudku sa však prokurátor odvolal. Na to zaslał Svetský na Najvyšší súd v Prahe odpoved' proti dôvodom odvolania štátneho prokurátora. Ten vychádzal zo zápisnice výpovede na KV ŠtB. Svetský sa obhajoval, že na hlavnom pojednávaní vysvetlil, „že táto výpoved' je nepravdivá a nezodpovedá skutočnosti, a že tieto údaje u Št. B. (ŠtB, pozn. V. P.) som urobil zo strachu a z donútenia“.¹²²

Š. Svetský sa bránil, že nevedel o obsahu týchto listov a myšiel, že sa týkajú zámeny cudzích peňazí. Nevedel tiež, že Vladimír Granec je agentom tajnej služby. Vo svoj prospech uvádzal, že aj napriek tomu, že sa dozvedel o zatknutí Adolfa Lisitzského a Stanislava L. Granca, vrátil sa po výzve Poverenictva vnútra domov. Z toho podľa Svetského vyplývalo jeho nasledujúce tvrdenie: „nedopustil som sa žiadnej trestnej činnosti a že som ani nemal vedomosti o páchaní trestných protistátnych činov zo strany Dr. Lysyckého alebo St. Ladislava Graneca. V inom prípade nebolo by možné očakávať, že by som pri svojej podvratnej činnosti sa vrátil domov a nechcel sa vyhnúť trestu tým, že by som zotrval v zahraničí“.¹²³ K priznaniu, že od A. Lisitzského dostal pre V. Granca lístok s údajmi o železnici, ktorý mu doručil do Švajčiarska, ho prinútila ŠtB. S V. Grancom sa videl iba jedenkrát v súvislosti so zámenou peňazí. Zoznámil ich jeho brat Stanislav Granec.

121 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 295, Odvolanie Štátnej prokuratúry proti rozsudku z 9. 11. 1949.

122 Tamtiež, s. 316, Odpoveď Š. Svetského z 18. 5. 1950 na dôvody odvolania štátnej prokuratúry.

123 Tamtiež, s. 317.

15. Žiadosti o milosť odsúdených na smrť

Žiadost o milosť Bernarda Jaška má dátum 15. mája 1950. Jaško sa v nej priznal k naplneniu skutkovej podstaty zločinu vyzvedačstva, ale zároveň sa snažil nájsť dôvody na zmierenie najvyššieho trestu. Dokument je písaný zúfalým tónom, z ktorého cítiť strach z trestu smrti. Jaško argumentuje, že správy odovzdal v malom počte, týkali sa viac domáčich záležitostí, na skutky, ktoré spáchal, bol navedený, a k úteku do zahraničia bol donútený. „*Trestnú činnosť som nezačal konáť sám vlastnej pohnútky a iniciativy, a táto nekorenila z mojej nenávisti voči ľudovodemokratickému zriadeniu nášho štátu, pri mojom konaní nebolo pohnútok politických. Uznávam, že som sa voči svojmu štátu a jeho ľudovodemokratickému zriadeniu, ktoré mi dalo možnosť dobrej práce, a ktoré moju životnú úroveň pozdvihlo, zachoval zradne a hanebne.*“¹²⁴ Prosil súd, aby uznal tieto poľahčujúce okolnosti:

- a) zachovalosť
- b) kajúcne a úprimné doznanie bez nátlaku
- c) že svojím priznaním uľahčil zistenie trestnej činnosti iných obžalovaných
- d) lútost'
- e) že bol k takej činnosti navedený a nechcel za to peniaze
- f) že v konečnom dôsledku nevznikla štátu jeho konaním žiadna škoda

Pavol Kalinaj zasnal 18. mája 1950 Najvyššiemu súdu v Prahe list s dôvodmi odvolania proti rozsudku Štátneho súdu v Bratislave. Jeho vyjadrenia už mali trochu iný obsah ako pri hlavnom pojednávaní. Nadálej tvrdil, že nevyzrádzal žiadne štátne tajomstvá pre cudziu moc a ani nemal úmysel to urobiť, ani nebol s nikým dohovorený a nevedel, že sa Jaško chystá ilegálne odísť do zahraničia.

Priznal, že ním vyzradené správy mali slúžiť len na upozorňovanie tých duchovných, proti ktorým sa chystali opatrenia bezpečnostných orgánov pre ich odmiestavý postoj ku Katolíckej akcii. Argumentoval, že ďalekopisy, ktoré sa

---

¹²⁴ Tamtiež, s. 330, Žiadost o milosť B. Jaška z 15. 5. 1950 na Najvyšší súd v Prahe.

na ohrozených duchovných vzťahovali, nemohli obsahovať štátne tajomstvo, „*kedže materiálne nepresahovali záujmy týchto jednotlivcov a nemali slúžiť pre cudziu moc priamo ani nepriamo. Ani sa nejednalo o významné politické osobnosti, alebo o význačných cirkevných hodnostárov, ktorí by mali širší medzinárodný význam, takže konkrétnie opatrenia ohľadne týchto osôb nespadajú pod pojem štátneho tajomstva*“.¹²⁵ V ďalšej časti dokumentu sa zdá, že aj Kalinaja čiastočne zlomili, alebo ho k nasledujúcim výrokom prinútila nádej na zrušenie trestu smrti. Vyhlásil, že trestnej činnosti sa dopustil „*z nesprávneho chápania náboženského presvedčenia, že ako príslušník cirkvi považoval za svoju morálnu a náboženskú povinnosť pomáhať duchovným a upozorňovať ich na opatrenia bezpečnostných orgánov smerujúcich proti nim, takže sa stal pre svoju náboženskú zanietenosť obeťou svojej zlej výchovy*“.¹²⁶ Vo svojom odvolaní P. Kalinaj komentoval svoj zdravotný stav, ktorý vyhlásil za úplne zničený, „*pre ktorý sú moje dni spočítané, a ktorý bol štátnym súdom zistený na hlavnom pojednávaní, avšak v rozsudku nebol zvlášť ustálený a hodnotený...*“¹²⁷

Upozorňoval aj na rozpory v svedectvách B. Jaška a Š. Uhrína o počte Jaškových návštev u Uhrína. Súd nevzal do úvahy, že mu Uhrín potvrdil jeho obranu, v ktorej sa vyslovil, že mu doniesol len jednu obálku od Jaška, no Jaško pred súdom tvrdil, že cez Kalinaja posielal Uhrínovi „mnoho správ“.

16. Rozhodnutie Najvyššieho súdu v Prahe

Prípad po odvolaní všetkých zúčastnených strán prevzal senát Najvyššieho súdu v Prahe v zložení:

predseda senátu:	Dr. Eugen Wagner
sudcobia z ľudu:	Dr. František Šimek
referent:	Jaroslav Böhm

125 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 a) B. Jaško a spol., s. 325, Dôvody odvolania P. Kalinaja proti rozsudku Štátneho súdu zo dňa 9. 11. 1949 zo dňa 18. 5. 1950.

126 Tamtiež, s. 327.

127 Tamtiež.

sudcovia z povolania: Dr. Rolenc
 plk. Just. Dr. Jan Forman
 plk. Just. Dr. Miloš Stejskal
 za generálnu prokuratúru: Dr. Emanuel Čimbura

Tento senát Najvyššieho súdu 25. mája 1950 rozhodol o odvolaniach nasledovne: zamietol odvolania P. Kalinaja, B. Jaška, L. Fabiána, J. Harbuláka a P. Hajdina, zrušil oslobozujúce rozsudky pre V. Moloutu, Š. Stanislava, J. Rydzého a B. Fagu, a niektorým odsúdeným sprísnil tresty.

Vojtech Molota bol odsúdený na trest odňatia slobody počas doby štyroch rokov a pokutu 20 000 Kčs, Štefan Stanislav na dva a pol roka väzenia¹²⁸ a pokutu 10 000 Kčs, J. Rydzí na 26 mesiacov väzenia a pokutu 10 000 Kčs, Bernard Faga na rok väzenia a pokutu 10 000 Kčs.

Tresty boli zvýšené Stanislavovi L. Grancovi na 10 rokov väzenia, bol odsúdený na základe prekvalifikovania z trestného činu pomocníctva na trestný čin vyzvedačstva podľa návrhu prokurátora, Štefanovi Uhrínovi na 30 rokov väzenia, keďže Štátnym súdom „uznané poľahčujúce okolnosti spolu s ďalšou poľahčujúcou okolnosťou s rodinným stavom nemôžu odôvodniť výmeru tak nízkeho trestu vzhľadom na závažnosť trestného činu... a na mieru nebezpečia, ktorá jeho trestnou činnosťou spoločnosti hrozila“.¹²⁹ Adolfovi Lisitzskému bol trest zvýšený na 12 rokov väzenia, Jozefovi Blažekovi na 15 rokov väzenia a pokutu 10 000 Kčs, Ferdinandovi Kréjčímu na 14 mesiacov a pokutu 10 000 Kčs, Ladislavovi Sokolovi na 10 rokov a pokutu 30 000 Kčs a Jozefovi Tučekovi najvyšší súd zvýšil trest na 12 rokov a peňažnú pokutu 30 000 Kčs.

Nezaplatenie pokuty sa trestalo trestom odňatia slobody. Nezaplatených 10 000 Kčs bolo premenených na mesiac väzby navyše.

U Š. Uhrína, A. Lisitzského, J. Blažeka, F. Kréjčího, L. Sokola a J. Tučeka Najvyšší súd rozhodol, že im bude skonfiškovany celý majetok, pretože „Štátny súd prehliadol, že účelom konfiškácie majetku... je nielen páchateľa cítele“

---

¹²⁸ Jozef Rydzí bol po oslobozujúcim prvostupňovom rozsudku Štátneho súdu z 9. 11. 1949 odsúdený 8. 12. 1949 Komisiou pri KNV v Bratislave na 24 mesiacov do tábora nútenej práce v Hronci, okres Brezno nad Hronom.

¹²⁹ ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. b) B. Jaško a spol., s. 412, Rozsudok Najvyššieho súdu z 25. mája 1950, s. 25.

potrestať a donútiť ho, aby zo svojho majetku aspoň z časti nahradil spoločnosť škodu, ktorú jej svojím činom spôsobil“, ale tiež mu má byť „odňatá hospodárska základňa, v ktorej premenil čin, aby sa živlom štátu nepriateľským odňala možnosť nových útokov proti spoločnosti, ktorá prechádza časom zosteného triedneho boja...“¹³⁰

Proti Jaškovmu odvolaniu mal Najvyšší súd tzv. „konkrétnu námetku miromiadneho ohrozenia bezpečnosti štátu“, a uviedol, že po februári 1948 veľa ľudí odišlo do emigrácie, odkiaľ viedli boj proti ľudovodemokratickému zriadeniu, obzvlášť od jesene 1948 a začiatkom roku 1949, keď sa v medzinárodnom meradle proti všetkým tzv. ľudovým demokraciám formovali „sily reakcie“, „ako to ukázaly procesy s Kostovom v Bulharsku a Kardinálom Mindszentyom v Maďarsku. Prezident republiky správne konštatoval na IX. Zjazde KSC, že triedny boj sa bude u nás zostrovať. V dobe činnosti odvolateľa (Jaška, pozn V. P.) bola preto republika vystavená zvýšenému náporu nielen vnútornej, ale aj zahraničnej reakcie...“¹³¹ Odvolanie bolo označené ako bezdôvodné, bola zistená veľká prevaha príťažujúcich okolností, ktoré prvý súd nebral dostatočne do úvahy, a čo sa týka priznania, „nebolo toto kajúcne a úprimné ako sa snaží odvolateľ dôvodiť, ale bolo značne znehodnotené tým, že odvolateľ svoje údaje v prípravnom konaní snažil zoslabiť a prekrútiť“.¹³²

U Štefana Uhrína bolo označené ako príťažujúca okolnosť zneužitie postavenia v ČSD, vďaka ktorému mohol cestovať do zahraničia, a úmysel poškodiť republiku svojím konaním.

U Kalinaja Najvyšší súd skonštaoval, že je vylúčené, aby mu boli nanútené odpovede o okolnostiach, o ktorých vedel len on a Jaško, pretože jeho vypočúvanie sa konalo skôr ako vypočúvanie Jaška. Tento argument sa nedá overiť hodnoverne, pretože vypočúvania sa časovo prelínali. Pritom môžno predpokladať z Kalinajovho vystúpenia pred súdom, že odmietol svedčiť proti svojim známym.

Za príťažujúcu okolnosť v prípade Adolfa Lisitzkého bolo podobne ako u Uhrína označené zneužitie jeho postavenia v ČSD, vďaka ktorému mohol cestovať do zahraničia, a úmysel poškodiť republiku svojím konaním.

¹³⁰ Tamtiež, s. 391.

¹³¹ Tamtiež, s. 383.

¹³² Tamtiež, s. 383 - 384.

U Ladislava Sokola a Jozefa Tučeka pritvrdil Najvyšší súd tresty preto, lebo Štátny súd nedostatočne posudzoval okolnosť, že páchali trestnú činnosť zo ziskuchtitivosti a dlhšiu dobu.

Pri ostatných odvolaniach argumentoval senát Najvyššieho súdu rovnako: výpovede sa dopĺňajú, nie sú v nich žiadne rozpory, preto sa vylučuje akékoľvek zasahovanie a ovplyvňovanie bezpečnostnými zložkami, alebo senát použil tvrdenie, že v údajne vynútených priznaniach sú také podrobnosti, ktoré mohol uviesť len ten, kto ich skutočne prežil. „*Štátny súd teda nedostatočne hodnotil dôkazný materiál, najmä výpovede menovaných obžalovaných na štátnej bezpečnosti, a preto je oslobodzujúci rozsudok vadný.*“¹³³

17. Proces so Štefanom Svetským

Štefan Svetský bol po návrate zo štúdií vo Švajčiarsku obvinený z donášania spravodajských úloh od Vladimíra Granca v špeciálne upravenom holiacom strojčeku. Táto obžaloba bola tiež podaná vrchným vojenským prokurátorom plk. Dr. Antonom Rašlom.

Podľa zápisnice o výpovedi Š. Svetského z 12. októbra 1949 od roku 1940 pracoval ako účtovník a neskôr tajomník na riaditeľstve štátnych kúpeľov v Tatranskej Lomnici, pri tom bol vedúcim Grand hotelu v Tatranskej Lomnici. 25. apríla 1947 bol preložený na miesto tajomníka hotela Palace na Sliači. Dňa 4. novembra 1947 odišiel do švajčiarskeho Lausanne absolvovať hotelovú školu. Vedenie hotela mu poskytlo päťmesačnú platenú dovolenkú. V poloviči štúdia v júni 1948 mu bolo zamietnuté štúdium s prídelom valút, požiadal o štúdium bez prídelu valút a bol nútený si ich zháňať sám, pretože nechcel v polovici štúdia odísť domov. Preto poslal cez svojho známeho Ladislava Babjara odôvodňujúci list na Poverenictvo školstva a po štyroch mesiacoch mu začali chodiť opäť poukazy na prídel valút. 13. septembra 1949 po ukončení praxe v hoteli Palace – Wengen dostal záverečný diplom hotelovej školy a dňa 19. septembra 1949 sa vrátil na výzvu Ministerstva vnútra späť do ČSR.

---

¹³³ Tamtiež, s. 387.

S Vladimírom Grancom ho zoznámil Stanislav Granec v kaviarni v Lausanne koncom marca 1949. Hovorili spolu málo, ale o tri dni sa stretli opäť a V. Granec sa ho pýtal, či neboli sledovaný, alebo či nemal na hraniciach nejaké ľažkosti, na čo mu Š. Svetský odpovedal, že nie. V. Granec mu neveril a podozrieval ho, že za povolenie na štúdium poskytuje informácie Povereníctvu vnútra. Svetský mu tieto podozrenia vyvrátil, a keď Grancovi povedal, že sa hodlá vrátiť do ČSR, Granec na to zareagoval, že bude od neho niečo potrebovať vybaviť, aby sa mu ozval, keď pôjde domov. Keď Svetský V. Grancovi oznámi, že ide na Veľkú noc domov, stretli sa tesne pred Svetského odchodom 8. apríla 1949 v reštaurácii na nádraží, kde mu V. Granec ukázal správy pre A. Lisitzského. Dal mu ich až na perón v holiacom strojčeku a ukázal mu, ako sa otvára. Tiež ho požiadal, aby navštívil jeho priateľku v Bratislave, povedal jej, aby naňho čakala a doniesol mu nejakú jej fotografiu.

Po návšteve doma sa stretol v Trenčíne u L. Babjara s A. Lisitzským a správy mu odovzdal. Pri druhom stretnutí pred odchodom do Švajčiarska mu Lisitzský „*dal jeden lístok na ktorom boli uvedené asi štyri údaje v čísliciach a pamäťam si, že sa jednalo o železnici... Ďalej mi Lisitzský povedal, že on odkazuje Grancovi, aby ho neobťažoval so všelijakými žiadostami, nakolko on nemá na to času. Ďalej Lisitzský povedal, aby som sdelil Grancovi, že v ČSR je úplný pokoj, že sa to nerobia žiadne vojnové prípravy a že keby ho zaujímalo, čo si ľudia myslia o emigrácii, tak mu odkazuje len toľko, že keby sa títo vrátili domov, ľudia by ich namlátili kyjakmi*“.¹³⁴ Po návrate do Lausanne odovzdal V. Grancovi všetky odkazy a peniaze od S. L. Granca. Keď sa ho opýtal, či nemal ľažkosti a Svetský odpovedal, že nie, V. Granec vyhlásil, že musí byť spravodajcom Povereníctva vnútra, a keď mu to niekto potvrdí, „*že nájde spôsob ako so mnou (so Svetským, pozn. V. P.) zatočiť*“.¹³⁵

V septembri 1949 sa Svetský opäť stretol s V. Grancom v Lausanne a ten ho informoval, že jeho otec je vo väzení. Tiež sa ho opýtal, či v tom nemá prsty, čo Svetský odmietol, no Granec mu príliš neveril. Potom mu ešte povedal, že sa chystá odísť do USA a že mu závidí, že sa vráti do ČSR.

---

¹³⁴ A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/26, os. spis Štefana Svetského, s. 14, zápisnica o výpovedi na KV ŠtB v Bratislave z 6. 10. 1949.

¹³⁵ Tamtiež.

Štefan Svetský bol súdený v osobitnom procese, zastupoval ho advokát Dr. Marek Čulen. Senát Najvyššieho súdu mal len rovnakého predsedu ako v prípade Jaško a spol.:

predseda senátu: Dr. Eugen Wagner
sudcova z ľudu: Gejza Lupka
František Budil
referent: Rudolf Hratych
sudcova z povolania: Arnošt Heller
Ján Feller
Dezider Szabó
za Štátnej prokuratúru: Emanuel Čimbura

Tento senát ho 12. marca 1951 uznal vinným, že sa v apríli 1949 spolčil s inými osobami na vyzvedanie štátneho tajomstva, čím spáchal zločin vyzvedačstva a odsúdil ho na 10 rokov odňatia slobody, peňažný trest 10 000 Kčs a konfiskáciu celého majetku.

Najvyšší súd spochybnil, že Svetský vo Švajčiarsku študoval a prejavil podezrenie, že si Svetský pobyt v zahraničí umožňoval nepovolenými machináciami. Vo Švajčiarsku sa Svetský dozvedel od istého Dr. Ondruša, že Vladimír Granec o sebe tvrdí, že pracuje pre nejakého generála, čo utiekol z ČSR. Svetský sa priznal, že vedel o Vladimírovi Grancovi, že cestuje často do Nemecka, z čoho súd vyvodil, že musel vedieť o Grancovej vyzvedačskej činnosti. Dr. Adolf Lisitzký vypovedal v súvislosti so Svetským, že ten si zapamätal informácie o železničnej doprave a vyhotovený lístok určený pre Granca mu vrátil. Súd to utvrdilo v názore, že Svetský vedel, že táto správa obsahuje štátne tajomstvo a je „povahy výzvednej a protištátnej“. Svetský aj Lisitzký vypovedali pred Najvyšším súdom inak ako pred Štátnym súdom, čo senát označil za snahu obžalovaných uláhať jeden druhému, nezobral ich nové výpovede do úvahy, ale vychádzal z pôvodných. Súd tiež nepovažoval za dokázané, že Štefan Svetský vedel o začnutí S. L. Granca a Adolfa Lisitzkého, podľa výpovede vedel iba o začnutí Granca, s ktorým neboli vo výzvednom spojení a nemusel sa báť nejakých dôsledkov smerom k svojej osobe. „*Výhovorka obžalovaného, že jeho výpoved v prípravnom konaní bola vynútená, je v rozpore i s obsahom tejto výpovede samej, kde obžalovaný nedoznal ani úmysel, ani vedomosť o pravej*

podstate správ ním prenášaných, z čoho je zrejmé, že neboli ku svojej výpovedi nejako nútene a udal len to, čo podľa jeho mienky mu príliš nepriťažovalo.“¹³⁶

18. Odporučenie vykonania trestu smrti

Cynickým a krutým sa dá nazvať odporúčanie vo veci možného udelenia milosti pre B. Jaška a P. Kalinaja od Michala Gera, šéfa prezidia Povereníctva spravodlivosti, ktoré zaslal námestníkovi ministra spravodlivosti Karlovi Klosovi, keď si ho tento prostredníctvom svojho tajomníka Milana Cíchu písomne vyžiadal. Podľa tejto žiadosti bol názor na použitie trestu smrti jasný – nemalo by sa k nemu prikročiť. Postoj povereníka spravodlivosti Júliusa Viktoryho v tejto veci reprodukoval M. Gero nasledovne: „*Podľa názoru súdruha povereníka v prípade odsúdených Bernarda Jaška a Pavla Kalinaja mal by byť určený trest smrti vykonaný.*“¹³⁷ M. Gero píše, že exemplárne potrestanie je nevyhnutné, lebo ide už o druhý prípad, v ktorom sa „zahraničnej reakcnej emigrácií“ podarilo získať na spoluprácu osoby z orgánov ZNB. Prvým z takýchto prípadov bola kauza Albert Púčik a spol., vedená pod označením Pst III. 13/49. Došlo v nich k prezradeniu dôležitých vecí a „zradcovia“ využili svoje postavenie na „velezradnú činnosť“, čím sa stal ZNB menej obranyschopným. Pripúšťa, že úspešnosť získavania príslušníkov ZNB „zahraničnou reakciou“ je veľmi veľká, čo sa odráža v počte obvinených príslušníkov bezpečnosti v súvislosti s veľkými prípadmi. „*V týchto dvoch veciach (Jaško a spol. a Púčik a spol.) boli získaní členovia SNB, pracujúci na najdôležitejšom úseku našej bezpečnostnej služby a špionáž sa prevádzala priamo v centre našej bezp. služby. Z týchto dôvodov je veľmi potrebné za cieľom odstrašenia ukázať rozhodnosť nielen pri uložení ale aj pri výkone trestu, lebo prípadné omilostenie mohla by reakcia považovať za slabosť a ústupok.*“¹³⁸ Na záver dodal, že túto vec

136 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 374, Rozsudok Najvyššieho súdu v Prahe o vine Š. Svetského z 12. 3. 1951.

137 SNA Bratislava, f. Povereníctvo spravodlivosti – dodatky – tajné, šk. č. 3, Odpoveď M. Gera na list č. 540/Cch/Ry z 13. 5. 1950, s. 1.

138 Tamtiež, s. 2.

konzultoval aj s Jánom Feješom (verejný žalobca, od 26.1.1951 – 31.12.1952 vedúci bratislavského oddelenia Štátnej prokuratúry, od júla 1969 generálny prokurátor) a Karlom Bedrnom (predseda senátu Štátneho súdu, zástupca Poverenictva spravodlivosti v komisii pre zaradčovanie do PTP, predseda Akčného výboru justičných zamestnancov). Vo formuláciách M. Gera je obsiahnutá celá obludeňnosť komunizmu, založená na násilí a vytváraní fikcií, ktorá zapríčinila za krátke čas veľký morálny rozklad spoločnosti a nesmierne utrpenie.

Všetky vynesené tresty smrti prechádzali posudzovaním komisiami zloženými z najvyšších stranických a štátnych úradníkov. Do jesene roku 1950 to bola Bezpečnostná komisia ÚV KSČ, potom špeciálna komisia na čele s ministrom spravodlivosti Štefanom Raisom a ministrom národnej bezpečnosti Ladislavom Koprívom. Ďalšími členmi komisie boli O. Závodský¹³⁹ – veliteľ ŠtB, K. Šváb¹⁴⁰ – námestník ministra národnej bezpečnosti, a už spomínaný K. Klos. Táto komisia neodporučila milosť Jaškovi a Kalinajovi na zasadnutí dňa 18. októbra 1950.¹⁴¹

19. Žiadosti o milosť rodinných príslušníkov B. Jaška a P. Kalinaja

Klára Kalinajová, manželka P. Kalinaja napísala 11. novembra 1949 Prezídiu najvyššieho súdu v Brne žiadost o pozmenenie rozsudku pre svojho manžela. Tu sú slová ženy, matky 16 mesačného dieťaťa, ktorej oznámili, že jej muža obesia. „*Za päť rokov manželstva som dobre poznala a viem iste, že týchto protištátnych činov, z ktorých je obvinený, sa môj muž nikdy nedopustil... Pochádza z veľmi slabej sociálnej rodiny, nakol'ko jeho rodičia boli 26*

---

139 Osvald Závodský pracoval od r. 1945 na evidenčnom oddelení ÚV KSČ, v rokoch 1948 – 51 bol veliteľom Štátnej bezpečnosti. Koncom januára 1951 bol zatknutý, odsúdený za velezradu a 19.3.1954 popravený.

140 Karel Šváb v rámci Ministerstva národnej bezpečnosti riadił už v r. 1949 útvar odhaľovania nepriateľov v strane, následne bol menovaný do funkcie námestníka ministra. V r. 1951 bol zatknutý a súdený v procese s Rudolfom Slánským a spol. v novembri 1952. Popravený bol spolu so Slánským, Vladimírom Clementisom a ostatnými odsúdenými na smrť 3.12.1952.

141 LETZ, Róbert: Justícia – „služka komunistickej moci. In: PEŠEK, Ján – LETZ, Róbert: *Štruktúry moci na Slovensku 1948 – 1989*, 1. vyd., Vydavateľstvo M. Vaška, Prešov 2004, s. 321.

rokov deputátnici u grófskeho panstva, kde počas tých 26 rokov boli veľkou mierou využívaní a tak z nedostatočného živobytia muselo sa vyživiť päťorú deti.“¹⁴² V žiadosti píše aj o Kalinajovom bratovi J. Sekáčovi a o Kalinajovom zadržaní orgánmi Štátnej bezpečnosti a domovej prehliadke u nich doma. „*Nakoniec prosím, slávne prezídium, aby bol braný ohľad na zdravotný stav môjho manžela, ktorý sa teraz nachádza vo veľmi vážnej situácii. O jeho zdravie ho olúpili členovia štátnej bezpečnosti pri vyšetrovaní, čo si vyžiadalo liečenie 4 a pol mesiaca v nemocnici. I teraz je ešte vo veľmi vážnom stave, ba veru je zmrzačený na celý život, čo je oveľa väčší trest ako trest smrti povrazom.*“¹⁴³

V ten istý deň napísal podobnú žiadosť aj nevlastný brat P. Kalinaja Ján Sekáč. Uvádza svoj životopis vojaka, ktorý sa zúčastnil SNP, bol viackrát zranený, prišiel o pravú nohu a dostal viaceré vojenské vyznamenania. Prosil o pozmenenie trestu pre svojho brata, a ak nie, tak chcel byť pripustený na jeho popravu, „*jestli som videl zomierať spolu bojovníkov za slobodu, prial by som si tiež vidieť môjho chorého a umierajúceho brata. Dúfam Slovný prezidium Najvyššieho súdu, že sa obmäkčí vaše srdcia a pozmenite trest môjmu bratovi a nedovolite aby odbojarov brat tak hanebnou smrťou skončil.*“¹⁴⁴

Dňa 24. apríla bola na Prezidium Najvyššieho súdu v Brne doručená žiadosť Anny Jaškovej, matky B. Jaška, o pozmenenie trestu. Bolest' a strach matky, ktorá má príť o svojho jediného syna, sa nedá opísat'. A. Jašková píše: „*Je to krutý rozsudok, ktorý pravda ja, ako matka veľmi ľažko znášam a znamená to pre mňa stratu toho, čo som mala najradšej, ba neviem si vôbec ani môj ďalší život bez neho predstaviť, lebo to bol chlapec veľmi milý snášanlivý sa s každým...*“¹⁴⁵ Poslala aj telegram Marte Gottwaldovej, manželke prezidenta Gottwalda: „*Vý ako matka zaiste pochopíte city matky, ktorej dieťa kráča na popravište. Akukolvek vinu mal, ale matka sa nikdy s takým trestom spokojiť nemôže a preto sa na Vás obracam o láskové zakročenie u svojho manžela.*“¹⁴⁶

142 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. a) B. Jaško a spol., s. 358, Žiadosť Kláry Kalinajovej z 11. 11. 1949 Prezidiu najvyššieho súdu v Brne o pozmenenie rozsudku nad P. Kalinajom.

143 Tamtiež, s. 359 – 360.

144 Tamtiež, s. 362, Žiadosť Jána Sekáča z 11. 11. 1949 Prezidiu najvyššieho súdu v Brne o pozmenenie rozsudku nad P. Kalinajom.

145 Tamtiež, s. 369, Žiadosť Anny Jaškovej Prezidiu najvyššieho súdu v Brne o pozmenenie rozsudku nad B. Jaškom.

146 Tamtiež, s. 365, Odpis telegramu A. Jaškovej.

A. Jašková cestovala aj do Prahy za prezidentom Klementom Gottwaldom osobne prosiť o milosť pre svojho syna. Úradný záznam len stroho konštatuje: „*Dostavila se Anna Jašková, z Ružomberku, Černová č. 8, aby osobně poprosila pana prezidenta o udelení jejímu synovi milosti Bernáthu Jaškovi, který byl odsouzen k trestu smrti státním soudem v Bratislavě. Bere na vědomí, že pan president pro neodkladné státní záležitosti nemůže ji přijmout a předkládá písemnou žádost o udelení milosti.*“¹⁴⁷

20. Poprava

Dostávame sa k najsmutnejšej časti tohto príbehu, k poprave obidvoch odсудených. Najvyšší súd potvrdil rozsudok smrti pre oboch strážmajstrov 25. mája 1950, a zamietol ich odvolania. Prezident republiky K. Gottwald nevyužil právo udeliť odsúdencom milosť. Poprava bola vykonaná 17. februára 1951 na nádvorí Krajskej súdnej väznice v Bratislave.

Prítomní boli:

predseda senátu	Dr. Andrej Ronchetti
zástupca štátneho prokurátora	Dr. Ivan Bunčák
zapisovateľ	Ludovít Gašparec
šéflekár MVNB	MUDr. Jozef Motešický
rímskokatolícky kňaz	František Ondrejička
za správu väznice	npor. Jozef Polák

O 4:55 boli predvedení B. Jaško a P. Kalinaj a predseda senátu im prečítal rozsudok a informoval ich o zamietnutí ich žiadostí o milosť. „*Po tomto zástupca štátnej prokuratúry odovzdal odsúdených popravčiemu k prevedeniu výkonu trestu, načo popravčí previedol o 5 hodine výkon trestu na odsúdenom Pavlovi Kalinajovi, u ktorého prítomný úradný lekár konštatoval smrť o 5:14 minút. Nato bol zpäť predvedený odsúdený Bernard Jaško u ktorého výkon tres-*

---

¹⁴⁷ Tamtiež, s. 363, Úřední záznam ze dne 19. 6. 1950.

tu počal o 5:20 hodin. O 5:33 hodin po konštatovaní smrti úradným lekárom hlásil popravčí vykonanie trestu. „¹⁴⁸

Systém nedbal na zdravotné problémy väzňov. „Bernard Jaško, hoci bol tak isto kruto vyšetrovaný, zrejme vzhľadom na jeho vek nebol zdravotne tak ľažko postihnutý ako jeho priateľ Kalinaj, a na popravisko vystúpil bez cudzej pomoci, zatial' čo Kalinaja museli vyniesť ako bezvládneho.“¹⁴⁹

21. Spomienky na brata

Podľa spomienok Jaškovej sestry Márie Laučekovej bol Bernard tichej, po krajnej povahy, vydržal dlhé hodiny chytia ryby a bol ústretový ku každému, kto od neho niečo potreboval. Odkedy pôsobil v Bratislave, domov často nechodil, prišiel len keď bolo veľa práce popri dome. Doma o svojej práci, politike, ani o svojej činnosti získavania informácií z pracoviska nerozprával, pretože nechcel ohrozit svoju rodinu. O bratovom zatknutí sa dozvedela na zábave, prišiel tam po ňu otec. Ten jej povedal, že k nim domov prišli dvaja žandári a tí im oznamili, že Bernarda zatkli. Mária s otcom aj s matkou išli B. Jaška pozrieť do väzenia, no nepustili ich k nemu a museli ísiť naspäť domov. Písomne požiadali o návštevu a tri mesiace po zatknutí im bolo povolené desaťminútové stretnutie. B. Jaško podľa slov jeho sestry nevládal stáť na vlastných nohách: „To sa nedá zabudnúť, to je vždy pred očami jak on trpel ... a zvlášť ja keď som ho videla, keď sme prišli do tej väznice, to bolo hroznô...“¹⁵⁰

Jedna z posledných vecí, ktorú B. Jaško sestre povedal, bola, aby si nebrala štátneho zamestnanca. Ďalšiu návštevu uskutočnili po svadbe Márie Laučekovej, vo väzení stráž rozkrájala všetky svadobné zákusky, lebo sa báli, aby svojmu bratovi niečo neprepašovali.

Mária Laučeková sa zúčastnila dvoch súdnych pojednávaní so svojím bratom, neboli jej umožnený rozhovor, len keď okolo nej prechádzal, stisol jej ruku.

¹⁴⁸ Tamtiež, s. 313, Zápisnica o výkone trestu smrti zo 17. 2. 1951.

¹⁴⁹ MV SR, Kancelária ministra vnútra, Návrh na udelenie štátnych vyznamenaní pri príležitosti 12. výročia schválenia Ústavy SR, MV SR, Kr-136-11/VI-04.

¹⁵⁰ A ÚPN Bratislava, f. Oral history, audiovizuálny záznam osobnej výpovede Márie Laučekovej z 8. 12. 2004.

Na popravu prišli neskoro, do Bratislavu sa dostali až o pol ôsmej ráno, pravdepodobne v oznamení nebol čas vykonania popravy. Spomíala si aj na farára Ondrejičku, posledného spovedníka Bernarda Jaška a Pavla Kalinaja, ktorý si s rodinou B. Jaška aj dopisoval, chcel prísť na návštěvu, ale nako-nieč z toho zišlo a prerušili vzájomný kontakt. Bernard Jaško bol pochovaný na Martinskom cintoríne v Bratislave.

Po poprave vznikol veľký tlak na pozostalú rodinu, žili v atmosfére strachu pred štátnymi orgánmi, v strachu pred vyšetrovaním a finančnými postihmi, matka B. Jaška sa v dôsledku tohto psychického tlaku nervove zrútila.¹⁵¹

22. Osudy skupiny po procese

Dňa 4. mája 1953 uzrela svetlo sveta prvá amnestia, a to pre Vojtecha Molota, ktorému bolo odpustených 16 mesiacov a 20 000 Kčs, Štefana Stanislava, ktorému bol odpustený finančný trest 10 000 Kčs, Bernarda Fagu, ktorému odpustili posledných 23 dní trestu a peňažnú pokutu 10 000 Kčs, a pre Jozefa Rydzého, ktorému bol odpustený jeden rok väzenia a 10 000 Kčs.

V. Molota bol podmienečne prepustený rozhodnutím Komisie pre podmienečné prepustenie z trestu pri krajskej prokuratúre v Karlových Varoch z 9. marca 1954. Správa z väzenského ústavu odporučila jeho prepustenie na základe jeho dobrého správania a dobrých pracovných výkonov. „*Pracuje v hlu-bině jako pomocný dělník a plní normu na 149%. Podepisuje pracovní závazky a tyto také plní. Poměr k lidovodemokratickému zřízení možno u něho označit za kladný. Navštěvuje kulturně výchovné podniky na táboře, denní tisk odebírá a čte.*“¹⁵²

Komisia pre podmienečné prepustenie z trestu v Karlových Varoch prepustila dňa 22. marca 1955 na podmienku Štefana Svetského. V prípade Jozefa Tučeka tá istá komisia 1. augusta 1955 podmienečné prepustenie zamietla. Pre-pustila ho o rok neskôr rozhodnutím z 25. septembra 1956.

Lukáč Fabián bol podmienečne prepustený rozhodnutím Komisie pre podmienečné prepustenie 27. októbra 1953. „*Komise zjistila, že zprávy vězeňského*

---

151 Tamtiež.

152 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. b) B. Jaško a spol., s. 75, Uznesenie Komisie pre podmienečné prepustenia z trestu pri krajskom súde v Karlových Varoch z 9. 3. 1954.

ústavu, že odsouzený má v trestu dobré chování, takže disciplinárne ani jinak trestán nebyl. Jeho pracovní morálka je velmi dobrá, neboť jako dřevič v hlinině plní normu v průměru na 120% a je dobrým organisátorem práce. Po politické stránce je málo vyspělý, jeho pomér k dnešnímu zřízení se však jeví ako kladný. Dobré chování odsouzeného během výkonu trestu a zvláště pak jeho dobrá pracovní morálka, nasvědčují tomu, že si svoje provinění dostatečně uvědomil a snažil se je podle svých možností odčinit.“ Preto „lze důvodně očekávat, že na svobodě povede rádný život pracujícího člověka“.¹⁵³

Ján Dugovič bol podmienečne prepustený 19. decembra 1953.

Komisia pre podmienečné prepustenie na Krajskom súde v Žiline prepustila 30. júla 1955 na podmienku Ladislava Sokola z Ilavskej väznice. O podmienečnom prepustení Jozefa Blažeka z výkonu trestu rozhadol Vojenský obvodový súd v Bratislave 22. júla 1959. Trest si odpykával v Leopoldovskej väznici. V začiatkoch politického odmäku (apríl 1963) podal žiadosť na Generálnu prokuratúru v Prahe o preskúmanie rozsudku bývalého Štátneho súdu v Bratislave, kde vypovedal o násilnom vymáhaní podpisovania zápisnice na Krajskom veliteľstve ŠtB.

Pavlovi Hajdinovi bol cestou prezidentskej milosti znížený pôvodný trest na 14 rokov väzenia. Neskôr mu rozhodnutím Krajského súdu v Bratislave dňa 16. júla 1953 na základe rozhodnutia prezidenta republiky odpustili z trestu ďalších 6 mesiacov. Na slobodu bol podmienečne prepustený 17. apríla 1957 na základe rozhodnutia Krajského súdu v Nitre: „Prevedeným vyšetrovaním bolo zistené, že odsúdený pochádza z malorolnickej rodiny a sám bol zamestnaný u SNB. Vo výkone trestu podáva veľmi dobré pracovné výkony a normy plní na 140%. Má záujem o prácu a je príkladom ostatným odsúdeným. Chová sa slušne a disciplinované a nebol dosiaľ kázeňsky potrestaný. Má kladný postoj k výkonu trestu. Preto náčelník NPT Leopoldov jeho podmienečné prepustenie doporučil. Vzhľadom na veľmi dobré pracovné výkony a vzorné chovanie odsúdeného vo výkone trestu došiel súd k uzáveru, že trest mal na odsúdeného už dostatočne výchovný účinok.“¹⁵⁴

---

¹⁵³ ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. b) B. Jaško a spol., s. 68, Uznesenie Komisie pre podmienečné prepustenia z trestu pri krajskom súde v Karlových Varoch z 27. 10. 1953.

¹⁵⁴ Tamtiež, s. 100, Uznesenie Krajského súdu v Nitre zo 17. 4. 1957.

Adolf Lisitzský si trest odpykával v Leopoldove, 29. augusta 1951 ho premiestnili na Ostrov pri Karlových Varoch. Komisia pre podmienečné prepustenie v Karlových Varoch mu 6. septembra 1955 zamietla žiadosť o podmienečné prepustenie, prepustili ho o tri štvrtre roka neskôr 19. júna 1956.

Štefan Uhrín bol prepustený na slobodu 10. mája 1960 na základe prezidentskej amnestie z 9. mája 1960. Stanislav Ladislav Granec dostal milosť prezidenta republiky 6. augusta 1956. Prepustený z väzenia bol 20. augusta 1956.

Vojenský obvodový súd v Bratislave na zasadnutí dňa 22. júla 1959 v Leopoldove rozhadol o podmienečnom prepustení Jozefa Blažeka. Podľa dôvodovej časti tohto uznesenia: „*Doteraz odpykal z uloženého trestu 10 rokov a 23 dní. Podal si žiadosť o podmienečné prepustenie z trestu. Na jej odôvodnenie uviedol, že v treste sa stále riadne chová a pracuje k spokojnosti predstavených. Domnieva sa, že splňuje podmienky podmienečného prepustenia z trestu. Napokon uviedol, že v dobe výkonu trestu onemocnel na vážnu chorobu. ... Tak pred potrestaním ako aj potom dobre pracoval a riadne sa choval. Podľa zistenia z rozsudku, neboli iniciátorom ani pri spáchaní trestného činu. K trestnej činnosti bol zvedený. Jeho jednanie bolo ovplyvnené nerozvážnosťou. Spáchanie trestného činu oľutoval a svojim chovaním vo výkone trestu dokázal, že si zaslhuje, aby mu bola daná možnosť zapojiť sa do pracovného procesu ako plnoprávny občan.*“¹⁵⁵

Dňa 28. marca 1964 prejednalo Prezídium Najvyššieho súdu v Prahe na čele s Dr. Jozefom Literom sťažnosť pre porušenie zákona, podanou generálnym prokurátorom v trestnej veci proti Štefanovi Svetskému, a rozhodlo tak, že sťažnosť zamietlo. Senát došiel k záveru, že dôkazy o Svetského vine, ktoré boli rozhodujúce pri jeho odsúdení Najvyšším súdom z 12. marca 1951, boli vyťažené jedine z administratívnych výpovedí, ktoré boli získané použitím nezákonných vyšetrovacích metód. Vyšetrovaním prípadu orgánmi inšpekcie ministerstva vnútra sa zistilo, že s najvyššou pravdepodobnosťou boli tieto vyšetrovacie metódy použité v prípade Štefana Svetského a Adolfa Lisitzského a ovplyvnili obsah ich výpovedí. Vyšetrovateľ ŠtB nevylúčil, že sa druhý príslušník ŠtB, prítomný pri vypočúvaní Svetského, neuchýlil k násiliu.

---

¹⁵⁵ Tamtiež, s. 111, Uznesenie Vojenského obvodového súdu v Bratislave z 22. 6. 1959.

Aj A. Lisitzský svedčil, že jeho výpoved' z 14. júla 1949 na KV ŠtB v Bratislave je nepravdivá, lebo bola vynútená zo strany vyšetrujúcich pracovníkov fyzickým nátlakom. Toto jeho tvrdenie bolo podložené výpisom z knihy chorých z júla 1949, keď bol Lisitzký ošetrovaný väzenským lekárom, ktorý si aj s odstupom času jeho zranenia pamätaľ a pomerne podrobne opísal. Záver Inšpekcie ministerstva vnútra v Prahe znel, že sa nepodarilo zistiť totožnosť vyšetrovateľa, ktorý vypočúval Lisitzského. Súd uznal aj Svetského aj Lisitzského argumenty a rehabilitoval ich. Na druhej strane to, že sa nepodarilo zistiť, kto vypočúval A. Lisitzského, terorizoval ho a spôsobil mu vážne zranenia, dokazuje nechut' inšpekcie MV seriózne sa prípadom zaoberať.

Po rehabilitácii však ŠtB A. Lisitzského sledovala nadálej, najmä po vpáde vojsk Varšavskej zmluvy na územie ČSSR. Na starosti ho mal kpt. Butko z Krajskej správy ZNB. Od svojho dôverníka s krycím menom MÚDRY dostal vo februári 1970 správu o Lisitzského činnosti. V tej dobe A. Lisitzký pôsobil na Riaditeľstve výstavby pracovísk SAV. Podľa tejto správy „*V roku 1968 začal naznačovať, čo všetko vo väzení vytrpel. Po vzniku Spoločnosti na ochranu ľudských práv prejavoval o jeho činnosť záujem a zúčastnil sa niekolkých zasadania v Dome lodníkov v Bratislave. Pred prameňom hovoril o veľmi živých diskusách a zároveň zdôrazňoval, že sa ešte budú diať veľké veci... Neskôr sa oficiálne vyjadroval veľmi opatrnne, dokonca schvaľoval zvolenie terajšieho prvého tajomníka do jeho funkcie (ÚV KSČS). Svoj súhlas prejavil slovami, že je to človek životom tvrdo skúšaný, ktorý spolu s ním trpel vo väzniciach.*“¹⁵⁶ Dôverník ŠtB opísal aj jeho styky na pracovisku, najmä s Ing. Ľudovítom Starzlokom, ktorý pod vplyvom A. Lisitzského vystúpil zo strany. Spolu sa zúčastňovali športových podujatí. Podľa kpt. Butka dôverník MÚDRY „*hodnotí Dr. Lisitzského ako skúseného a veľmi rafinovaného advokáta, ktorý sa dokáže v každej situácii správne orientovať. Emigráciu oboch uvedených nepredpokladá.*“¹⁵⁷

V apríli 1970 spracoval kpt. Butko informácie o Lisitzskom a Starzlovi od druhého dôverníka pod krycím menom MILAN, ktorý skonštatoval, že do istého času (do r. 1969) sa v kancelárii u A. Lisitzského politizovalo a ohovárali

¹⁵⁶ A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/4, os. spis A. Lisitzského, s. 1, záznam o činnosti Dr. Lisitzského z 19. 2. 1970 pre KS SNB, Bratislava.

¹⁵⁷ Tamtiež, s. 2, záznam o činnosti Dr. Lisitzského z 19. 2. 1970 pre KS SNB, Bratislava.

sa členovia vlády a strana, ale potom sa situácia zmenila a L. Starzl začal ľuftovať svoj odchod zo strany. To bola posledná správa o pôsobení A. Lisitzského z pohľadu ŠtB.

23. Činnosť inšpekcie MV v súvislosti s prípadom Jaško a spol.

Správa inšpekcie ministerstva vnútra ČSSR z 3. februára 1967 uvádza, že už v marci 1960 označil S. L. Granec inšpekcii osobu Pavla Misála, ktorého obvinil z použitia psychického nátlaku pri vyšetrovaní jeho prípadu. P. Misál tvrdil, že S. L. Granca nevyšetroval a že v tej dobe pôsobil ako súdny znalec a zúčastnil sa len hlavného pojednávania. Uviedol to v správe pre inšpekciju MV s dátumom 27. januára 1967. Pracoval ako styčný dôstojník medzi bratislavským odborom piateho realizačného oddelenia a Štátnym súdom v Bratislave, podával znalecké posudky vo veciach politického spravodajstva a pred podaním žaloby ŠtB prejednával prípad s Generálnou prokuratúrou – s Jánom Feješom, a tiež s Antonom Rašom. „*Pokial' mi bolo sdelené, že odsúdený Stanislav Granec vyšetrovaný za protistátnu činnosť v roku 1949 na KV – ŠTB Bratislava orgánmi Ministerstva vnútra v roku 1960 vypovedal, že som ho vypočúval a v priebehu vyšetrovania som sa dopustil na menovanom psychického násilia, toto kategoricky odmietam.*“¹⁵⁸ Inšpekcii MV odporučil vypočúť iných príslušníkov ŠtB – pplk. Viktora Sedmíka, pplk. Teodora Baláža, majora Mateja Bela, kapitána Šimona Černáka, kapitána Pavla Pavlíka a kapitána Ondreja Halahiju.

Dňa 26. januára 1967 sa na inšpekcii MV uskutočnil pohovor s bývalým kapitánom ZNB Jozefom Matkovčíkom z oddelenia vyšetrovania Poverenictva vnútra vo funkcií zástupcu vedúceho vyšetrovania kpt. Jozefa Paulíka. Matkovčík tvrdil, že skupina Jaško a spol. nebola na oddelení vyšetrovania realizovaná a zatýkali ich zrejme príslušníci z obranného spravodajstva, ktorí si vyšetrovanie realizujú sami. „*Vzponímám, velmi nepresne, vzhledem k odstupu téměř 18*

---

158 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. b) B. Jaško a spol., s. 184, Vyjadrenie P. Misála pre IMV z 27. 1. 1967.

roků, že v roce 1949 došlo k zatčení nějakých příslušníků SNB, kteří měli mít spojení s nějakým biskupem církve řím. Kat. za účelem špiónážní činnosti.“¹⁵⁹ Odporučil v tejto veci vypočuť pplk. Baláža, majora M. Bela, kapitána Š. Černáka a nadporučíka Kriška.

Dňa 9. februára 1967 prebehol pohovor s plukovníkom Pavlom Pavlíkom – nemohol posúdiť, do akej miery sa odsúdení dopustili trestnej činnosti, o formách a metódach vyšetrovania mu nebolo nič známe, pretože všetky podobné prípady boli vecou spravodajských orgánov a priamy výkon vyšetrovania bol na KV ŠtB v Bratislave. Tiež uviedol mená veliteľov operatívneho oddelenia kpt. O. Halahiju a kpt. Š. Černáka.

Podľa správy náčelníka inšpekcie MV ČSSR pplk. Františka Krála z 11. februára 1967 kpt. Ondrej Halahija zomrel vo februári 1963 a Š. Černák odišiel v novembri 1964 do Izraela.

Krajský súd v Bratislave požiadal o doplnenie podanej správy vo veci S. L. Granca o zistenie, kto je podpísaný na zápisniciach Dr. Lisitzského, S. L. Granca a J. Gašperíka, mená vyšetrovateľov a zapisovateľov, a kto bol náčelníkom KV ŠtB a jeho zástupca. 23. marca 1967 prišla odpoved –

- na výpovedi Dr. Adolfa Lisitzského z 14. júla 1949 bol podpísaný Peter Slabej ako vyšetrovateľ a Jozef Grunský ako svedok a zapisovateľ. Obaja odmietli použitie nezákonných metód pri spisovaní výpovede Dr. Lisitzského.

- S. L. Granca vypočúval Ján Kekeňák a František Gubiš bol prítomný ako svedok a zapisovateľ. F. Gubiš odmietol používanie nezákonných metód. J. Kekeňák bol služobne mimo, nebol zastihnutel'ny a jeho výpoved' sa nepodarilo získať. Podpisy príslušníkov operatívy neboli v spisoch uvedené. Mená pracovníkov operatívy, ktorí by sa mohli k prípadu vyjadriť: Kriško Ján, Šepela Jozef, Čapla Ignáč, Předák Adolf. Správa obsahovala aj informáciu o pravdepodobnej skartácii čiastkových protokolov po spracovaní protokolov súhrnných.

- ďalej sa v správe IMV ČSSR uvádzia: „K prípadu byli dotazováni býv. vedoucí funkcionári Ba odboru poverenictva vnútra a KV – Stb Bratislava, Viktor Sedník, Matej Bel, Jozef Ilčík, Štefan Orlík a další pracovníci bezpečnosti, avšak nikdo neuvedl nic podstatného mimo rámcových vzpomínek na prípad“

---

¹⁵⁹ ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. b) B. Jaško a spol., s. 183, Záznam pohovoru s J. Matkovčíkom na IMV z 26. 1. 1967.

Bernard Jaško a spol., ve kterém byli odhaleni nepřátele přímo v bezpečnosti. „¹⁶⁰

Na žiadosť Krajského súdu v Bratislave z 12. mája 1967 o nájdenie zápisníc s výpovedami A. Lisitzského, S. L. Granca a J. Gašperíka odpovedala Krajská správa MV 16. mája 1967, že u nich sa tieto zápisnice nenachádzajú, nevedia kde sú a ani neboli dodané do archívu. Z toho je zrejmé, že chýbala vôľa najvyšších predstaviteľov Štátnej bezpečnosti a celého MV dôkladne odkryť praktiky svojich vyšetrovateľov v minulosti a už vôbec nebolo v ich záujme, aby sa zodpovedali za svoje činy pred súdom.

Bývalý príslušník ŠtB Peter Slabej vypovedal, že si pamäta na Adolfa Lisitzského, pretože ho vypočíval. Ten mu ukazoval zrasovaný chrbát, ale nič mu nepovedal o pôvode jeho zranení. P. Slabej doslova uviedol: „*Já osobne v žiadnom prípadе jsem vůči Lisitzskému nepoužil fyzické násili. V takovém stavu Lisitzský byl predán k vyšetrováni z operativy. V tejdejši době byl systém takový, že jsem se ani neodvážoval zeptati jakým zpùsobem k fyzickému násili u vyšetrovaného došlo.*“¹⁶¹

Jozef Grunský potvrdil výpoveď P. Slabeja. V závere uviedol: „*počas môjho zaradenia na 5. oddelení KV – ŠTB Bratislava dostávali sme k došetrovaniu zatknuté osoby pre protistátnu činnosť, ktoré už boli pred nami vyšetrované a vyslúchané pracovníkmi s operatívných oddelení. Našim úkolem bolo prípad došetriť a spracovať trestné oznámenie.*“¹⁶²

Príslušníci ŠtB sa zavádzaním a výhovorkami snažili umenšiť svoj podiel viny, resp. sa úplne zbaviť zodpovednosti. Aj keď v roku 1967 možno hovoríť o relatívnom politickom „odmäku“, nemožno zabúdať, že v tom čase bola pri moci garnitúra Antonína Novotného, ktorý sa priamo podieľal na „odhalovaní nepriateľa vo vnútri strany“, ako napríklad v prípade monsterprocesu s Rudolfom Slánskym. Nemožno si teda robiť ilúzie, že o týchto praktikách neboli dobre informovaní, ale ich svojím zainteresovaním v boji o moc priamo umožňovali. Logicky nebolo v záujme strany a ŠtB, aby IMV ČSSR dospela k objektívnym záverom, napriek tomu posunom bolo, že z inšpekčných materiálov sa ukázalo očividné používanie brutálneho násilia.

---

160 Tamtiež, s. 194, Správa IMV Krajskému súdu v Bratislave z 23. 3. 1967.

161 Tamtiež, s. 195, IMV, Záznam o pohovore s P. Slabejom z 15. 3. 1967.

162 Tamtiež, s. 197, Vyjadrenie J. Grunského pre IMV zo 14. 3. 1967.

24. Stanislav L. Granec – boj o satisfakciu

V roku 1956 poslala manželka S. L. Granca Mária Krajskému súdu v Bratislave žiadosť o milosť. Pôvodné znenie tejto žiadosti sa, žiaľ, nezachovalo. Medzi hlavnými dôvodmi žiadosti bol zlý zdravotný stav S. L. Granca. Aj kvôli svojmu veku bol náchylný na choroby, trpel na kĺbový reumatizmus, srdcovú chorobu a bronchitídú. Dňa 4. júla 1956 prišla na Okresné oddelenie MV v Skalici žiadosť z Krajskej správy MV v Bratislave o urýchlené zistenie osobných, rodinných a majetkových pomerov odsúdeného, jeho správanie a povest pred zadružaním, jeho triedny pôvod, „*aká bola jeho pracovná morálka, aký postoj zaujíma k ľudovodemokratickému zriadeniu jeho manželka, ... a či je možné na základe výsledku prevedeného šetrenia menovanému doporučiť žiadosť o milosť*“.¹⁶³ Dňa 14. júla 1956 prišla odpoveď, v ktorej boli obsiahnuté požadované odpovede. S. L. Granec vlastnil v Kútoch reštauráciu Lipa a asi päť obytných domov a stavebné pozemky, ktoré mal v prenájme. Do Kútov mal prichádzať len kontrolovať majetok, vyberať nájomné, prípadne dať opraviť poškodené domy. Zdržiaval sa vtedy u svojho brata Vendelína, súkromného roľníka, jeden – dva dni do mesiaca. Grancova manželka Mária sa po jeho zaistení odstáhovala do Kútov ku svojmu bratovi Palkovičovi a odvtedy sa zdržiavala len doma a nikam nechodila. „*Ďalej šetrením bolo zistené že menovaný bol energický a šporivý, mal rád poriadok v zamestnaní čím nadobudol väčšieho bohatstva, do pracovného procesu zapojil aj svoju manželku ako kuchárku aby tak mal presnú kontrolu zamestnancov.*“¹⁶⁴ Preverená bola aj Grancova manželka a brat. Záver preverovania bol, že odkedy je M. Grancová v Kútoch „*nebolo zistené nič závadného, nakolko táto je prestarlá a nechodí nikde, od osôb ktoré menovanú poznajú z mladosti bolo zistené že preverovaný neboli závadný po stránke mravnej ani politickej počas pobytu v Kútoch avšak mali záujem na majetku ktorý si stále zvelaďovali.*“¹⁶⁵

Po prepustení 20. augusta 1956 sa S. L. Granec utiahol do súkromia. Ale keď sa v šesťdesiatych rokoch začali vyšetrovať staré hriechy Štátnej bezpečnosti,

¹⁶³ A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa ZNB S ŠtB Bratislava, 205/16, os. spis Stanislava L. Granca, s. 22, Šetrenie žiadosti o milosť – dožiadanie, z 4. 7. 1956.

¹⁶⁴ Tamtiež, s. 23, Šetrenie žiadosti o milosť – zpráva, z 4. 7. 1956.

¹⁶⁵ Tamtiež.

prepúšťať a rehabilitovať politickí väzni, odhodlal sa využiť túto príležitosť. Dňa 1. mája 1966 podal návrh na obnovu trestného konania s odôvodnením, že vo väzbe stratil 90% svojho zdravia, na slobode mal v dôsledku zdevastovaného zdravotného stavu dva srdcové infarkty, nevládal nič udržať ani sa pohybovať bez sprievodu a triasol sa na celom tele. Po prepustení nemal žiadny príjem, dôchodok, ani majetok a podľa vlastných slov bol na ťachu svojej manželke. Keďže bol odsúdený na základe vynútenej výpovede A. Lisitzského, žiadal svoju rehabilitáciu, majetkovú náhradu a odškodné za zničené zdravie.

Grancovým návrhom sa začal zaoberať Krajský súd v Bratislave. Súdny senát bol podľa zápisnice na Krajskom súde z 20. mája 1967 v zložení:

Predsedca senátu:	Dr. Ervína Polakovič
Sudcovia z ľudu:	Matej Župančič
	Ján Nekula
Zapisovateľka:	Emília Šikelová

Ako prokurátor v tomto konaní figuruje Dr. Pavol Winter.

Stanislav L. Granec pred súdnym senátom opísal svoje vypočúvanie a psychický nátlak, ktorý bol naňho vyvíjaný. Boli opäť vypočutí aj Adolf Lisitzský a Július Gašperík a bola urobená rekonštrukcia návštevy Granca a Lisitzského u J. Gašperíka. Boli prítomní aj vyšetrovatelia ŠtB Ján Kekeňák, P. Slabej a Ján Križko. Napriek tomu, že P. Slabej A. Lisitzského vypočúval, Lisitzský sa naňho nepamätał.

Po vypočutí všetkých svedkov vyniesol senát po krátkej porade verdikt, v ktorom jednohlasne zamietol návrh na povolenie obnovy trestného konania podaný S. L. Grancom. Odôvodnenie uznesenia znelo: „*Kedže došlo k podstatným zmenám výpovedí A. Lisitzského ako aj S. L. Granca na hl. pojednávaní, nemožno od uvedeného zistenia priznať, že by vypovedali pod vplyvom nezákonného postupu orgánov činných v tr. konaní. Obaja skutkové zistenia prevzaté do výroku rozsudku nepotvrdili v priebehu konania na súde, ba rozdielne vypovedali i v prípravnom konaní... Nezákonný postup orgánov bezpečnosti proti A. Lisitzskému, ak sa prihliadne ku všetkým uvedeným okolnostiam, nemôže byť podkladom pre iný výrok o vine, prípadne treste uloženom odsúdenému.*“¹⁶⁶

---

166 ŠA Bratislava, f. Štátny súd, Or III 269/49 šk. b) B. Jaško a spol., s. 214, Uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 20. 5. 1967.

S. L. Granec sa odvolał na Najvyšší súd s odôvodnením, že keď ho odsúdili na základe svedectva A. Lisitzkého, ktorý bol dokázateľne fyzickými útokmi prinutený k nepravdivej výpovedi, musia oslobodiť aj jeho, lebo tým bol jediný dôkaz proti nemu súdom uznaný ako bezpredmetný.

Senát Najvyššieho súdu na čele s predsedom Dr. Jiřím Hübnerom dňa 28. júna 1967 zamietol toto odvolanie s odôvodnením, že: „*Podľa §278 ods. 1. tr. por. sa povolí obnova konania, ktoré skončilo právoplatným rozsudkom, ak vyjdú najavo skutočnosti alebo dôkazy súdu skôr neznáme, kt. by mohli sami osebe alebo v spojení so skutočnosťami a dôkazmi známymi už skôr odôvodniť iné rozhodnutie o vine a treste.*“¹⁶⁷ Podľa nálezu Najvyššieho súdu táto podmienka splnená nebola, pretože nevyšli najavo žiadne nové okolnosti, keďže na hlavnom pojednávaní pred Štátnym súdom A. Lisitzký aj S. L. Granec vysvetlovali rovnako ako v konaní o návrhu na obnovu. Absurdnosťou je, že súdu bolo Grancovo mučenie známe už v roku 1949 a Najvyšší súd sa v roku 1967 ani nepokúsil tváriť, že k mučeniu nedošlo, čím ho v podstate legitimizoval, navyše spôsobom obzvlášť arrogantným.

Týmto zamietavým rozhodnutím sa skončil Grancov boj o morálne zadost-učinenie a jeho snaha o zbavenie sa nálepky trestanca.

25. Rehabilitácie po r. 1989 a ocenenia in memoriam

Po páde komunistickej moci v novembri 1989 boli prijaté legislatívne zmeny, ktorých účelom bolo rehabilitovať nespravodlivo odsúdených ľudí počas trvania komunistickej diktatúry. Preto bol v roku 1990 prijatý zákon o súdnej rehabilitácii, vďaka ktorému sa zrušili nespravodlivé rozsudky vykonštruovaných procesov.

Výšší vojenský súd v Trenčíne 30. novembra 1990 rehabilitoval bývalých príslušníkov ZNB Bernarda Jašku, Pavla Kalinaja, Pavla Hajdina, Jozefa Blažeka, Lukáča Fabiána a Jána Dugoviča. Ten istý súd rehabilitoval 11. decembra 1990 Jána Muranicu, Juraja Harbuláka, Vojtechu Molotu, Štefana Stanislava a Jozefa Rydzého.

---

¹⁶⁷ Tamtiež, s. 228, Uznesenie Najvyššieho súdu v Prahe z 28. 6. 1967.

Dňa 3. júna 1991 Krajský súd v Bratislave zastavil trestné stíhanie Štefana Uhrína in memoriam. „*Kedže súd zistil, že odsúdený JUDr. Štefan Uhrín je v tejto trestnej veci účastný súdnej rehabilitácie, deklaroval, že skoršie súdne rozhodnutia boli zákonom zrušené a trestné stíhanie odsúdeného zastavil.*“¹⁶⁸

V ten istý deň Krajský súd rehabilitoval aj Ladislava Sokola a S. L. Granca.

Dňa 8. decembra 1997 bol rehabilitovaný Ing. J. Hiravý uznesením Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne.

Niekedy sa stane, že spravodlivosť zvíťazí. V prípade strážmajstrov Jaška a Kalinaja zvíťazila tiež, aj keď veľa rokov po ich smrti. Ich skutky sa dočkali oceniacia vlády a prezidenta Slovenskej republiky. Podľa uznesenia vlády zo 16. júna 2004 bol obidvom „*pri priležitosti 12. výročia schválenia Ústavy Slovenskej republiky udelený Rad Ľudovítu Štúru III. triedy in memoriam*“.¹⁶⁹ Návrh predkladal Zväz protikomunistického odboja „*za mimoriadne zásluhy v oblasti ochrany demokracie, občianskych a ľudských práv ked' v komunistickom systéme Slovenska chránili záujmy katolíckej cirkvi, za čo boli komunistickým režimom nespravodivo potrestaní na smrt.*“¹⁷⁰ Vyznamenania prevzali: za Bernarda Jaška jeho sestra Mária Laučeková a za Pavla Kalinaja jeho dcéra Beatrix Smerekovská, žijúca v Nemecku.

---

168 Tamtiež, s. 1, Uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 3. 6. 1991.

169 MV Kancelária ministra vnútra, Uznesenie vlády SR č. 555 zo 16. júna 2004 k návrhu na udelenie štátnych vyznamenaní pri priležitosti 12. výročia schválenia Ústavy SR, č. m. 13564/2004.

170 Tamtiež, Návrh na udelenie štátnych vyznamenaní pri priležitosti 12. výročia schválenia Ústavy SR, MV SR, Kr-136-11/VI-04.

Záver

Politický proces Jaško a spol. bol jedným z niekoľkých procesov s príslušníkmi ZNB. Napriek tomu motívy, ktoré viedli túto skupinu ľudí k odvážnym rozhodnutiam a skutkom, a tiež obdobie, v ktorom sa tieto udalosti odohrali, t. j. krátko po tom, ako si komunistická moc po februári 1948 začala uzurpovala právo ovládať celú spoločnosť a svedomie jednotlivca, radí tento proces medzi najzávažnejšie z hľadiska aktívneho odporu proti nehumánnym komunistickým praktikám. Dôležité informácie, získané skupinou, sa použili ako varovanie vysokým predstaviteľom katolíckej cirkvi; hovorili o ich sledovaní a pripravovaných represívnych opatreniach voči duchovenstvu. Zároveň mali byť tieto, a niektoré ďalšie dôležité informácie dopravené do zahraničia. Tieto skutočnosti odlišujú túto skupinu od stoviek ďalších prípadov, kde išlo preukázaťne o vykonštruované protištátne činy a v procesoch boli komunistickou justičnou mašinériou odsúdení na dlhoročné tresty celkom nevinní ľudia. V prípade väčšiny osôb odsúdených v procese Jaško a spol. možno hovoriť o skutočnej odbojovej protikomunistickej skupine. Aby však mohli tí, čo plánovali obviníť jednotlivých členov skupiny z konkrétnych trestných činov, dosiahnuť uskutočnenie vopred naplánovanej obžaloby, bolo potrebné pravdu čiastočne pozmeniť a prispôsobiť. Pri vyšetrovaní boli členovia skupiny psychicky a fyzicky týraní, aby ich prinútili k nepravdivým priznaniam. Konečný verdikt Najvyššieho súdu po odvolaní neovplyvnili ani rozpory vo výpovediach obžalovaných pred vyšetrovateľmi a pred súdom. Boli vynesené dva rozsudky smrti a mnohoročné tresty ťažkého väzenia.

Celý proces je svedectvom o dvoch justičných vraždách, ktoré slúžili ako odstrašujúci príklad pre štátne bezpečnostné zložky. Možno sa zamyslieť nad odkazom odsúdených, ktorí neváhali podstúpiť riziko kvôli ochráneniu predstaviteľov katolíckej cirkvi, aj keď pravdepodobne nie všetci chápali, aké dôsledky to pre nich môže mať. Tento odkaz znie: odporovať komunizmu = odporovať zlu. A nenechať sa prinútiť ku kolaborácii s nehumánnym režimom, ale skôr apelovať na morálну potrebu odporovať zlu za každých okolností.

V tomto prípade dosiahla úspech snaha komunistickej moci kriminalizovať konanie kresťansky zmýšľajúcich príslušníkov ZNB, ktoré bolo zločinné v očiach pokrivených zákonov prijatých komunistickými zákonodarcami. Vy-

soko vyniká správnosť principiálneho rozhodnutia, ktoré urobili Jaško, Kalinaj, Hajdin, Uhrín a Lisitzký, keď sa rozhodli brániť spravodlivosť bez ohľadu na hroziace perzekúcie zo strany komunistov. Ich konanie bolo sice odhalené a boli zaň odsúdení, ale vyslali signál, že na Slovensku existuje odpor voči komunistickému režimu aj napriek všetkým jeho opatreniam. Tento signál však ľažko prenikol „von“ kvôli utajenému charakteru procesu, preto sa dá predpokladať, že proces viac poslúžil predstaviteľom bezpečnostných zložiek ako prostriedok vytvárania atmosféry strachu a ukázal ich odhadlanie udržať si moc aj cez mŕtvy. Napriek tomu však prispieva k vykresleniu pravdivého obrazu komunistického režimu v prvých rokoch totality. S odstupom 55 rokov, napriek utajenému charakteru procesu, môžeme konštatovať, že komunistickým špičkám sa nepodarilo urobiť z odsúdených len nástroje svojich plánov a bezduché bábky, pretože Jaško, Kalinaj a spol. sa nakoniec stali symbolom odporu a v neposlednom rade morálnym príkladom pre mnohých, ktorí tiež bojovali proti komunizmu vlastnými prostriedkami. A možno preto, že poznali ich príbeh, nestratili v tomto zápase svedomie.

PRÍLOHY

1. Zoznam obvinených podľa obžaloby

1. **Bernard Jaško**, strážmajster ZNB, nar. 22. apríla 1923 v Černovej, okres Ružomberok, bytom v Bratislave, Benešova ul. č. 42, slobodný, nemajetný.
2. **Pavol Kalinaj**, šstrážm. ZNB, nar. 23. októbra 1915 v Bijacovciach, okr. Levoča, bytom v Bratislave, Vazová ul. č. 4, ženatý, nemajetný.
3. **Dr. Štefan Uhrín**, prednosta sociálneho oddelenia Povereníctva dopravy, nar. 14. júla 1911 v Spišskom Hrušove, okr. Spišská Nová Ves, bytom v Bratislave, Lehotského ul. č. 4, ženatý, nemajetný.
4. **Dr. Adolf Lisitzský**, min. komisár Povereníctva dopravy, nar. 22. decembra 1915 v Trenčíne, bydliskom v Bratislave, Budišinská ul. č. 44, ženatý, nemajetný.
5. **Pavol Hajdin**, vrch. strážmajster ZNB, nar. 9. septembra 1908 v Sekulách, okr. Malacky, bydliskom v Moravskom Sv. Jáne, okr. Malacky, ženatý, nemajetný.
6. **Vojtech Molota**, praporčík ZNB, nar. 15. apríla 1914 vo Valašskej, okr. Brezno nad Hronom, bytom v Bratislave, Benešova ul. č. 42, slobodný, nemajetný.
7. **Jozef Blažek**, vrch. strážm. ZNB, nar. 22. septembra 1902 v Moravskom Sv. Jáne č. 189, okr. Malacky, bydliskom tamtiež, ženatý, nemajetný.
8. **Lukáč Fabián**, šstrážm. ZNB, nar. 22. marca 1918 v Ráztočne, okr. Prievidza, bydliskom v Bratislave, Benešova ul. č. 42, slobodný, nemajetný.
9. **Ján Dugovič**, šstrážm. ZNB, nar. 21. augusta 1919 v Modre, bytom v Harmónii, okres Pezinok, ženatý, nemajetný.
10. **Štefan Stanislav**, šstrážm. ZNB, nar. 16. februára 1923, bydliskom v Bratislave, Benešova ul. č. 42, slobodný, nemajetný.
11. **Juraj Harbulák**, strážm. ZNB, nar. 1. novembra 1923 v Budkovciach, okr. Michalovce, bydliskom v Bratislave – Petržalke, Viedenská cesta, slobodný, nemajetný.

12. **Ján Muranica**, strážm. ZNB, nar. 29. októbra 1922 v Ilanove, okr. Lipovský Sv. Mikuláš, bytom v Bratislave – Petržalke, slobodný, nemajetný.
13. **Bernard Faga**, továrenský robotník, nar. 29. septembra 1920 v Černovej, okres Ružomberok, bydliskom v Bratislave, Malinovského ul. č. 65, ženatý, nemajetný.
14. **Ing. Jozef Hiravý**, asistent Slov. vysokej školy technickej, nar. 4. septembra 1922 v Černovej, okres Ružomberok, bydliskom v Bratislave, Karloveská cesta č. 1012, slobodný, nemajetný.
15. **Štefan Klubert**, rímskokatolícky kňaz na Ortopedickej klinike v Bratislave, nar. 17. novembra 1919 v Spišskej Novej Vsi, bydliskom v Bratislave, Hlboká cesta č. 11, slobodný, nemajetný.
16. **Stanislav Ladislav Granec**, nájomca nádražnej reštaurácie v Leopoldove, bytom tamtiež, nar. 29. októbra 1890 v Kútoch, okres Skalica, ženatý, majetný.
17. **Ladislav Babjar**, majiteľ továrne na výrobu vlnitých dosiek, nar. 3. júla 1920 v Drietome, okres Trenčín, bydliskom v Trenčíne, Cagánova ul. č. 3, ženatý, majetný.
18. **Ferdinand Krejčí**, úradník čsl. Dunajplavby, nar. 16. októbra 1913 v Havlíčkovom Brode, bydliskom v Bratislave, Šulekova ul. č. 13/a, ženatý, nemajetný.
19. **Július Gašperík**, podpredseda JSSR, nar. 19. novembra 1898 v Dovalove, okr. Liptovský Hrádok, bytom v Bratislave, Dankovského ul. č. 10, ženatý, majetný.
20. **Ladislav Sokol**, majiteľ hostince, nar. 30. mája 1896 v Borskom Sv. Juri, okres Malacky, bydliskom v Moravskom Sv. Jáne č. 89, okr. Malacky, ženatý, majetný.
21. **Jozef Tuček**, majiteľ pekárne, nar. 9. marca 1906 v Lanžhote, okr. Hodonín, bytom v Moravskom Sv. Jáne č. 89, okr. Malacky, ženatý, majetný,
22. **Jozef Rydzí**, nezamestnaný, bývalý poručík ZNB, nar. 17. marca 1914 v Trakoviciach, okres Hlohovec, bydliskom v Beluši č. 101, okres Púchov, ženatý, nemajetný.

2. Znenie obžaloby:

I. Bernard Jaško:

1) sa vo februári 1949 dohodol s Pavlom Kalinajom a Dr. Štefanom Uhrínom, že im bude dodávať dôležité tajné správy z d'alekopisnej stanice poverenictva vnútra s tým, že tieto budú odosielané spravodajským orgánom cudzích mocností,

na to v čase od začiatku apríla do konca júna 1949 opísal buď sám, alebo s pomocou d'alekopisnej stanice 84 kusov d'alekopisov a odovzdal z nich P. Kalinajovi a Š. Uhrínovi väčší, presne nezistený počet k vyššie uvedenému účelu a z nich časť bola s jeho vedomím Š. Uhrínom cudzím spravodajským orgánom do Viedne aj odoslaná,

koncom apríla 1949 od Š. Uhrína prevzal správu s technickými údajmi o železničnej doprave na Slovensku a túto mal doručiť po ilegálnom opustení ČSR spravodajskej organizácií CIC vo Viedni,

ostatné takto získané a zozbierané d'alekopisy mienil dňa 2. júla 1949 so sebou preniesť do cudziny, kam sa chcel dostať po ilegálnom prechode štátnych hraníc a tam priamo odovzdať spravodajskej organizácii CIC vo Viedni,

2) dňa 7. mája 1949 naviedol Pavla Kalinaja na neoprávnené vystavenie dovolenky, za cieľom získania zľavy pri ceste rýchlikom z Bratislavu do Ružomberka a späť, čím štát poškodil o sumu 6000 Kčs neprevyšujúcemu.

čím spáchal:

ad 1): zločin vyzvedačstva podľa § 5, ods. 1, 2, lit. b), d), e) zák. č. 231/48 Zb.,

ad 2): zločin podvodu podľa § 11, 502, 504 lit. d) v tr. z., trestné podľa § 5 ods. 2, § 47, 48, 52 zák. č. 231/48 Zb.,

II. Pavol Kalinaj:

1) vo februári 1949 získal Bernarda Jaška na dodávanie dôležitých tajných správ z d'alekopisnej stanice poverenictva vnútra s tým, že tieto správy budú prostredníctvom Štefana Uhrína zasielané do cudziny spravodajským orgánom jednej veľmoci a za týmto cieľom zoznámil Jaška so Š. Uhrínom,

na to v čase od apríla do konca júna 1949 postupne na viac krát prevzal od Jaška – ktorého po celú dobu nabádal k intenzívnej činnosti a bol mu nápomocný radami, - väčší, presne nezistený počet d'alekopisných správ a odovzdal ich za hore uvedeným cieľom Dr. Uhrínovi, pričom sa od neho dozvedel, že jedna časť týchto správ bola do cudziny spravodajskej službe zaslaná,

v júni 1949 sa dohodol s Jaškom na tom, že tento odíde ilegálne do Rakúska, kde odovzdá spravodajským orgánom cudzej veľmoci tajné správy od-cudzené s d'alekopisnej stanice a za tým cieľom požiadal Hajdina o zariadenie bezpečného prechodu pre Jaška,

2) od marca do júna 1949 vo viacerých prípadoch prezradil Štefanovi Klubertovi tajné dôležité správy, ktoré sa dozvedel od Jaška, pričom vedel, že Klubert je osobou, ktorá o týchto správach nesmie vedieť,

v apríli a v máji 1949 oznámil Š. Uhrínovi obsah dôležitých tajných úrad-ných správ, o ktorom sa dozvedel od Jaška s tým, aby ich tento oznámil Michalovi Buzalkovi a koncom júna 1949 prezradil obsah od Hajdina prevzatej tajnej správy doteraz menom nezistenej osobe v Štátnej nemocnici, hoci vedel, že tieto osoby sa nemali o týchto správach dozvedieť

3) dňa 7. mája 1949 vystavil neoprávnene pre Jaška dovolenkou, pričom ve-del, že tento ju použije neoprávnene na poskytnutie 50% zľavy pri ceste železnicou na ceste z Bratislavы do Ružomberka a späť,

čím spáchal:

ad 1): zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1, 2 lit. b), d), e), zák. č. 231/48 Zb.,

ad 2): zločin ohrozenia obrany republiky podľa § 8 zák. č. 231/48 Zb.,

ad 3): zločin podvodu podľa § 502, 504 lit. d) v. tr. z.,

trestné podľa § 5 ods.2, §§ 47, 48, 52 zák. č. 231/48 Zb.,

III. Štefan Uhrín:

1) sa vo februári dohadol s Bernardom Jaškom a Pavlom Kalinajom, že bude od nich preberať dôležité tajné politické, hospodárske a vojenské správy, ktoré získa Jaško z d'alekopisnej stanice poverenictva vnútra a tie potom odošle spravodajským orgánom cudzích mocností.

v čase od apríla do konca júna 1949 potom postupne preberal od Jaška a Kalinaja takéto správy s úmyslom ich dopraviť do cudziny a jednak použiť na podporovanie činnosti protištátnych skupín a hatiť kontrolnú činnosť bezpečnostných orgánov nad osobami vyvýjajúcimi protištátnu činnosť,

v marci 1949 odovzdal Adolfovi Lisitzskému presne nezistený počet tajných správ získaných od Jaška, s udaním krycej adresy agenta cudzej spravodajskej služby vo Viedni, s úpravou na ich doručenie vo Viedni, čo Lisitzský aj urobil,

2) v druhej polovici apríla 1949 keď sa od Adolfa Lisitzkého dozvedel, že tento prevzal od agenta spravodajskej služby jednej veľmoci spravodajskú úlohu, vypracoval mu na jeho žiadosť správu s technickými údajmi o železničnej doprave, čo aj urobil,

čím spáchal:

ad 1), 2): zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods 1, 2 lit.d), e), zák. č. 231/48 Zb.,

trestné podľa § 5 ods. 2, §§ 47, 48, 52 zák. č. 231/48 Zb.,

IV. Adolf Lisitzský:

1) v marci 1949 bol získaný Štefanom Uhrínom na prenášanie dôležitých tajných správ získaných B. Jaškom do cudziny, v tej dobe prevzal od Š. Uhrína v obálke s krycím menom agenta cudzej spravodajskej služby vo Viedni presne nezistený počet takýchto správ z odboru spravodajského a túto obálku, poznajúc jej obsah a určenie, pri svojej úradnej ceste vo Viedni dal na poštu,

2) v tom čase vstúpil do styku s agentom cudzej spravodajskej služby Vladimírom Granecom, od tohto prostredníctvom ďalšieho agenta Svetského prevzal úlohu zadovážiť na Slovensku údaje rázu vojenského, politického a hospodárskeho, najmä týkajúce sa železnice a Dunajplavby,

snažil sa do spravodajskej služby zapojiť Ferdinanda Krejčího a Júliusa Gašperíka, ktorým doručil otázky spravodajského charakteru zaslané V. Grane-com, zároveň zapojil do spravodajskej siete Š. Uhrína, ktorého poveril vypracovaním správy z odboru železničného,

od Š. Uhrína prevzatú správu z odboru železničného s technickými údajmi o železničnej doprave odovzdal spojke Graneca – Svetskému na ďalšie doručenie,

čím spáchal:

ad 1), 2): zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods 1, 2 lit.d), e), zák. č. 231/48 Zb.,

trestný podľa § 5 ods. 2, §§ 47, 48, 52 zák. č. 231/48 Zb.,

V. Pavel Hajdin:

1) v marci 1949 bol Bernardom Jaškom oboznámený s jeho výzviednou činnosťou, ako aj o jeho spojení so Štefanom Uhrínom, od tejto doby bol Jaškovi radou nápomocný pri prevádzaní tejto výzviednej činnosti a dozvedel sa od neho dôležité tajné správy z ďalekopisnej ústredne,

v máji 1949 prevzal od Jaška dôležitú správu spravodajského charakteru, ktorú potom odovzdal Jozefovi Blažekovi s úpravou dopraviť ju cudzej spravodajskej službe do Rakúska, čo Blažek prostredníctvom Jozefa Tučeka aj urobil,

v júni 1949 po dohode s Jaškom pripravoval mu bezpečný ilegálny odchod do Rakúska, pričom vedel, že Jaško mieni do zahraničia preniesť väčší počet odcudzených tajných správ a odovzdať ich cudzej spravodajskej službe, za týmto cielom nadviazal spojenie na Blažeka a prostredníctvom tohto na ďalšiu osobu, ktorá mala Jaška dňa 2. júla 1949 do zahraničia previesť.

v júni 1949 vo viacerých prípadoch dôležité tajné správy povedal bud' prostredníctvom Kalinaja alebo Š. Uhrína, alebo iných doteraz nezistených osôb, takým osobám, ktoré sa tieto správy nemali dozvedieť, zároveň v tej dobe správy podobného druhu od Jaška vyzvedal a hovoril ich osobám, pred ktorými tieto správy mali ostat' utajené,

čím spáchal:

ad 1): zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1, 2 lit. b), zák. č. 231/48 Zb.,

ad 2): zločin ohrozenia obrany republiky podľa § 8 zák. č. 231/48 Zb.,

trestné podľa § 5 ods.1, §§ 47, 48, 52 zák. č. 231/48 Zb.

VI. Jozef Blažek:

v júni 1949 bol získaný Pavlom Hajdinom pre spravodajskú činnosť Jaška a jeho spoločníkov, prevzal od Hajdina správu dôležitého spravodajského charakteru s úlohou dopraviť ju do zahraničia cudzej spravodajskej službe v Rakúsku, túto správu potom prostredníctvom Jozefa Tučeka odovzdal agentovi cudzej spravodajskej služby zároveň so zoznamom asi 15 mien zamestnancov bývalého VII. odboru Povereníctva vnútra, ktorý si zaopatril počas svojho zádelenia na tomto odbore,

v tej dobe prevzal úlohu zaistiť Jaškovi – o ktorom vedel, že hodlá ilegálne odísť do Rakúska a tam sa dať do služieb cudzej spravodajskej služby a zároveň odniesť so sebou a odovzdať tejto službe dôležité tajné správy spravodajského charakteru, - bezpečný prechod hraníc a o tom viac krát s Tučekom jednal,

čím spáchal:

zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1, 2 lit. b) zák. č. 231/48 Zb.,
trestný podľa tohože ustanovenia a §§ 47, 48, 52 cit. zákona

VII. Lukáč Fabián:

na jar 1949 sa dozvedel od Jaška, že tento zbiera tajné správy z ďalekopisnej stanice jedného povereníctva a tieto mieni dodat' v cudzine spravodajským orgánom cudzej mocnosti, na požiadanie Jaška potom dojednal bezpečný prechod Jaška cez hranice do Rakúska za tým cieľom, aby tam Jaško mohol tieto tajné správy odovzdať, a spôsob a čas prechodu po Hajdinovi Jaškovi dňa 29. júna 1949 oznámil,

čím spáchal:

zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1, 2 lit. b) zák. č. 231/48 Zb.,
trestný podľa tohože ustanovenia a §§ 47, 48, 52 cit. zákona

VIII. Ján Dugovič:

hoci sa v máji 1949 od Jaška dozvedel, že tento s dôležitými správami chce ujsť za hranice do Rakúska, atď., ...aby umožnil bezpečný prechod Jaška za hranice, pokúsil sa na požiadanie tohto získať na pomoc pri prechode istú Mauthnerovú, od ktorej chcel kúpiť jej cestovný pas pre Jaška, čo sa mu však nepodarilo urobiť,

čím spáchal:

zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1, 2 lit. b) zák. č. 231/48 Zb., trestný podľa tohože ustanovenia a §§ 47, 48, 52 cit. zákona.

IX. Juraj Harbulák:

ked' sa začiatkom júna 1949 od Jaška dozvedel, že tento s dôležitými tajnými správami chce odísť do Rakúska, etc., ...odviedol Jaška na štátne hranice v Pečenskom lese a tam mu ukázal bezpečné priechody hraníc do Rakúska,

čím spáchal:

zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1, 2 lit. b) zák. č. 231/48 Zb., trestný podľa tohože ustanovenia a §§ 47, 48, 52 cit. zákona

X. Ján Muranica:

hoci sa začiatkom júna 1949 dozvedel, že Jaško sa chystá s dôležitými tajnými správami, ktoré získal na ďalekopisnej stanici poverenictva vnútra ujšť do Rakúska a že mu v tomto úteku má pomáhať Harbulák, nepodal o tomto povinné hlásenie úradu,

čím spáchal:

zločin zneužitia služobnej moci podľa § 380, 381 lit. a/ v. tr. z. v ideálnom súbehu

so zločinom neoznámenia trestného činu podľa § 35 ods. 2 zák. č. 231/48 zb., trestné podľa § 382 v. tr. z.

XI. Ferdinand Krejčí:

ked' sa v apríli 1949 zo správy, ktorú mu poslal Vladimír Granec po Dr. Lisitzkom dozvedel, že Dr. Lisitszký spolupracuje s agentom cudzej spravodajskej služby Granecom , prisľúbil, že mu (V. Granecovi - pozn. V. P.) po Lisitzkom vypracuje a podá správy týkajúce sa lodnej dopravy,

čím spáchal:

zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1 zák. č. 231/48 zb., trestný podľa tohože ustanovenia a §§ 47, 48, 52 cit. zákona

XII. Ladislav Sokol:

1) v lete 1948 sa dohodol s Jozefom Tučekom, že budú prepravovať cez hranice do Rakúska osoby, ktoré tam pôjdu, aby sa spojili s emigráciou pracujúcou na zničení ľudovodemokratického zriadenia v ČSR, a tak:

v septembri 1948 prostredníctvom Tučeka dal previesť do Rakúska Emila Kováča, ktorý sa stal riadiacim spravodajským orgánom vo Viedni proti ČSR,

dňa 25. apríla 1949 pomocou Tučeka dal prepraviť bývalého vrchného strážmajstra Jozefa Betáka,

2) v apríli 1949 pomocou Jozefa Tučeka dal prepraviť za 50 000 Kčs do Rakúska istého Dykasta, pričom vedel, že tento svojim odchodom sa vyhýba všeobecnej pracovnej povinnosti a pri spravodajskom výslchu môže svojimi údajmi poškodiť ČSR,

čím spáchal:

ad 1) zločin velezrady podľa § 1 ods. 1 lit. c/ ods. 2 zák. č. 231/48 Zb.,

ad 2) pomocníctvo na zločine neoprávneného opustenia územia republiky podľa § 69 č. 2 Trz., § 40 zák. č. 231/48 zb.,

trestné podľa § 1 ods. 2, §§ 47, 48, 52 zák. č. 231/48 Zb.

XIII. Stanislav Ladislav Granec:

v marci 1949, po tom, čo bol oboznámený A. Lisitzkým o jeho spravodajskom spojení s Vladimírom Granecom, prevzal na doručenie od A. Lisitzkého agentom cudzej spravodajskej služby Svetským doneSENÉ úpravy, v ktorých Vladimír Granec žiadal splnenie spravodajských úloh od istého Lapára a navštívil spolu s Dr. Lisitzkým Júliusa Gašperíka, ktorého s A. Lisitzkým zoznámil a ktorému s Dr. Lisitzkým doručili a prečítali úpravu Vladimíra Graneca so spravodajskými úlohami,

čím spáchal:

zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1 zák. č. 231/48 zb., trestný podľa tohože ustanovenia a §§ 47, 48, 52 cit. zákona.

XIV. Jozef Tuček:

1), 2) a 4) v marci 1948 prepravil ilegálne do Rakúska Miloslava Rosenbreuera za odmenu 25 000 Kčs, pričom vedel, že tento ide do zahraničia preto, aby sa tam spojil s emigráciou pracujúcou na zničení ľudovodemokratického zriadenia ČSR,

...spolu s Ladislavom Sokolom sa dohodli na preprave ďalších osôb, napr. Emila Kováča, ktorý sa stal riadiacim spravodajským orgánom vo Viedni, býv. vrch. strážmajstra ZNB Jozefa Betáka, a za odmenu 50 000 Kčs majiteľa parfumérie Richarda Alexandra Dykasta.

3) v júni 1949 sa dohodol s Jozefom Blažekom na preprave Jaška do Rakúska ...a sprostredkoval Blažekovi schôdzku s Emílom Kováčom, pre ktorého mal „tajné správy pre cudziu spravodajskú organizáciu.“

5) bez úradného povolenia prechovával: „7 kusov rôznych loveckých pušiek, dve flobertky, 146 kusov nábojov do vojenskej pušky, dva ostré náboje do protiletadlového guľometu, 45 kusov nábojov do automatu, dve veľké rozbušky, tri pištole ráže 6.35 mm, jeden bubienkový revolver, jednu bedničku neznámej výbušniny, jeden šrapner, tri malé rozbušky, dva náboje ráže 12 mm a dve strely ráže 12 mm.“

Vojtech Molota a Jozef Rydzí sa mali dopustiť zločinu zneužitia služobnej moci v súbehu so zločinom neoznámenia trestného činu. Štefan Stanislav bol obvinený zo zločinu vyzvedačstva a Bernard Faga, Ing. Jozef Hiravý, Štefan Klubert, Ladislav Babjar a Július Gašperík boli obžalovaní zo zločinu neoznámenia trestného činu.

3. Časová os udalostí

- 2. máj 1946 – Bernard Jaško vstúpil do Zboru národnej bezpečnosti.
- 26. máj 1946 – konali sa posledné slobodné voľby v ČSR.
- 17. – 25. február 1948 – prebehol komunistický štátny prevrat.
- 2. januára 1949 bol B. Jaško prevelený na d'alekopisnú ústredňu Povereníctva vnútra, odbor ŠtB. Tu sa zoznamuje s Pavlom Kalinajom a Pavlom Hajdinom. So Štefanom Uhrínom ho P. Kalinaj zoznámil o niečo neskôr.
- február 1949 – B. Jaško začal zbierať informácie z d'alekopisnej stanice PV.
- začiatok apríla 1949 – Štefan Uhrín navštívil biskupa Michala Buzalku a odovzdal mu správu o odpočúvaní konferencie v Starom Smokovci, ktorú dostal od B. Jaška.
- koniec apríla 1949 – B. Jaško sa začal pripravovať na útek do Rakúska.
- polovica mája 1949 – druhá návšteva Š. Uhrína u biskupa Buzalku.
- 30. jún a 1. júl 1949 – prebehlo zatýkanie podozrivých v kauze Jaško a spol.
- 8. október 1949 - zástupca Štátnej prokuratúry Dr. Anton Rašla podal obžalobu Štátnemu súdu proti skupine B. Jaško a spol.
- 4. – 7. november 1949 – prebehol súdny proces s B. Jaškom a spol. v Justičnom paláci.
- 9. november 1949 – bol vyhlásený rozsudok Štátneho súdu v Bratislave.
- 20. marec 1950 – Štátna prokuratúra sa odvolala proti rozsudku z 9. 11. 1949.
- 15. máj 1950 – dátum žiadosti o milosť B. Jaška.
- 18. máj 1950 – dátum odvolania P. Kalinaja voči rozsudku z 9. 11. 1949
- 25. máj 1950 – senát Najvyššieho súdu v Prahe definitívne rozhodol o trestoch pre odsúdených.
- 10. – 13. január 1951 – prebehol proces s biskupmi Gojdičom, Buzalkom a Vojtaššákom.
- 17. február 1951 – B. Jaško a P. Kalinaj boli popravení na nádvorí Justičného paláca.

PRAMENE A LITERATÚRA

A. Archívne pramene

Archív ústavu pamäti národa, Bratislava

fondy: Krajská správa ZNB Správa ŠtB Bratislava

Národní archiv Praha

fondy: Státní prokuratura

Štátny archív, Bratislava

fondy: Štátny súd
Štátnej prokuratúry

Slovenský národný archív, Bratislava

fondy: Poverenictvo spravodlivosti – dodatky – tajné

B. Knižná literatúra

HEJL, Vilém – KAPLAN, Karel: *Zpráva o organizovanom násilí*, 1. vyd.
Toronto : Sixty – Eight Publishers, Corp., 1986, 352 s.

KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnosť*, 1. vyd., Doplněk, Brno 1999,
289 s.

KAPLAN, Karel: *Nekrvavá revoluce*, 1. vyd., Mladá fronta, Praha 1993,
447 s.

KMET Ě, Norbert: *Postavenie cirkevi na Slovensku 1945 - 1951*, 1. vyd., Veda,
Bratislava 2000, 328 s.

LETZ, Róbert: *Slovensko v rokoch 1945 – 48*, 1. vyd., Veda, Bratislava
1994, 245 s.

PAŠTEKA, Július a kol.: *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*, 1. vydanie, Lúč, Bratislava 2000, 852 s.

- PEŠEK, Ján: *Štátnej bezpečnosti na Slovensku 1948 - 1953*, 2. vyd., Veda, Bratislava 1999, 202 s.
- PEŠEK, Ján: *V tieni totality*, HÚ SAV – Nadácia M. Šimečku, Bratislava 1998, 384 s.
- PEŠEK, Ján – LETZ, Róbert: *Štruktúry moci na Slovensku 1948 – 1989*, 1. vyd., Vydavateľstvo M. Vaška, Prešov 2004, 807 s.
- VOREL, J., ŠIMÁNKOVÁ, A. a kolektív: Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech, Díl I., In: *Sešity ÚDV č. 8*, 1. vyd., Tiskárne MV ČR, Praha 2003, 415 s.
- KRATOCHVIL, Antonín: *Žaluji I.*, 1. vyd., Dolmen, Praha 1990, 277 s.

C. Štúdie a články

- LETZ, Róbert: Biskup Michal Buzalka a politický život. In: Ed. Róbert Letz – Ivan A. Petranský: *Biskup Michal Buzalka*. Lúč, Bratislava 2002, 173 s.
- LETZ, Róbert: Prenasledovanie kresťanov na Slovensku. In: Ed. František Mikloško – Peter Smolík – Gabriela Smolíková: *Zločiny komunizmu 1948 – 1989*. Vydavateľstvo M. Vaška, Prešov 2001, zv.1, 807 s.
- MORBACHER, Ľubomír: Illegálne úteky z Československa v rokoch 1948 – 1989. In: Ed. František Mikloško – Peter Smolík – Gabriela Smolíková: *Zločiny komunizmu 1948 – 1989*. Vydavateľstvo M. Vaška, Prešov 2001, zv.1, 807 s.
- PONDĚLÍČEK, Ivo: Jak zabít lidskou osobnosť. In: KRATOCHVIL, Antonín: *Žaluji I.*, 1. vyd. Dolmen, Praha 1990, 277 s.

D. Periodická tlač

- Svedectvo: roč. 6, 1996.

E. Iné pramene

Ministerstvo vnútra – Kancelária ministra vnútra
Internet

ZOZNAM SKRATIEK

- A ÚPN – Archív Ústavu pamäti národa
BK – Bezpečnostná kontrola
CIC – Counter Intelligence Corps (americká vojenská tajná služba)
ČSR – Československá republika
ČSSR – Československá socialistická republika
DS – Demokratická strana
IMV – Inšpekcia Ministerstva vnútra
JSSR – Jednotný sväz slovenských roľníkov
KSČ – Komunistická strana Československa
KSS – Komunistická strana Slovenska
KV – krajské veliteľstvo
MNB – Ministerstvo národnej bezpečnosti
MNO – Ministerstvo národnej obrany
MV – Ministerstvo vnútra
PV – Poverenictvo vnútra
Sl. z. – Slovenský zákonník
SNA – Slovenský národný archív
SNB – Sbor národnej bezpečnosti
SNP – Slovenské národné povstanie
SR – Slovenská republika
SÚA – Státní ústřední archiv
ŠtB – Štátна bezpečnosť
Šstrážm. – Štábny strážmajster
USA – United States of America (Spojené štáty americké)
ÚV – ústredný výbor
Zb. z. – Zbierka zákonov
ZNB – Zbor národnej bezpečnosti
ZSSR – Zväz sovietskych socialistických republík
ZV ZNB – Zemské veliteľstvo ZNB

MENNÝ REGISTER

A

AMBROSIMOV, Jefin 18
AMBRÓZ 54

B

BABJAR, Ladislav 5, 53, 66, 73, 74, 95,
103, 136
BACÍLEK, Karol 12
BALÁŽ, Teodor 85, 86
BANÁŠ, Jozef 64
BARÁK, Rudolf 12
BARTOŠ 64
BAŠŤOVANSKÝ, Štefan 14
BEDRNA, Karel 77
BEL, Matej 85, 86
BENEŠ, Edvard 8
BERAN, Josef 36, 37, 39
BETÁK, Jozef 58, 59, 61, 102, 103
BINDER, Otto 53, 54
BITERMAN 18
BLAHO, Pavol 38, 52, 55
BLAŽEK, Jozef 6, 29, 30, 45, 47, 61,
65, 67, 71, 82, 83, 90, 94, 99, 100, 132
BÖHM, Jaroslav 70
BORŠ, Štefan 64
BOTEK 40
BREUER, Ladislav 64
BREIER, Štefan 64
BRTOŠ, Pavol 26, 27
BUDIL, František 75
BUNČÁK, Ivan 79
BUTKO 84
BUZALKA, Michal 5, 6, 7, 13, 21, 32,
35 - 39, 41, 97, 104
BUZEK 31

C

CACHOVAN, MUDr. 45
CÍCHA, Milan 76

Č

ČAPLA, Ignác 86
ČEPIČKA, Antonín 19
ČERNÁK, Šimon 85, 86
ČIMBURA, Emanuel 71, 75
ČULEN, Marek 65, 75

D

DOBŠA, Kurt 59, 60
DUGOVIČ, Ján 31, 45, 64, 65, 67, 82,
90, 94, 100, 133
DUŠIČKA, Štefan 26
DYBALA, pplk. 8
DYKAST, Richard Alexander 59, 60,
102, 103

Ď

ĎURČANSKÝ, Ferdinand 7
ĎURIŠ, Julius 11

F

FABIÁN, Lukáč 31, 42, 44, 45, 65, 71,
81, 90, 94, 100, 133
FÁBRY, Ing. 38
FAGA, Bernard 21, 27, 62, 63, 65 - 67,
71, 81, 95, 103, 135
FEJEŠ, Ján 76, 85
FELLER, Ján 75
FERJENČÍK, Mikuláš 10, 11
FIDLUŠ, Michal 38
FORMAN, Jan 71
FRAŠTACKÝ, Rudolf 43, 61
FRAŠTACKÝ, Štefan 61, 62, 67

G

GAŠPAR 31
GAŠPAREC, Ľudovít 79
GAŠPERÍK, Július 5, 53 - 57, 65, 66,
86, 87, 89, 95, 98, 102, 103, 136
GERO, Michal 76, 77
GOJDIC, Pavol 6, 7, 104

GOTTWALD, Klement 8, 11, 78, 79
 GOTTWALDOVÁ, Margita 78
 GRANCOVÁ, Mária 88
 GRANEC, Stanislav 55, 74
 GRANEC, Stanislav Ladislav 5, 45 - 47,
 52 - 58, 64, 65, 67, 68, 71, 73, 75, 82, 85
 - 91, 95, 99, 102, 103, 134
 GRANEC, Vendelín 88
 GRANEC, Vladimír 38, 52 - 58, 67, 68,
 74, 75, 101, 102
 GRUNSKÝ, Jozef 86, 87
 GUBIŠ, František 86
 GUTMANN 18

H

HAJDIN, Florián 31
 HAJDIN, Pavol 5, 6, 16, 20, 23, 27, 28,
 29, 30, 31, 32, 44, 51, 61, 64, 65, 67, 71,
 82, 90, 93, 94, 97, 99, 100, 104, 132
 HALAHIJA, Ondrej 85, 86
 HARBULÁK, Juraj 24 - 26, 64, 65, 71,
 90, 94, 101, 133
 HELLER, Arnošt 75
 HENC, Vojtech 55
 HETÉNYI Vojtech 64, 66
 HIRAVÝ, Jozef 26, 64, 66, 91, 95, 103,
 136
 HITLER, Adolf 18
 HLEDÍK, Ferdinand 47
 HLINKA, Andrej 5
 HOLOVIČ, Izidor 39
 HORÁK 38, 42
 HRATYCH, Rudolf 75
 HÜBNER, Jiří 90
 HUSÁK, Gustáv 8, 10, 11, 58

I

ILČÍK, Jozef 62, 86

J

JANDA 40
 JAŠKO, Bernard 5, 7, 15 - 17, 20 - 36,

39, 41 - 46, 51, 52, 62 - 67, 69 - 72, 75
 - 81, 85, 90 - 94, 96 - 101, 104, 131
 JAŠKO, Ján 16
 JAŠKOVÁ, Anna 16, 78, 79
 JAŠKOVÁ, Albína 16
 JAŠKOVÁ, Mária 16

K

KALINAJ, Pavol 5, 16 - 18, 20 - 24, 28,
 32 - 35, 39 - 43, 45, 46, 51, 52, 65 - 72,
 76 - 81, 90, 91, 93, 94, 96 - 99, 104, 131
 KALINAJ, Pavol st. 17
 KALINAJOVÁ, Anna 17
 KALINAJOVÁ, Klára 18, 77
 KEKEŇÁK, Ján 86, 89
 KERN 60
 KLOS, Karel 76, 77
 KLUBERT, Štefan 21, 32, 33, 40, 42,
 64, 66, 95, 103, 135
 KMEŤ, Ján 25
 KOKEŠ 20
 KOPŘIVA, Ladislav 12, 77
 KOSTOV, Trajčo 72
 KOVÁČ, Emil 58, 59, 102, 103
 KOZINA, por. 23
 KRÁL, František 86
 KRÁL, Štefan 64
 KREJČÍ, Ferdinand 5, 52, 53, 55, 56, 64,
 65, 67, 71, 95, 98, 101, 134
 KRIŠKO, Ján 86, 89
 KUBÍK, Ján 18

L

LACKOVIČ 40, 41
 LAPÁR 53, 102
 LAUČEKOVÁ, Mária (pozri aj
 JAŠKOVÁ, Mária) 46, 80, 91
 LAZÍK, Ambráz 36, 38, 40, 41
 LÍBIK, Dušan 47
 LIPKA, František 14, 22
 LISITZSKÝ, Adolf 5, 23, 33 - 35, 37,
 38, 41, 45 - 47, 52 - 58, 64, 66 - 68, 71,

72, 74, 75, 82 - 90, 94, 98, 101, 102, 132

LITERA, Jozef 83

LUPKA, Gejza 75

M

MACEK, Jozef 27, 30

MATKOVČÍK, Jozef 87

MÁZIK, Peter 63

MICHNA, Ondrej 63

MINDSZENTY, Jozsef 37, 72

MISÁL, Pavol 47, 62, 63, 85

MOJŽIŠ, npr. 26

MOLOTA, Vojtech 23, 27, 42 - 44, 61,

64, 66, 67, 71, 81, 90, 94, 103, 136

MOTEŠICKÝ, Jozef 79

MURANICA, Ján 24, 65, 90, 95, 101,

133

N

NEKULA, Ján 89

NEUMAN, Franz 35, 40, 53

NOSEK, Václav 8, 11, 36

NOVOTNÝ, Antonín 87

O

OKÁLI, Daniel 14

ONDREJIČKA, František 79, 81

ONDRUŠ, Dr. 75

ORLÍK, Štefan 86

ORSZÁGHOVÁ 61

P

PALENČÁR, Jozef 18

PALKOVIČ 88

PAVLÍK, Pavol 85, 86

PAULÍK, Jozef 85

PETROVIČ, Anton 42, 53, 54, 61

POBOŽNÝ 43

POLÁK, Jozef 79

POLAKOVIČ, Ervín 89

POZDECH, Augustín 32, 39

PŘEDÁK, Adolf 86

PŮČIK, Albert 76

R

RAIS, Štefan 77

RAMPAŠEK, Vojtěch 65

RAŠLA, Anton 19, 85, 104

ROLENC 71

RONCHETTY, Andrej 79

ROSENBREUER, Miloslav 103

RYDZÍ, Jozef 58, 61, 62, 65 - 67, 71, 81, 90, 95, 103, 136

S

SEDMÍK, Viktor 10, 14, 33, 85

SECHSER 70

SEKÁČ, Ján 17, 78

SCHIPELOVÁ 61

SCHLESSINGER 18

SIDOR, Karol 43

SIDOR, Matúš 32

SKYBA, Andrej 35

SLABEJ, Ján 64

SLABEJ, Peter 86, 87, 89

SLÁNSKY, Rudolf 87

SLEZÁK 38, 39

SMEREKOVSKÁ, Beatrix 91

SOKOL, Ladislav 58 - 62, 65, 67, 71, 73, 82, 91, 95, 102, 103, 134

STALIN, Josef V. 20

STANISLAV, Štefan 43, 64, 66, 67, 71, 81, 90, 94, 103, 135

STARK, Alexander 18

STARZL, Ľudovít 84, 85

STEJSKAL Miloš 71

SVETSKÝ, Štefan 5, 53 - 55, 66 - 68, 73 - 75, 81, 83, 99, 135

SZABÓ, Dezider 75

Š

ŠEPELA, Jozef 86

ŠIMEK, František 70

ŠIMKOVIČ, Alexander 64, 65

ŠIKEĽOVÁ, Emília 89

ŠIROKÝ, Viliam 11

ŠKODA, Ladislav 39

ŠOLCOVÁ, Darina 53

ŠRANK, Karol 40, 41

ŠROBÁR, Vavro 57

ŠUPČÍK 58

ŠVÁB, Karel 77

ŠVEC 44

T

TELEK, Vojtech 64

TOMEK, Ján 61

TUČEK, Jozef 30, 58, 60 - 62, 65, 67,
68, 71, 73, 81, 95, 99, 100, 102, 103, 134

U

UHRÍN, Štefan 5, 21 - 24, 28, 32 - 42,
51, 63, 65 - 67, 70 - 72, 82, 91, 93, 94, 96
- 99, 104, 134

UJHELYI, Ondrej 67

V

VALÁŠEK, Oskar 14

VIKTORY, Július 76

VOJTAŠ 39

VOJTAŠŠÁK, Ján 6, 7, 33, 39, 104

W

WAGNER, Eugen 70, 75

WALD, Gustav 18

WHITE, Grey 29

WINTER, Pavol 89

Z

ZÁVODSKÝ, Osvald 77

ZIBRÍN, Michal 67

ZORIN, V. A. 8

Ž

ŽÁČKO, Ján 61

ŽALMAN, kpt. 31

ŽUPANČIČ, Matej 89

Väznica Krajského súdu v Bratislave.		Cis. hľav. kn. 1936/49
Bratislavské okresné súdôbreho a väznice v Bratislave.		Or. III 269/49
Dňo: 3. x 1949		67
príloha		
Správa väznice hlási, že dňa 1.X.1949		o 9. hodine
bol prevzatý do tunajšej väzby:		
Meno a priezvisko: Jaško Bernard		
Rodinný stav: slobodný		
Kedy a kde narodený: 22.IV.1923 v Černovej		
Súdny okres: Ružomberok		
Zupa:		
Náboženstvo: r.kat.		
Občianske zamestnanie: stržm.SNB		
Popis osoby:		
Výška 178	Vlasy tmavé	Nos rovný
Pestava stredná	stredné	Ústa súmerné
Obličaj oválna	fazy holené	Zuby chybne
Farba obličajských bledá	Brvy gaštanové	Oci hnedé
Brada oválna	Zvlášt. znamencie jazva na čele	
Súpis šatstva a bielizne:		
Bieliznă: 3 košeľe, 2 spodky, 2 vreckovky, ponožky,		
Šatstvo: kabát, nohavice,		
Obuv: papuče		
Dôvod prijatia:		
Prevzatý na základe príkazu súdu v		
Státného zastupiteľstva		
priprisu o dodaní (policiu, ~~KVštB~~ KVštB v Bratislave.		
V Bratislave 1.X.1949.		
 Hl. správca väznice		
Krajskému súdu		
192		
V		

23. Väz. Prijímacia listina o prevzatií väzna; formulár k § 17
sud. por. pre väznice krajských súdov.

Skl. čís. 143
Naklad. družstvo, n. p., Prekov — 527-49-5.000

Prijímacia listina Bernarda Jaška do väznice Krajského súdu v Bratislave.

Väznica Krajského súdu v Bratislavе		Cis. klav. kn. 2076/49			
STÁTNA PROKURATÚRA podalenosť v Š.	Cis. klav. kn. 2076/49				
Došlo: 2. 4. 1949	Dňa: 22. X. 1949				
Prijímacia listina					
Správa väznice hľasi, že dňa 22.X.1949		o 11. hodine			
bol prevzatý do tunajšej väzby:					
Meno a priezvisko:	Pavol Kalinaj				
Rodinný stav:	ženatý				
Kedy a kde narodený:	23.X.1915 v Bijacovce				
Súdny okres:	Levoča				
Župa:					
Náboženstvo:	r.kat.				
Občianske zamestnanie:	štáb.strž.SMB				
Popis osoby:					
Výška	168	Vlasy	gaštanové	Nos	rovný
Postava	silná	Celo	stredné	Ústa	súmerné
Oblíčaj	oválna	Fúzy	holené	Zuby	chybné
Farba obličeja	zdravá	Brvy	gaštanové	Oci	hnedé
Brada	oválna	Zvláštné známenie	jazva po operácii stred.ucha		
					prváho
Súpis šatstva a bielične:					
Bielizeň:	košeľa, spodky, vreckovka, ponožky, ušterák,				
Šatstvo:	kabát, nohavice, zimník, klobúk, šál				
Obuv:	polotopánky				
Dôvod prijatia:					
Prevzatý na základe príkazu súdu v					
Štátneho zastupiteľstva					
prípisu o dodaní (policie) správca väznice					
KVŠB v Bratislave.					
V Bratislave dňa 22.X.1949.					
 Flekt správca väznice					
Krajskému súdu					
206					
23. Viz Prijímacia listina o prevzati väzna; formulár k § 17 súl. por. pre väznice krajských súdov. Skl. čís. 143 Naklad. družstvo, n. p., Prešov — 527-49-5.000					

Prijímacia listina Pavla Kalinaja do väznice Krajského súdu v Bratislave.

Na všetkých polohach
v tejto veci treba uviest:

čís. Pst III 413/49
Or III 269/49
29

Krajská prokuratúra
Štátne nemu zastupiteľstvu
v Žiline.

Súrne!

ako úradu registra trestov

(Vec s väzborou.)

Žiada sa o vyhotovenie a zaslanie trestného listu tejto osoby:

meno: Bernard Jaško
 narodený v Černovej, o. Ružomberok dňa 22.4.1923
 príslušný dtto
 povolanie strážm. SNB
 rodičia Ján a Anna rod. Jánosíková,
 v Bratislave

Krajský Okresný súd, Štátne prokuratúra, oddelenie
 dňa 27. augusta písk. Dr. ANTON RAŠLA
vrchný voj. prokurátor
Za závernosť vyhotovenia
väčšej karcerárke

Poznámka úradu registra trestov.

Nie je v registre.

Vyhovený trestný list — výpis trestov — je priložený.

Dňa 19
1 SEP. 1949

NEVYSKYTUJE SA.
 Krajská prokuratúra
 ako úrad registra trestov.
 V Žiline dňa 1 SEP. 1949
Otužil
 vedúci trestného registra

140

Skl. čís. 407
 Naklad. družstvo. Prelov — 3165/48, 200 000

84. Tr. Ziadost o vyhotovenie a zaslanie trestného listu.

Žiadosť vrchného vojenského prokurátora Antona Rašla o zaslanie výpisu z registra trestov Bernarda Jaška.

K Cr III 269/49

17

Zápisnica

spisaná na Štátom súde v Bratislave v trestnej veci proti obžalovanému Bernardovi J a š k o v i a spol. pre zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods.1,2 zák.z.231/48 Sb.a iné,dňa 9.novembra 1949 na tajnej porade o rozsudku.

Pri tom nás:

Predsedca senátu:pplk.just.služby Ladislav Breuer,

členovia senátu:mjr.just.služby Dr.Peter Mázik,

Dr.Štefan Breier,okr.sudce,sudcovia z povolenia,

škpt.Ondrej Michna,

Štefan Borš,sudcovia z ľudu,

zapisovateľ: Dr.Jozef Benáš,skúš.auskultant.

I./obžalovaný:Pavol Kalina: vina - vinná jednohlasne,
trest: 3 : 2.

II./obžalovaný:Bernard Jaško: vina - jednohlasne,
trest: jednohlasne.

III./obžalovaný:Dr.Št.Uhrin: vina - jednohlasne,
trest: jednohlasne.

IV./obžalovaný:Dr.Ad.Lisický:vina - jednohlasne,
trest: jednohlasne.

V./obžalovaný:Pavol Hajdini: vina - jednohlasne,
trest: jednohlasne.

VI./obžalovaný:Vojt.Molota: za oslobodenie:jednohlasne.

VII./obžalovaný:Jozef Blažek: vina - jednohlasne,
trest: jednohlasne.

VIII./obžalovaný:Lukáč Fabián: vina - jednohlasne,
trest: jednohlasne.

IX./obžalovaný:Ján Dugovič: vina - jednohlasne,
trest: jednohlasne.

X./obžalovaný:Štefan Stanislav za oslobodenie:jednohlasne.

XI./obžalovaný:Juraj Harbulák: vina - jednohlasne,
trest: jednohlasne.

XII./obžalovaný:Ján Muranica: vina - jednohlasne,
trest: jednohlasne.

(300)

- XIII./obž.Bernard Faga:za oslobodenie- jednohlasne,
- XIV./obž.Ing.J.Hiravý:za oslobodenie- jednohlasne,
- XV./obž.Štefan Klubert:za oslobodenie: 4 : 1,
- XVI./obž.Stan.Lad.Granec:vina - jednohlasne,
trest:jednohlasne,
- XVII./obž.Lad.Babjar: pre oslobodenie : 4 : 1.
- XVIII./obž.Ferd.Krejčí, vina- jednohlasne,
trest:jednohlasne,
- XIX./obž.Július Gašperík:za oslobodenie: 4:1,
- XX./obž.Lad.Sokol: vina - jednohlasne,
trest: jednohlasne,
- XXI./obž.Jozef Tuček: vina - jednohlasne,
trest: jednohlasne,
- XXII./obž.Jozef Rýdz: za oslobodenie : jednohlasne,
- XXIII./obž.Št.Svetský: pre oslobodenie: 4:1.

Všetky- Porota o rozsudku trvala 4 hodiny.

Všetky usnesenia a rozhodnutia vynesené počas
hlavného pojednávania, vynesené boli jednohlasne.

Zápisnica skončená a podpísaná.

predseda senátu

zapisovateľ.

- 10 -

XIII./ Ferdinand K r e j č i

zločinu neoznámenia trestného činu podľa § 35 ods. 2 z.č.

231/48 Zb.

XIII./ Ladislav S o k o l

zločin velezrady podľa § 1 ods. 1 lit. c/ ods. 2 zák.č.

231/48 Zb.

XIV./ Jozef T u č e k

ad 1/ zločin pomocníctva pri príprave úkladov podľa § 69

ods. 2 Trz. § 2 al. 1. zák.č. 50/23 Zb.,

ad 2/ zločin velezrady podľa § 1 ods. 1 lit. c/ ods. 2 z.č.

231/48 Zb.,

ad 3/ zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1 z.č. 231/48 Zb.

ad 4/ zločin nedovoleného ozbrojovania podľa § 29 ods. 1 lit.

b/ z.č. 231/48 Zb.,

Štátny súd preto

o d s u d z u j e

obžalovaných:

I./ Pavla K a l i n a j a, podľa § 5 ods. 2 zák.č. 231/48

Zb. za použitia ustanovení §§ 45, 96 voj. tr. z. mimo prepustenie a degradácie, straty čestných odznakov, vyznamenaní ako aj vylúčenia z vojska k trestu smrti povražom.

II./ Štefana U h r í n a podľa § 5 ods. 2 z.č. 231/48 Zb. za použitie § 113 z.č. 319/48 Zb. s použitím § 91 Trz. vzhľadom na ustanovenie § 2 ods. 5 a 6 z.č. 284/20 Zb. do trestnice na dobu 18 rokov / osiemnásť / rokov.

III./ Bernarda J a š k u podľa § 5 ods. 2 z.č. 231/48 Zb. za použitia ustanovenia § 45 voj. Trz. mimo prepustenie, degradácie, straty čestných odznakov a vyznamenaní ako aj vylúčenia z vojska k trestu smrti povražom.

IV./ Dr. Adolfa L i s i t z s k é h o podľa § 5 ods. 1 z.č. 231/48 Zb. za použitie § 92 Trz. vzhľadom na ustanovenia § 2 ods. 5 a 6 z.č. 284/20 Zb. do trestnice na dobu 8 /osiem rokov.

V./ Pavla H a j d i n a podľa § 5 ods. 2 z.č. 231/48 Zb. za použitie § 113 z.č. 319/48 Zb. ako aj §§ 47, 92, 96 voj. Trz. mimo prepustenie a degradácie ako aj straty čestných odznakov a vyznamenaní a vylúčenia z vojska do tažkého žalára v trvaní 20 /dvadsať/ rokov zostreného v každom písom toku trestu samoväzbou, počas 6 mesiacov toho-ktorého roku.

- 11 -

VII./ Jozefa Blažeka podľa § 5 ods. 2 z.č. 231/48 Zb. za použitie § 113 z.č. 319/48 Zb. a § 92 Trz. s ohľadom na ustanovenia § 2 ods. 5 a 6 z.č. 284/20 Zb. do trestnice na dobu 12 /česť/ rokov.

VIII./ LUDČA Fabián, podľa § 5 ods. 2 z.č. 231/48 Zb. za použitie § 113 z.č. 319/48 Zb. ako aj s použitím §§ 92, 47 voj. Trz. mimo prepustenia a degradácie ako aj straty čestných odznakov a vyznamenania a vylúčenia z vojska do tažkého žalára v trvaní 7 /sedem/ rokov zostreného v každom roku samoväzbou po dobu 14 dní v šiestom mesiaci trestu,

VIII./ Jána Dugoviča podľa § 5 ods. 2 z.č. 231/48 Zb. za použitie § 113 z.č. 319/48 Zb. ako aj s použitím § 92, 47 voj. Trz. mimo prepustenia a degradácie, straty čestných odznakov a vyznamenania, ako aj vylúčenia z vojska do tažkého žalára v trvaní 5 / päť/ rokov zostreného samoväzbou po dobu 6 mesiacov v druhom a v štvrtom roku trestu.

IX./ Jána Harbuláka podľa § 382 voj. Trz. prvej stupnice za použitie § 92, 47, 100 voj. Trz. mimo prepustenia a degradácie ako aj straty čestných odznakov a vyznamenania a vylúčenia z vojska do tažkého žalára v trvaní 2 1/2 /dva a pol/ roka zostreného samoväzbou po dobu 14 dní v každom polroku trestu,

X./ Jána Muranicu podľa § 392 voj. Trz. prvej stupnice za použitie §§ 92, 47, 100 voj. Trz. mimo prepustenia a degradácie ako aj straty čestných odznakov a vyznamenania a vylúčenia z vojska do tažkého žalára v trvaní 2 /dva/ roky, zostreného polročne samoväzbou po dobu 14 dní.

XI./ Stanislava Ledislove Grancove podľa § 5 ods. 1 podľa ustanovenia § 66 Trz. so zretelom na § 72 Trz. s použitím § 91 Trz. ako aj vzhľadom na ustanovenia § 2 ods. 5 a 6 z.č. 284/20 Zb. do trestnice na dobu 4 /štyroch/ rokov.

XII./ Ferdinandu Krajčího podľa § 35 z.č. 231/48 Zb. s použitím § 92 Trz. do žalára v trvaní 6 /šest/ mesiacov.

XIII./ Ladislava Sokola podľa § 1 ods. 2 z.č. 231/48 Zb. s použitím § 92 Trz. vzhľadom na ustanovenia § 2 ods. 5 a 6 zák.č. 284/20 Zb. do trestnice na dobu 6 /šest/ rokov.

XIV./ Jozefa Tučeku podľa § 1 ods. 2 z.č. 231/48 Zb. za použitie § 96, 98 Trz. s použitím § 92 Trz. vzhľadom na ustanovenia § 2 ods. 5 a 6 z.č. 284/20 Zb. do trestnice v trvaní 8 /osem/ rokov.

333

To 334-50 To 334-50
date 27-4-80 PREMIUM NEWSPRINT S

Klára Kalinajová, ne. Malíčková, Karlova 2.

Bez: Kiadat o ^{pracujete} mzdje Paula Kalinajce
(manila) nad vedením syn-
skym sklárstvom súčasne obra-
siloval do dnia Pres: 2835/49.

9

Brne.

Dolopísaná učivé prosí dátne preidi-
um o urýchlenie a posnenie testu pre mojho
maníela Bola Kalinaja, nynesným článkom
súdom v Bratislave dňa 3. XI. 1948 čís. Šr.-M.-263/43,
kedy bol odvodený na test omali posudom.

svou sňatost odovzdujeným
Tomášem Šmejkalou Pavla Katinger, matka
1 dítěti 16 měsíců. Za přání manželova se
dále poznala a nem zde, i když prohlásil
člověk, že kloky je obavený, za možnost mít
nedopustit, ale dal za predmetem pomoc. Za
celého svého života nebyl všechny bezdany. Předává
s velkou radostí své rodinu, maketu jeho rodin

358

Žiadosť o milosť Kláry Kalinajovej pre manžela Pavla z 11. 11. 1949.

boli 26 rokov depulatnici u grófskeho panskova, kde počas celého býval 26 rokov boli všetku mierou vykoristovaní a takže nedostatujúciho súrobila musela sa vysadiť pátorov deli. Pri tom však všetky si pachovali svoju volnosť a nechlebo ani politicky ani muzone.

Odsudzený má jediného brata, ktorý je odoboreň nášej dnešnej republiky býval s ľ. Čs. armádou na Slovensku a účastnil sa bojov v ň parades. Inžinier SSSR v Žukov, kde uložil ľahké granacie na Slovane. Po vykričení bol posledený do Č. Čs. kon. brigády, odkiaľ sa pričadiel z bojov od Slovenska po Čapl. Št. Mikulas, kde následkom nového granenia bola mu amputovaná pravá noha a on odal 80% invalida a má tiež väčšie rany vyčadené.

Manžela savolali orgány štátnej bezpečnosti, 30. júna v neskorých večerných hodinach. V tu dobu mi vykonali v byte aj domom prehľadku, pri čom mi zahrali manželove doklady, ako aj jeho doklady o účasti na Kac. povstani, a jeho legálnej práci ešte pred povstaniem a v čase povstania ako i po nám, ktoré nasvedčujú, tamu, že manžel bol všetky smýšľaním socialistického a preto nemohol sa dopustiť býť všetkov, que ktoré je dnes odsudzený.

Nakoniec prosím, slávne prezidiuim, aby bol brany oľňad na zdravotný "dar mojho manžela", ktorý sa teraz nachádza vo väčšine väčšej situácie. O jeho ochranu ho oložili členomia

04.12.5

ďalnej bezpečnosti pri vysielaní, čo si nyziaľalo
tiečenie ťa pol mesiaca v nemocniči. Tento je ešte
vôbec najväčšou záťažou, keď venuje ľam väčšinu na
celý deň, čo je veľa väčšie hest, ako hest smrli
panaram.

K dokelaniu mojich pravdiel, volajov
o ilegalnej činnosti manžela a aj lekarskej zložden-
stvi je jeho nemoc, keď saj sam človek je v lat-
kevnej nyziaľuje v súdneho súdu v Bratislavе.

Dúfam, že žiadosť moja bude prienáos
vylovená a hest smrli pre mojho manžela posme-
neny.

Odeľam s pozdravom

Práci ľes!

Klára Kalinajová
uciteľka
Bratislava - Karanova 2.

Ku spisu To 334/50, p.referentu na vědomí.

V Pr. 3/5.1950.

Stavanie

To 334/50
delle 24. 11. 1950.

TO 334/50

PRESIDIUM NEJVYSSÍHO S.

Anne Jašková, Černové - Ruzomberok
28. 33 / 49.

Vec: Žiadost o vychlenie a
pozmenenie trestu.

P.T.

Prezidium Koňajsského súdu

v Brne.

Dôvod: žiadost o vychlenie a pozmenenie trestu nad Boženom Jaškom, osúdeným statným súdom v Bratislave dňa 9. 11. 1949 čís. Vr.-M. 869/49 na trest smrťou prorazom.

Svoju žiadost odovodňujem nasledovo:

Som matka troch detí. Moja sestra mi kedy takto vychovala jednučik prácou v tovare, keďže práca nebolá s mojim manželom, ktorý pracuje v tovare ako polobruč s dovolenou a syn Bernard bol účesníkom S.O.B.

Moj syn je teraz osúdený v Bratislave na trest smrťou prorazom. Je to kruhý poznádok, ktorý presvedčia ja, ešte matka všetkým ľudom a znamená to pre mňa zlata toho, čo som mala najradšej, ba ešte viac, ktoré ani moja, ďalší život bez neho predstavovať, lebo to bol chlapec všetkým milý, sneženlivý a každym a keď som sa doporučila o tomto pri priebe omi som neverila, že by sa tokeľko čime doporučil. Pravda, stalo sa to len podľa okolnosti, ktorou

369

Žiadost o milosť Anny Jaškovej pre syna Bernarda z 13. 11. 1949.

boli starší rozumové vyspelíjší ľudia (doktori práv),
s ktorým on ako dospelec robotníckej rodiny, stymito
večne nedostatočného, oboznamený, podľahol. Preto
nedeľne prosím uvažte situáciu, v ktorej sa nachádzam
oko tvaru motka odšúdiného syna, na smrt.

Obraciám sa k Vám, slávnemu prezidiu, lebo
Vý ste len mojim záboranom s milením mojim ale
s môjho syna a pri tejto žiadosti dostačom ohén
součty a nadeje, ktoré som od vynesenia rozsudku
ešte ani juž nepociťila, pretože ako robotnícke
textilky v Rybárikoch meraťa som pôbec pochopenia u
ludu, ktorý by o tejto veci vedeli pomôcť, a tak som
bola nútne si ľahmiť porom i na Vás slávny ľud,
ktorý ešte všetkmu dobre bude vedieť pochopit jednu
robotníčku motku v takejto božnadejnej situácii.

Preto ešte rôz Vás slávne prezidiu ^{Rejovského}
súdu pekné prípadu o dokladné uvozzenie nad vynes-
eným rozsudkom a tiež o pravomre vybaolenie
mojej prosby pre môjho jediného syna.

Ostavam v dokonalej súťaži plátom
hlboko pronená

motka
S nášim pozdravom

Práci ľest'
Anna Jašková

370

*Práv. 2. 1. 50 -
Mud. 27. V. 10 -*

To 334/50

Nejvyšší soud ustanovuje o odvolání obžalovaných Barnarda Jaška, Pavla Kalinaja, Dr Štefana Uhrina, Pavla Hajdina, Lukáše Fabiána, Juraja Harbuláka, Stanislava Ladislava Graneca, Ladislava Sokola a státní prokuratury do rozsudku státního soudu v Bratislavě ze dne 9.listopadu 1949, č.j. Or III 269/49-86

ústní líčení na den 25.května 1950 v 8.30 hod.

u nejvyššího soudu v Praze XIV, justiční palác, síň č.dv. 125 /:na Pánkráci:/.

O tom se uváděmují:
generální prokuratura k č. 335/50 g.p.,
obhájci: Dr Alexander Šimkovic, advokát v Bratislavě, Dunajská 2,
Dr Marek Čulen, advokát v Bratislavě, Suché Mýto 12/II,
Dr Vojtěch Rampašek, adv.v Bratislavě, Štefánikova 6 b/,
Dr Heinrich Lax, advokát v Bratislavě, Štefánikova 25,
Dr Jan Slabej, advokát v Bratislavě, Mickiewiczova 18,
Dr Vojtěch Telek, advokát v Bratislavě, Štefánikova 25
a obžalovaní: Bernard Jaško, t.č.v trestném ústavě pro muže v Leopoldově,

Pavel Kalinaj -"- -"-

Dr Štefan Uhrin -"- -"-

Dr Adolf Listitzký, t.č. SVS v Ostrově,

Pavel Hajdina, t.č.v trestním ústavu pro muže v Leopoldově,

Vojtěch Molota, t.č. v tábore nucených prací, Novaky,

Jozef Blažek, t.č.v trest.ústavu pro muže v Leopoldově,

Lukáš Fabián, -"- -"-

Jen Dukovič, -"- -"-

Štefan Stanislav, t.č. u státního soudu v Bratislavě,

Juraj Harbulák, t.č.v trest.ústavu pro muže v Leopoldově

Jan Muranica, -"- -"-

Bernard Faga, t.č. v tábore nucených prací, Novaky,

Stanislav Ladislav Graneca, t.č.v trestním ústavě pro

muže v Leopoldově,

Ferdinand Krejčí, t.č.ve vazbě stát.soudu v Bratislavě

Ladislav Sokol, t.č. v trest.ústavu pro muže v Leopoldově,

218

- 2 -

To 554/50

Jozef Tuček, t.č., v trest.ústavě pro muže v Leopoldově,
 Jozef Ridze, t.č., v taboru nucených prací, Novaky,
 Štefan Svetský, absolvent hotelové školy v Moravském Lieskovom,
 č.178,

s připomenutím, že mají právo účastnit se ústavního líčení, že v šak
 nejsou povinni se dostavit a že kdyby se nedostavili, ani se nedali
 zastupovat, přeče se jejich odvolání a podání odůvodňující odvolání.
 Ponevadž u obžalovaných Pavla Kalinaja, Dr Štefána Uhrina, Bernarda
 Jaško, Dr Adolfa Lisického, Pavla Hajdina, Jozefa Blažeka, Lukáše
 Fabiána, Jana Dugoviče, Juraja Harbuláka, Jana Muranice, Stanislava
 Ladislava Grance, Ladislava Sokola, Jozefa Tučka, Štefana Svetského
 jde o případ nutné obhajoby podle § 26, odst.2 zák.č. 232/1948 Sb.,
 zřizuje jim nejvyšší soud podle téhož ustanovení pro odvolací ústavní
 líčení pro případ, že k tomuto líčení nevyšlou svého zmocněného obháj-
 ce, obhájce z úřední moci:

p.Dr Vladimíra Bartoše, adv.v Praze II., Revoluční 22 za obž.Bernarda
 Jaška,

Dr Theodora Bartoška, adv.v Praze XIII., Francouzská č.5 za obž.
 Pavla Kalinaja,

Dr Jan Bloch, adv.v Praze II., Směčky 24 za obž.Dr Štefána Uhrina,
 Dr Vojtěcha Bureše, adv.v Praze XIII., Italská 4 za obž.Pavla Hajdina,
 Dr Františka Coufalá, adv.v Praze I., U 28.října č.5 za obž. Lukáše
 Fabiána,

Dr Jana Černáka,adv.v Praze II.,Na poříčí 14 za obž.Juraja Harbuláka,
 Dr Miloše Čeřovského,adv.v Praze X.,Sokolovská 31 za obž.Stanislava
 Ladislava Grance,

Dr Vladimíra Čeřovského,adv.v Praze X.,Sokolovská 31 za obž.Ladislava
 Sokola,

Dr Václava Dolanského, adv.v Praze I.,Josefská 22 za obž.Dr Adolfa
 Lisického,

Dr Rudolfa Ehrlicha, adv.v Praze II.,Karlovo nám.292 za obž.Jozefa
 Blažeka

Dr Vladimíra Fáčka,adv.v Praze II.,Václavské nám.9 za obž.Jana Du-
 goviče,

Dr Otto Fanta,adv.v Praze I.,Hradební č.3 za obž.Jana Muranice,
 Dr Jana Fraňka, adv.v Praze II.,Jungmannova 24 za obž.Jozefa Tuč-
 ka a

Dr Josefa Tučky,adv.v Praze II.,Opatovická 10 za obž.Štefana Svetské
 ho.

V Praze dne 11.května 1950.

Dr Bartoš v.r.

Za správnost vyhotovení - přednosta výpravný:

Or III 269/49

Zápisnica

napísaná dňa 16. februára 1951 v budove Krajskej súdnej väznice
v Bratislave.

Prítomní:

Predseda senátu: Dr. Andrej Ronchetti,

Zapisovateľ: Pavel Malečka,

Zást. štát. prok.: "r. Ivan Bunčák,

Predseda o 15.45 hod. prečítať obvineným Bernardovi
Jaškovi a Pavlovi Kalinajovi rozsudok Najvyššieho súdu s tým, že ich
žiadosti o milosť nebolo vyhovené a že ~~vyp~~ výkon trestu bude
prevedený zajtra rano t.j. 17.2.1951.

Skončené a podpísané o

zapisovateľ.

predseda.

452

Zápisnica o oboznámení Bernarda Jaška a Pavla Kalinaja s vykonaním
rozsudku z 16. 2. 1951.

Zápisnica

napsaná dňa 17. februára 1951 na nádvori krajskej súdnej väznice v Bratislave o výkone trestu ^{súrti} povražom na odsúdených : Pavlom Kalinaym a Bernardom Jaškom .

Pritomní: predsedca senátu Mr. Andrej Ronchetti

zástupca Stát. prok. Dr. Ivan Bunčák, prokurátor,

zapisovateľ Ludovit Gašparec,

Séfekár MVNB MUDr Jozef Motešický,

ako duchovný rimkata knaz František Undrejčík

za správu väznice npr. Jozef Polák

O 4.55 hodín predsedca senátu zištuje, že k výkonu trestu sa všetci predvolaní dostavili, načo boli prevedení odsúdení.

~~XXXXXXXXXXXXXX~~

Na to predsedca senátu odsúdeným vyhlásil rozsudok Státneho súdu čj. 269/49, Najvyššieho súdu čj. To 334/50 a oznamenie, že žiadosti o milosť nebolo im vyhovene.

Po tomto zástupca Státnej prokuratúry odovzdal osúdených popravčiemu k prevedeniu výkonu trestu, načo popravčí previedol o 5 hodine výkon trestu na odsúdenom Pavlom Kalinaym u ktorého pritomný úradný lekár konštatoval smrť o 5.14 minut.

Nato bol zpäť predvedený odsúdený Bernard Jaško u ktorého výkon trestu počali o 5.20 hodin. O 5.33 hodin po konštatovaní smrti úradným lekárom hlásil popravčí vykonanie trestu.

Zápisnica škončená a podpísaná o 5.40 hodín.

zapisovateľ:

úradný lekár:

veliteľ väznice:

prokurátor:

duchovný:

predsedca:

duchovný:

- 19 -

O P I S !

Inspekce ministra vnitra

K čj. IM-0480/30-66

Bratislava 26.1.1967.

Z Á Z N A M

Dnešního dne jsem provedl pohovor s bývalým kpt. SNB s. Josefem MATKOVČÍKEM, nar. 11.7.1919, zařazeným v roce 1949 na KV-Stb Bratislava na oddělení vyšetřování ve funkci zástupce vedoucího vyšetřování s. kpt. Josefa PAVLÍKA.

Na dotaz, zda si vzpomíná na skupinu Bernard JAŠKO a spol., ve které byli vyšetřování dr. Adolf LISITZSKÝ, Stanislav GRANEC, Štefan SVETSKÝ a další, s. MATKOVČÍK sdělil následující :

* Pokud si vzpomínám, žádná taková skupina nebyla na oddělení vyšetřování realizována.

Vzpomínám, velmi nepřesně, vzhledem k odstupu téměř 18 let, že v roce 1949 došlo k zatčení nějakých příslušníků SNB, kteří měli mít spojení s nějakým biskupem církve řím.kat. za účelem provádění špiónажní činnosti.

Zatčení bylo provedeno zřejmě zpravodajskými orgány - obranáři, kteří si vyšetřování prováděli sami. Pokud si vzpomínám, na obranném zpravodajství byli v tehdejší době zařazeni zejména plkk. BALÁŽ Fedor, má být t.č. ve Sládkovičovu, býv. mjr. BEĽ Matěj, t.č. zaměstnán v některém JRD okres Bratislava, býv. kpt. ČERNÁK Šimon, býv. npor. KRIŠKO, který má pracovat nyní na národním výboru v Piešťanech.

Zapsal : mjr. DVORÁK v.r.

MATKOVČÍK Jozef v.r.

V Praze dne 3. února 1967

Za správnost opisu :

M. Matkovčík

183

Záznam z Inšpekcie ministerstva vnútra o pohovore s vyšetrovateľom ŠtB Jozefom Matkovčíkom z 3. februára 1967.

Misál Pavel par.27.3.1909
bydliško V-šký Krtíš-sídlo bl.20.

Dňa 27.januára 1967.

K ľ. /M-0410/30-66

V y j á d r e n i e .

Na požádanie orgána Ministerstva vnútra podávam nasledujúce vyjádrenie:

V roku 1949 bol som zaradený na Poverenictvo vnútra odbor BA a to na V.odd. realizečnom. Moja pracovná náplň bola v tom čase, že sko príslušník V.odd. bol som dekretom veliteľa odboru ppl. Sedmíkom menovaný sko styčný dôstojník medzi odborom BA a v tom čase Štátnym súdom v Bratislave. Ako styčný dôstojník som bol prítomný pri pojednávaní na Štátnom súde a ak bolo treba podával som znalecký posudok vo veciach politického zpravodajstva. Okremtohto som vždy pred podáním žaloby Štátnej bezpečnosťou, t.j. V.odd. KVŠTB pojednával s generálnym prokurátorom a to buď s.JUDr. Jánom Feješom, alebo so s.gen.Rašlom, či prípad ktorý mieni Štátnej bezpečnosť podať súdu je úplný, či každému obvinenemu bola dokázaná vinu na treťom číne a či je nutné ešte doplniť výpovedi svedkov a pod.

Pokiaľ mi bolo sdelené, že odsúdený Stanislav Granec vyšetrovaný za protištánu činnosť v roku 1949 na KV-ŠIM Bratislava orgánmi Ministerstva vnútra v roku 1960 vypovedel, že som ho vypočúval a v priebehu vyšetrovania som sa dopustil na menovaného psychického násilia, t o t o k a t e g o r i c k ý o d m i e t a m .

Pokiaľ mi bola objasnená podstatu trestnej činnosti Stanislava Granca a ďalších osôb vtedy vyšetrovaných v súvislosti tretnej činnosti i niektorých príslušníkov bezpečnosti, odstupom doby 18 rokov si nepresne spomínam na uvedenú skupinu s ktorou som sa pravdepodobne stretol až na hlavnom pojednávaní pred Štátnym súdom v Bratislave.

Na otázku, kto by môhol vtedajších príslušníkov bezpečnosti k vyšetrovaniu trestnej veci Stanislava Granca a ostatných osôb uviesť bližšie okolnosti uvádzam:

Predovšetkým by to malo byť bývalé vedenie odboru BA Poverenictva vnútra pplk. Viktor Sedmík prednosta odboru a jeho zástupci pplk. Todor Beláž a mjr. Bel Matej a veliteľ odd.npor. Čermák Šimon, kpt. Pavlík Pavel a kpt. Orlík Štefan a kpt. Halšík Ondrej veliteľ odd. na KVŠTB Bratislava.

*Chričík Pavel
134*

~~rekce ministra vnitra~~

~~Koj M-0137/21-67 O p i s .~~

- 31 -

Dunajská Streda 19. března 1967 .

Záznam o pohovoru .

Dnes provedl jsem pohovor se soudruhem Peterem Slabým ,
nar. 27. června 1914, bytem Bratislava , Košická 42, zaměstnaným ve stát-
ní obchodní inspekci Bratislava , Šteinerova 79,

K přeloženému vyšetřovacímu spisu Adolfa Lischanského
ho uvádí, že si na tento případ velmi dobře pamatuje, neboť Lischansky vyslychal .

Pamatuje si, že Lischansky byl ve velmi špatném fyzickém
stavu . Uzkoval mu zresování záda . O původu zranění však mu nehvovo-
řil . Soudruh Slabý doslova uvedl : " Já osobně v žádném přípa-
dě jsem vůči Lischanskému nepoužil fyzické násilí . V tko-
vém stavu Lischansky byl předán k vyšetřování z operativy .

V tehdejší době byl systém takový, že jsem se ani neodvážoval
zeptat jakým způsobem k fyzickému násilí u vyšetřovaného došlo .

Uvádí, že tehdy náčelníkem realizačního oddělení byl soudruh
Mikuláš Chámul , který jak jsem dnes ze spisu zjistil, převzal
případ Lischanského k vyšetřování .

Jeho zástupcem byl soudruh Ondřej Tlumač . "

Zapsal: mjr. Dvořák

Slavět Peter

v.r.

Za soudruh mjr. Dvořák
Za soudruh mjr. Dvořák k Otakar
Praha dne 22. března 1967 .

mjr. Dvořák

195

Záznam z Inšpekcie ministerstva vnútra o pohovore s vyšetrovateľom ŠtB
Petrom Slabejom z 22. marca 1967.

Bernard Jaško

Pavol Kalinaj

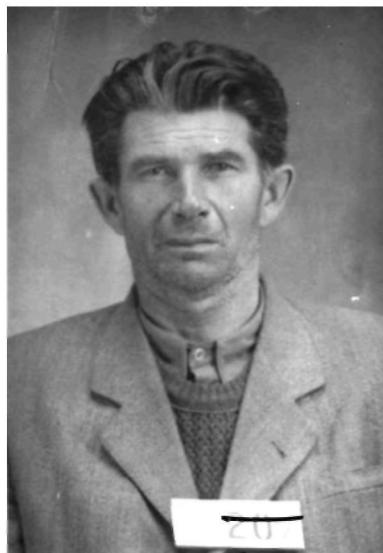
Štefan Uhrín

Pavol Hajdin

Adolf Lisitzský

Jozef Blažek

Lukáč Fabián

Ján Dugovič

Juraj Harbulák

Ján Muranica

Stanislav L. Granec

Ferdinand Krejčí

Ladislav Sokol

Jozef Tuček

Štefan Stanislav

Bernard Faga

Štefan Klubert

Štefan Svetský

Ladislav Babjar

Július Gašperík

Jozef Rydzí

Jozef Hiravý

Vojtech Molota

Edičná činnosť Ústavu pamäti národa

Slavomír Michálek - Prípad OATIS
Edícia MONOGRAFIE

Metódy a praktiky komunistickej Štátnej bezpečnosti pocítili na vlastnej koži nielen občania vtedajšieho Československa, ale aj cudzincov z „nepriateľského“ Západu, ktorí sa u nás v tom čase zdržiavalí. Jedným z nich bol aj William Nathan Oatis, dopisovateľ americkej tlačovej agentúry Associated Press. Oatis bol v roku 1951 obvinený z protistátej špiónažnej činnosti a odsúdený na 10 rokov väzenia.

Autor monografie odkrýva Oatisov prbeh vo svetle amerických archívnych dokumentov, ako aj materiálov komunistickej tajnej polície.

Pavel Žáček - Nástroj triedneho štátu

Edícia DOKUMENTY

Edícia je rozdelená do 5 celkov, ktoré vzišli z kombinácie časovej osi s vývojom centrálnych, regionálnych i odborových zložiek. Prvá časť postihuje všetky podoby MV až do konca unitárneho štátu, ďalšia časť upozorňuje na zaujímavú a neznámu problematiku organizačného vývoja republikových ministerstiev vnútra v roku 1969. Tretia a najrozjsiahlejšia časť odhaluje organizáciu riadenia výkonných a funkčných útvarov na federálnej úrovni. Štvrtá časť je venovaná riadiacim aktom upravujúcim organizačný vývoj obidvoch odborových zložiek (Štátnej i Verejnej bezpečnosti) na úrovni územných útvarov ministerstva vnútra (Zboru národnej bezpečnosti). Posledná kolekcia predstavuje prehľad základných dokumentov vzťahujúcich sa k vývoju VB ako za unitárneho štátu, tak po roku 1968, keď sa na riadení jednotlivých zložiek rozličnou mierou podieľali federálne i republikové ministerstvá.

Moc verzus občan

ZBORNÍK Z MEDZINÁRODNÉHO SEMINÁRA

V dňoch 10. a 11. novembra 2005 sa v Bratislave uskutočnil medzinárodný seminár Ústavu pamäti národa „Úloha represie a politického násilia v komunizme“. V štyroch tematických paneloch vystúpili prednášajúci ÚPN a partnerských inštitúcií z Poľska, Českej republiky a Slovenska s príspevkami týkajúcimi sa problematiky tzv. „Železnej opiny“ a incidentov na týchto hraniciach oddeľujúcich komunistickú a demokratickú Európu, III. /protikomunistického odboja/, politických procesov ako mocenského nástroja komunistickej strany voči obyvateľstvu a foriem perzekúcii bezpečnostného aparátu a stránických orgánov voči rôznym zložkám obyvateľstva.

Piaty panel tvorili výpovede priamych účastníkov protikomunistického odboja a perzekúcií konca 40. a začiatku 50. rokov v Československu - páнов Josefa Mašína a Milana Paumera - členov odbojovej skupiny „bratov Mašínovcov“, pani Zdeny Mašinovej o perzekúcii rodiny po útoku Josefa a Ctirada Mašína do Nemecka v r. 1953 a pána Milana Piku, syna popraveného gen.mjr. Heliodora Piku, bývalého náčelníka Československej vojenskej misie v Moskve, ktorý bol odsúdený v r. 1949 vo vykonštruovanom politickej procese na trest smrti.

Pavel Žáček: V čele ŠtB

Edícia DOKUMENTY

Na základe originálnych materiálov Archívu ÚPN, hlavne Krajskej správy Štátnej bezpečnosti v Košiciach je v monografii zrekonštruovaný profesijný rast perspektívneho dôstojníka komunistickej tajnej polície Miroslava Chovanca od jeho referentskej činnosti na úseku tzv. ochrany ekonomiky KS ZNB Správy ŠtB v Košiciach (1972) až po zástupcu náčelníka II. Správy ZNB v Prahe - ústredného organizačného celku Štátnej bezpečnosti (1989).

V druhej, netypickej časti publikácie je faksimile Chovancovho autentizovaného zošita, v ktorom zaznamenával informácie služobnej povahy v klúčovom období novodobých dejín – od 2. novembra 1989 do 2. februára 1990 doplnené o výpovede z výsluh chovana Miroslava Chovanca pred Komisiou pre dohľad nad vyšetrovaním 17. novembra. Vďaka tomu môže čitateľ sledovať reakciu vedenia ŠtB na prudké zmeny vnútropoličkej situácie.

Milada Polišenská - Čechoslováci v gulagu a československá diplomacie 1945-1953

Autorka na základe dlhoročného štúdia našich i zahraničných archívov prináša doposiaľ neznámy po-hľad na stále sa oslabujúce a po roku 1948 už často len formálne úsilie o návrat odvlečených československých občanov z táborov nútrených prác v ZSSR. Okrem iných príloh je mimoriadne zaujímavý zoznam viac než 7 400 osôb (pri mnohých aj s odkazom na archívne pramene) odvlečených čs. občanov.

Vydané v koedícii s Nakladateľstvom LIBRI.

Popri neperiodických publikáciach vydáva Ústav pamäti národa od roku 2005 aj štvrtičník *Pamäť národa*. V pravidelných rubrikách *Štúdie*, *Dokumenty*, *Predstavujeme* a *Obete* sa venuje obdobiu neslobody 1939 – 1989.

Ročné predplatné je 250 Sk.

Všetky uvedené tituly je možné si objednať na adresu ÚPN alebo elektronicky na redakcia@upn.gov.sk.

Vladimír Palko ml.

Bernard Jaško a spol.

Odpor proti komunizmu v Zbore národnej bezpečnosti

edícia MONOGRAFIE

Výdal: Ústav pamäti národa
Nám. SNP 28, 810 00 Bratislava
www.upn.gov.sk

Návrh obálky: Peter Rendek
Sadzba a grafická úprava: Patrik Košický

Jazyková korektúra: PhDr. Zora Vanovičová

© Vladimír Palko ml. 2006
© Ústav pamäti národa 2006

Tlač: Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov

ISBN: 80-969296-4-X

